TAHİR ABACI

GELİN ÖMRÜMÜZ

sergen
YAYINLARI

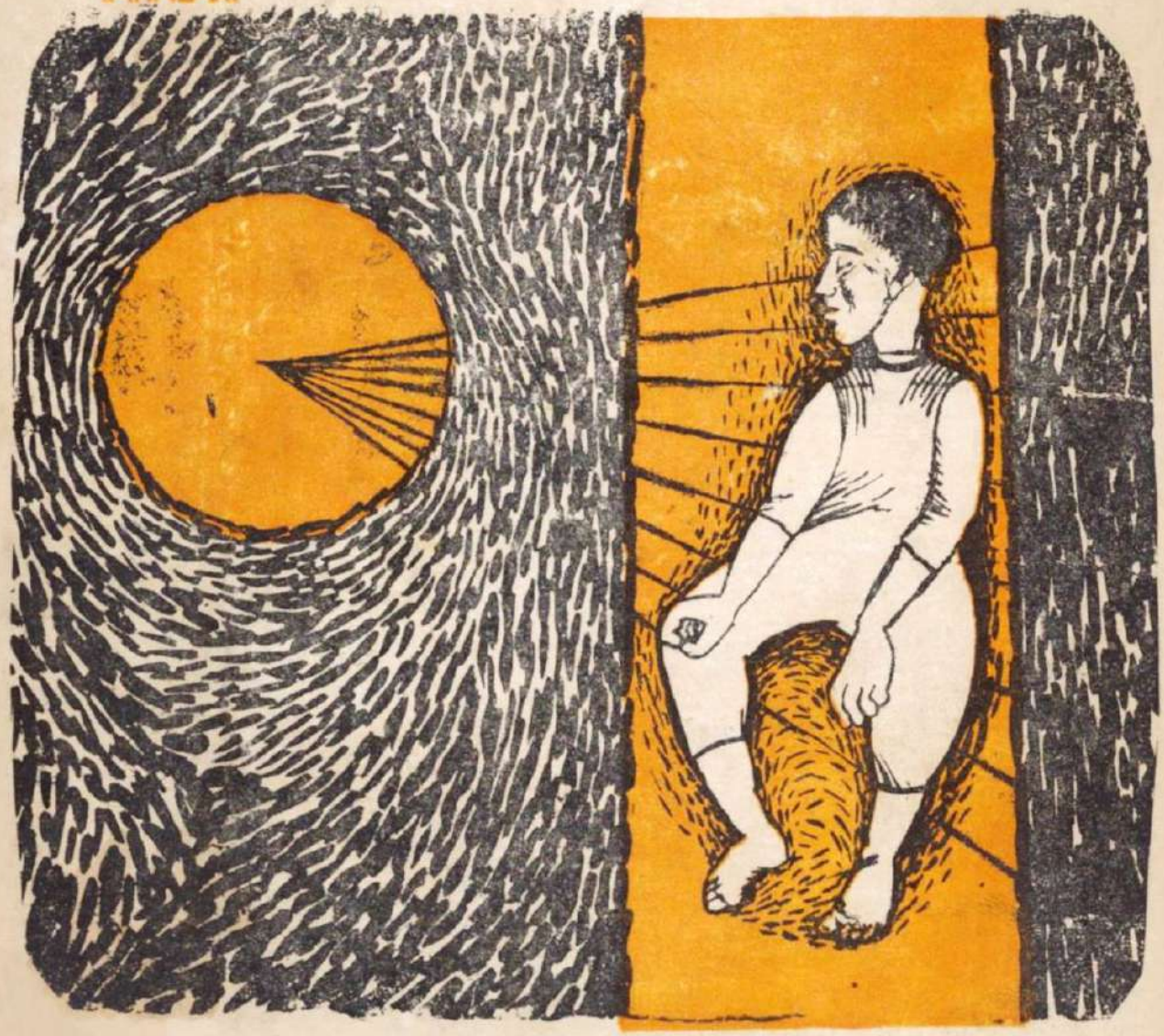

GELİN ÖMRÜMÜZ

TAHİR ABACI

SERGEN YAYINLARI
1

HİKÂYE DİZİSİ : 1

Birinci Baskı : Mayıs 1976

- Dizgi : Bilgiç Basımevi
- Baskı : Doyuran Basımevi

TAHİR ABACI

GELİN ÖMRÜMÜZ

Hikâyeler

SERGEN YAYINLARI

Narlıbahçe Sk. Kader Han 5/10
Cağaloğlu — İstanbul

A Ç I K L A M A :

Bu kitapta yer alan «Koçak Münire» «Elemi Atmayan Dağlar» ve «Mimozalar Açarken» başlıklı hikâyelerde yaşanmış olaylardan **yarı yarıya** bir oranda yararlanılmıştır. Bunlar dışında kalan hikâyelerde anlatılan olay ve kişilerin yaşanmış olaylarla ve gerçek kişilerle hiç bir ilişkisi yoktur, özellikle bilinmelidir.

«Gelip Geçenler» ve «Elemi Atmayan Dağlar» hikâyelerinin ilk biçimleri daha önce takma adlarla yayınlanmıştı. Kesin ve son biçimleri bu kitaptaki gibidir.

Hikâyelerin konularının geçtiği bölgelerde geçerli olup, o bölgeye mahsus özellikleri adlandırdıkları için zorunlu olarak kullanılan ya da doğallığı sağlama açısından gerekli görülen sözcükler için sona açıklama konulmuştur.

Tahir Abacı

İÇİNDEKİLER

Koçak Münire 7

Gelip Geçenler 16

«Elemi Atmayan Dağlar» 25

Kafatası 33

Mimozalar Açarken 44

Kasabada 62

Yarı Aydınlıkta 80

Gazele Karışmayan Günler 88

Hey dağlara taşlara kâr eden türküm
Aşikâr etsen de kendini
Şöyle bir sular gibi salsak, boy versek
Uzun ömrümüzü, yiğit ömrümüzü, taze ömrümüzü
Sefil ömrümüzü, deli ömrümüzü, gelin ömrümüzü...

Enver Gökçe

KOÇAK MÜNİRE

— Eski Günlerden —

Gelini getirmeye giden faytonlar, köşedeki büyük ceviz ağacının yapraklarını toza bulamışlardı. Üç dört saattir, başlarını kaldırıp merakla bakanlar hep aynı görüntüyü buluyorlardı köşede. Gelini getirmeye giden faytonların ucu görülmüyor, davul zurna sesi duyulmuyordu. Sadece Seyit'lerin düğün evinde bekleşen davetliler değil, tozlu yollarda gelini getirecek faytonun önüne «sapancalık» kurup bahşiş koparmak için bekleşen çocuklar da usanmıştı. Faytonlar gittiğinde zaman öğleydi. Şimdiyse ikindiyi aşıp akşama yürümüştü. Hafızlar mevlidi çoktan bitirmişti ama, yemek davetlilere verilmemiş, bekletilmişti. Ancak ocakların üstündeki yemekler soğumaya yüz tutunca siniler davetlilerin oturduğu dutluğa taşınmaya başlandı. Yemekte herkes gelini getirmeye gidenlerin neden geciktikleri konusunda kafa yordu. Üstündeki damatlık elbisesi toza bulanmış Seyit'lerin Remzi, terden sırılsıklam bir halde dutlukla ev arasında gidip geliyor, dudaklarını kemiriyordu. Geleneklere uygun düşmediğinden o gelini getirmeye gidememişti.

Yemek bitti. Davetliler karınlarını doyurunca çekildiler. Düğün evi sessizleşti. Remzi, arkadaşı Lütfi'yle birlikte damın ucuna oturmuştu. Lütfi, en yakın arka

daşı olduğundan, ona gerekli bazı tavsiyelerde bulunmak için yanında kalmıştı. Remzi, onun tekrarlanan, tekrarlandıkça da canını daha çok sıkan «Meraklanma, şimdi gelirler» sözüne de artık iyice takılmaya başlamıştı.

«Dört saat oldu. Yaya gitsen iki saat tutmaz bu Akyavuz. Bu işte bir yaramazlık var...»

Bağlıca'lılar, yemeklerini yedikten sonra işlerinin başına dağılmışlardı. Kimisi bahçelerde ot topluyor, kimisi çit onarıyor, kimisi hayvanını otlatıyordu. Yaşlılar duvar diplerine sıralanmışlardı. Yine de herkesin kulağı gelinin getirildiğini bildirecek davul zurna sesinin bekleyişine gerilmişti. Bazıları arada bir işlerine dalıyorlar, sonra hâlâ davul zurna sesini duymadıklarını farkedip «Allah allah» diye doğruluyorlardı.

Remzi de, Lütfi de, dün gece dutlukta köyün gençleriyle birlikte bulaştıkları sarhoşluktan yeni yeni ayılıyorlardı. Birden Lütfi :

«Tabancalarımızı alıp gidelim anasını satayım» dedi.

Seyit'lerin ev halkı gelini getirmeye gittiklerinden, davetliler de çekildiklerinden bütün avlu sessizleşmişti. Avlunun ortasından akan suyun sesi doldurmuştu bu sessizliği. Bir kaç komşu kadın bulaşıkları yıkayıp ayvana sermişler, «aman karışmasın» diye de kendi kap kacaklarını seçip götürmüşlerdi.

Tabancasını almak için girdiği gelin odası Remzi'ye çok hüzünlü gözüktü. Demir karyolaya, pembe yatak örtülerine ulaşılmaz bir mutluluk gibi baktı. Umutla elledi tabancasını. Yaz kış pestil, kuru dut, buğday karışımı kokan sofayı aceleyle geçti, köşkün tahtalarını gıcırdatarak aşağı indi. Lütfi'yle birlikte Akyavuz yoluna doğru yürüdüler. Bir kaç gençle birlikte, sapan-

calık umuduyla beklemekten usanmış çocuklar da arkalarından yürüdüler. Ortalık neredeyse kararacaktı. Mayıs akşamında yoğun kokularla doluydu Bağlıca'nın bahçe araları.

Bu sırada gelin alayı üç saattir Akyavuz sınırından içeri giremeden, bahçeler arasında dolaşıp duruyordu. Beş altı kez yol değiştirmek zorunda kalmışlardı. Her seferinde, tam Bağlıca sınırına gireceklerken, iri-yarı, pehlivan yapılı, esmer bir genç başı çeken gelin faytonunun önüne çıkıveriyor, atların çenesinin altından tutup kalın bir sesle bağırıyordu :

«Vermem. Münire'yi size vermem. Bırakmam sizi...»

Seyit'lerin Mehmet, kır düşmüş sakalını sıvazlıyarak faytondan iniyor, gencin üzerine yürüyordu :

«Ulan pezevengin oğlu, sen kimsin ha ? Ben oğlumu evermişim, alıp götürüyorum gelinimi. Sana ne bundan ?»

Arkadan ondan daha yaşlı kardeşi Abdi yetişiyor : «Çekil ulan yolumuzdan» diye bağırıyordu.

Ama ikisi de sarhoştu. Dün gece gençler ortalarına alıp ikisini de iyice içirmişlerdi. Onlar, iri yarı gence doğru yalpalayarak yürürken öteki faytonlardan inenler yetişiyor, araya girerek gence yoldan çekilmesini söylüyorlardı. Ama genç, atların başını bırakmadan :

«Vermem onu size. Münire'yi vermem size» diye direniyordu.

Bu ses faytondaki Münire'ye ulaşıyor, o beyaz tülünün arkasını iri göz yaşlarıyla dolduruyordu. Kaynanası, görümcesi, eltisi çevresinde oturuyorlardı. Kaynanası söylenmeye başlamıştı gence :

«Alnının çatından vurulasın kancık dölü. Kesme yolumuzu...»

Sonra dirseğiyle Münire'yi dürtüyordu :

«Kız kimin nesi bu ? Akraban mıdır, nedir ? Anan vermiş, baban vermiş, ona söz düşer mi ? Hele herşey olmuş bitmişken ?»

Düğün alayındaki ileri gelenler araya bir kötülük girmesin, düğün sevinci kararmasın diye genci yatıştırmaya çalışıyorlardı. O sadece :

«Vermem, Münire...» deyip duruyordu.

Bu tartışmanın sonunun gelmeyeceği belliydi. Sözü geçen biri :

«Herkes binsin hele» dedi.

Fayton sürücülerine fısıldandı. Faytonlar birden geldikleri yöne dönüp tozlu yola atıldılar. Şaşıran genç düğün alayının ardına takıldı. Biraz ilerleyen faytonlar bir başka yoldan Bağlıca yönüne döndüler. Genç, kestirmeden koştu. Bu kovalamacalar epey zaman aldı. Düğün alayı bir kaç kez yol değiştirdi. Bu arada, gencin kızın akrabası değil, «oynaşı» olduğuna dair söylentiler çıktı. Sevinçlerin ucunda beliren karanlığı arada oynak bir havaya girişen davulla zurna dağıtamıyordu. Başlar tenteleri arkaya katlı faytonlarda yukarıya doğruluyor, ağaçların arasında çırpınan ikindi güneşine sıkıntılı sıkıntılı bakılıyordu. Sonunda yeni bir yola giren gelin alayı gencin sesini çok uzaklardan duydu. Genç, yola çıktığında faytonlar arayı açmıştı. Gencin soluğu tükenmiş, adımları gücünü yitirmişti. Faytonların kaldırdığı tozların arasına uzanmış, kısık bir sesle :

«Gitmeyin. Vermem onu» diye inliyordu.

Münire, onun arkalarda gittikçe azalan sesini duyunca gözyaşlarını güçlendirdi, büyük damlalarla ağladı.

Bağlıca'ya gelindiğinde ortalık kararmıştı. Canla-

nan davulla zurnanın sesini ilkin karşı çıkan çocuklar aldılar. Remzi :

«Geliyorlar» dedi, sonra tabancasını çıkarıp havaya boşalttı.

Gelin alayı, akşam alacasında davul-zurna ve silâh sesleri arasında girdi Bağlıca'ya. Kadınlar bu kez «gelin görmeye» koşuştular Seyit'lere. Gelinin yanaklarından eksilmeyen göz yaşlarında isli gaz lambasının kızıl ışığı titreşip duruyordu.

«Bu kadar ağlayanını da ilk gördüm» diye söylendi bir yaşlı kadın.

Göz yaşları gelinin yüzündeki boyayı alıp götürüyor, beyaz gelinliği kirletiyordu. İki gün önce gönderilen çeyizi ise yatağın üzerinde ve duvarlarda sergilenmişti.

Geceyi giderek rüzgâr aldı, açık pencerelerden taze gübre kokusu taşıdı odalara. Remzi, yaşlıların öğüdüne uyarak iki rekat namaz kılıp gelin odasına yürüdü. Olgun tavırlarla onyedi yaşında olduğunu gizlemeye çalışması boşunaydı, çünkü yanakları kıpkırmızıydı. Kapıyı yavaşça kapadı. Elleri titriyordu. Karyolanın ucuna oturmuş Münire'ye baktı ilkin. Sonra gelin yatağı kirlenmesin diye ilk gece için hemen karyolanın yanına, yere serilmiş yatağa kaydı gözleri. Ardından burnuna taze gübre kokusu geldi. Kapının arkasında bir gürültü duydu. Dışardakiler bekliyordu. Cesaretlenip Münire'ye doğru yürüdü. Kızın gözleri hâlâ yaşlıydı. Remzi, elini kızın koluna doğru uzattı. Münire irkildi, birden günlerdir susan sesi boşaldı :

«Dokunma bana...»

Remzi kıpkırmızı oldu. Yutkundu. Bir süre kararsız bekledi. Sonra yine uzandı.

«Dokunma dedim...»

Remzi kızın üstüne çullandı.

Kaynana, görümce, sağdıç hepsi kapı önündeydiler. Bekliyorlardı. İçerdense itişme, çekişme sesleri geliyordu. Sonunda oniki yaşlarındaki görümce dayanamayıp kapıyı biraz araladı, içeri baktı ve bir çığlık attı :

«Uy ana!...»

«N'olmuş kız ?»

«Kız ana, abim üstüne üstüne gidiyor, gelin itiyor, abim gidiyor, gelin itiyor...»

Sağdıçla kaynana da baktılar. Remzi, Münire'nin canlı, güçlü vücuduna güç yetiremiyordu. Remzi birden döndü :

«Kapayın o kapıyı ulan!...»

Sonra dönüp yeniden Münire'ye çullandı. O var gücüyle itti yine Remzi'yi. Delikanlı kan ter içinde kaldı. Soluya soluya duvar dibinde durdu :

«N'olacak peki ulan ? N'olacak ha ?»

Sille tokat saldırdı Münire'ye. Neresi gelirse vuruyordu. Bağırışmalar büyüdü. Dışardakiler kapıya yüklendiler yeniden. Remzi söverek onları dışarı kovdu yine. Söverken sesi bir ara incelip çatallaştı, delikanlılaştı. Bu kızgınlığını artırdı, tekrar Münire'ye saldırdı.

«Dur» dedi Münire ağlamaklı, «dur söyleyeceğim...»

Remzi durdu. Önündeki boyaları akmış yüze baktı.

«Neyi söyleyeceksin ulan ?»

Münire'nin ağlaması çoğaldı.

«Şey... Şey... Ben şeyim... Şey değilim...»

Anlamadı Remzi.

«Ne değilsin ?»

«Şey değilim... Bir gün... Bahardı öyle ya... Anam evde yoktu... Yalnızdım... Bahçe tarafından... Davut İstetti vermedilerdi... Malı mülkü yok dedilerdi...

Anam evde yoktu... Birden habersiz... Bahçe tarafından... Anam evde yoktu...»

Remzi birden anladı.

«Hay senin dinini...» diye uzun bir sövgüye girişti. Münire boşalmış ağlıyordu. Remzi «vay ırzı kırıklar vay» diye söylenerek yerdeki yatağı katladı, omuzuna vurup dışarı çıktı, dışardakilerin sorularına aldırmadan dama tırmandı, yatağı damın ucuna serdi ve üstüne bağdaş kurup oturdu. Geceyi sövgüyle dolduruyordu. Köpekler ona aldırmadan uzak uzak havlaşıyorlardı.

Kaynanayla görümce odada gelinin ağzından lâf almaya çalışırlarken, sağdıçla Seyit'in Mehmet de dama çıktılar. Sesleri duyan Abdi de avlunun öteki ucundaki evinden çıkıp geldi. Remzi «cık cık» yaparak başını iki yana sallıyor, söyleniyordu.

«Ulan bu bana yapılır mı? Mahvettiniz beni. Irzı kırıklar, namussuzlar...»

«N'oldu ulan?» dedi babası.

Remzi ona aldırmayıp sövmeyi sürdürdü. Babası sertleşti :

«N'oldu dedik ulan deyyus...»

«N'olacak, mahvettiniz beni. Alıp geldiniz elin delinmiş malını... Vay ırzı kırıklar vay...»

Gün horoz sesleriyle ışıdığında Remzi hâlâ yatağın üstünde dervişler gibi eğilip kalkıyordu. Uykusuz gözleri kızarmıştı. Sonra ev halkı uyandı. Olağan bir günmüş gibi inek sağıldı, sürüye verildi, öküzlerle birlikte. Avlu süpürüldü, ayvan perdahlandı, anası yayığın başına geçti. Remzi damdan inerek, bacısına :

«Git söyle o orospuya neyi var neyi yoksa hazır etsin de götürüp atayım anasının babasının üstüne...»

Bu sözleri köşkün başında duran babası da duymuştu. Tahta merdiveni ağır ağır inerek oğlunun yanına geldi.

«Nereye gönderiyorsun kızı ?»

«Evine...»

«Peki ettiğimiz onca masraf, para-pul ne olacak ?»

«Başını yesin!»

«Bana göre öyle değil...»

Anlamsız gözlerle baktı babasının yüzüne.

«Ne olacak peki ? Ben delinmiş malı karı diye...»

«Sana karı et diyen yok. Ama burda kalacak. Önümüz yaz. İş güç zamanı. Çalışsın, işini gücünü görsün. Sonra güzün götürür üstlerine atarsın...»

Münire o yaz Bağlıca'da, Seyit'lerin evinde kaldı. Tarlada, bahçede, evde çalıştı, iş gördü. Çamaşır yıkadı, tezek yaptı, bulaşık yıkadı, her yükü ve «orospu» sözünü taşıdı. Akyavuz'da ayvanları bembeyaz perdahladığı, eline ve saçlarına kına yaktığı günleri, «Koçak Münire» türküsünü unutmadığını hiç belli etmedi.

Remzi hep damda yattı, bir kez bile inmedi aşağı odaya. Bazı geceler ay ağaçların arasını zorlayarak yükselirken ve rüzgâr su seslerini taşırken içinde bir kıpırtı duyardı. Bir an kalkıp aşağı odaya inecek gibi olurdu ama görülmekten korkardı. O geceden sonra bir kez bile bakmamıştı Münire'ye.

Kavakların birbirine çarptığı, rüzgârın ceviz ağaçlarından sırıktan kurtulmuş bir kaç cevizi yere düşürdüğü bir gün, Münire'yi ve ceviz oyması sandığını bir arabaya bindirip Akyavuz'a gönderdiler.

Anasıyla babası da Münire'yi kabul etmediler. Yükünü Davut'un evine yıktı. Davut'un anası onu kinle karşıladı :

«Kız orospu, oğlumun evini yıktın da şimdi ocağımıza iyice incir mi dikeceksin ?»

«Davut evde mi ana ?»

«Şuna bak, bir de ana diyor bana. Senin anan ta orda bak. Çıplak Ayşe'nin oğluna kız mı veririm diyen kaltaktır senin anan. Çıplaksak, yoksulsak da orospu değiliz ya...»

Kadın kapıyı çarpıp eve girdi. Münire sandığının üstüne oturdu. Akyavuz'un minaresinden rüzgâra karışan hüzünlü bir akşam ezanı okundu. Fırtınalaşan rüzgâr bulutları taşıyıp göğü boşalttı. Dolunayın gümüşü belirdi.

Davut, kapı önünde oturan Münire'yi ay ışığında tanıdı.

«Gönderdiler mi seni ?»

Münire'nin sesi aylardan sonra ilk olarak umutluydu :

«Gönderdiler... Bir tek sen varsın beni kabul edecek.»

«Ne zamandan sonra ? Ellerin altına yattıktan sonra mı ?»

«Yatmadım. El bile sürdürmedim. Zaten o da ilk geceden sonra dönüp bakmadı bile... Senden başkası el sürmedi bedenime.»

«Niye o zaman göndermediler öyleyse ?»

«İş gördürdüler. Koca yaz bütün işi ben gördüm. Her işi bana yaptırdı zalimler...»

«İyi ya, sen artık elin oldun...»

Davut yürüyüp eve girdi.

Münire yalvarmadı. Gece yarısına kadar sandığın üstünde oturdu. Gece yarısı, karşıda, derenin başında bir kaç delikanlı belirdi. Sayıları çoğaldı. Sonra Münire'ye yaklaştılar. Alıp aşağı bahçelere doğru götüreceklerdi. Münire'nin onlara diklenen sesindeki onur, Davut'u baltayı kapıp «Savulun ulan!» diye dışarı uğratmaya yetti.

1972

GELİP GEÇENLER

A Ğ A

Hacı Emir, elinde doksandokuzluk tespihi, iri kütüklerin çıtırdayarak yandığı gömme ocağın karşısındaki döşekte oturuyordu. Odaya giren Kemal'i yuvalarında fıldır fıldır dönen mavi gözleriyle karşıladı. Cansız ve kuru bedenini biraz kıpırdatarak :

«Gel oğlum Kemal, gel buyur» dedi.

Kemal, hemen altına serilen bir başka döşeğin üstüne oturdu.

«Enişteme uğramıştım. Geçerken bir de buraya uğrayayım dedim»

Hacı Emir, kurnaz kurnaz oynattı kirpiklerini.

«İyi ettin. İyisin ya ? Ne var ne yok bakalım kasabada ?»

«İyilik sağlık emmi be. Karakış milletin anasını ağlatıyor. Kasabayı boş ver emmi, ne varsa köyde. Kurulmuşsun sıcacık odana...»

Hacı Emir, derin bir ah çekerek başını iki yana salladı. Kemal, kır düşmüş bıyıklarını kıpırdatarak güldü :

«Aman emmi. Ağalar bile ah çekerse köylünün hali duman demektir.»

Hacı Emir birden yerinden hopladı.

«Ne ağası ? Ben ağa mıyım kurbanın olam ? Ağa-

lığımız mı kaldı? Eskidendi o, eskiden. Hacı Emir Ağa... Hacı Emir Ağa... Ağalığı batsın. Şimdi herkes ağa, herkes bey. Bağ bellemeye, mişmiş dermeye, islimde çalıştırmaya, su suvarmaya adam bulamaz olduk. Dolmuşlar şehri ayak yolu etti. Bir bindin mi şehir on beş dakika. Eskiden hani fabrika, hani onbeş dakikada şehre varıp fabrikada iş başı etmek.. Benim diyen ancak iki saatte varırdı taban hesabıyla şehre. İşte o zamanlar adam dediğin kapımızda itten daha değerli değildi. Boğaz tokluğuna çalışmaya kanlılar gibi yalvarırlardı. Şimdi çalımlarından yanlarına varılacağı yok»

Başını iflasını görmüş bir tüccar gibi iki yana salladı, yüzüne iyice ağlamaklı bir ifade verdi.

«Veli enişte nle konuşmayız otuz yıldır. Tek kelimemiz yok. Ama yiğit adamdır, hep söylerim. Şu köyde bana kafa tutacak bir tek o çıktı. Bu salak köylüye kızdı da bir gecede köydeki evini kendi eliyle ateşe verip o yamaca kurdu. «Deli» diyor köylüler ona. O da «Siz Hacı Emir'in kuçiklerisiniz» dermiş, desin. Ama yiğit adam. Bak, senin yanıma gelip gettiğini bilir, ses etmez. Büyük oğluyla, o Rahmi denen dürzüyle on yıl Demirkıratta birlikte çalıştık, ses etmedi. Oysa bilirim, bir kaşık suda boğar beni. Ama mert adamdır, fesatlık bilmez. Lakin tohumu çürük, o Rahmi dedikleri. Seni severim. İşçi Partilidir, komünisttir derler ya, boş veririm, severim seni. Eski zamanın hatır gönül adamları gibisin. Ama o Rahmi'ye kulak asma. Ticarete bulaşmakla adam oldum sandı. Adamlık parayla mı oğlum? Geçende kasabaya inmiştim. Gördü de görmezlikten geldi deyyus. Dükkânı da büyütmüş. Gâvur malı şehir zımbırtıları, kar dolabı filan satacakmış... Ya işte, gördü de görmezlikten geldi. Sanki zamanında Demirkıratın başkanlığına benim sözümle değil de başkasının sö-

züyle gelmişti kavat. Bakkal Celil'in anası yerindeki kart duluyla evlenip boklu dükkâna kurulmakla adam sırasına girdi, palazlandı da şimdi bizleri görmezden gelir. Rahmetli Menderes etti eyledi ipe gitti de meydan bu deyyuslara kaldı...»

«Yine de ağalığın şanı başka» diyecek oldu Kemal.

«Ağalık batsın. Ağa olduk da ne oldu? Avlumuzda üç dört Kangal iti gece gündüz yabancıya hırlıyor da ne oluyor sanki. Toprak reformu da yapacaklarmış. Elâlemin fabrikasını, hanını, hamamını, apartmanını görmeyen gözler benim on yılda bir meyva veren bahçelerimi görüp alacakmış. Alsınlar. Şehrin içme suyu dediler, suyumuzu da kuruttular. Yılda bir su vermeynen bahçe olur mu kurban? Bahçeler kel yazıya döndü. Kurutsunlar, alsınlar babam. Zamanında biz de malı mülkü satıp ticarete yatırsaydık Rahmi gibi itler neciydi? Ama bizim aklımızın, ahlâkımızın alacağı iş midir ticaret? Tövbe...»

Hacı Emir derin bir soluk aldı, gözlerini kırpıştırarak ocaktaki közlerle oynaştı bir süre.

«Eeee, sizinkiler de dalaşmış hükümetle ha? İşçi partinizi de kapatmışlar. Bizim ırgatların bile ellerinde pilli radyolar var. Onlar diyorlar. Yaaa Kemal oğlum, ağalarda ağız tadı mı kodular, sizi dersen öyle süründürürler, meydan Rahmi gibi itlerin öyle ya.. Dünya iyiye gitmiyor Kemal oğlum, dünya iyiye gitmiyor...»

DAYI

Kemal akşama doğru eve döndü. Artık davavekili yazıhanesini açmaktansa eve gitmeyi uygun buldu. Geldiğini duyan karısı, değişik bir yüzle kapıya çıktı:

«Kemal...»

«Ne var kız, bir şey mi oldu?»

Karısı korkulu gözlerle kulak dibine sokuldu.

«Yeğenin Ali.. Yeğenin Ali geldi..»

«Ali mi ? Nerede kız ?»

«Çay kıyısında, söğütlerin orda seni bekliyor. İki arkadaşı daha varmış. Az önce arka pencereye geldi. Dayım acele gelsin dedi..»

Kemal, kendisiyle yaşıt olan yeğeni Rahmi'yi ne kadar sevmezse, onun küçüğü olan Ali'yi de o kadar çok severdi. Güreş oyunlarını Ali'ye Veli eniştesi öğrettiyse, avlanmanın inceliklerini de o öğretmişti. Ali, daha oniki, onüç yaşlarında tüfeği bir eline, kekliğin kafesini öteki eline alır, ta şafakta Sıladağı'nın evsinlerinde keklik avına yatardı. Dişi keklik istekli olup ötmeye başlamasın, toplanan keklikleri sektirmezdi hiç. Sonunda kendisini güreşle ava öyle bir kaptırdı ki «bu oğlan da okumaz, abisi gibi bakkal çıraklığına başlar» dediler. Okudu. Rahat okudu hem de. Lisedeyken, parti il başkanının oğluyla döğüştüğünü duyan Kemal, yanına çekip niyesini sorduğunda «komünist piçi» cevabını almış ve «eyvah» demişti içinden. Oysa, Teknik Üniversiteye girdikten sonraki ilk şubat tatilinde bambaşka bir Ali çıkagelmişti. Bıyık bırakmış, parka geçirmişti sırtına. Bildiriler, broşürler getirmişti dayısına. «Siz burada particilik oynarken biz orada amerikalıları denize döktük» diye de çıkışmıştı. Yazın köylüler arasında çalıştı. Abisi Rahmi'yle ta baştan kapışmıştı. Kasabaya indikçe dayısının yazıhanesine uğrar, ama abisinin dükkânına adım atmazdı. Sonra partide dayısının grubuyla kavga etti, onları oportünistlikle suçladı..

Kemal, yeğeninin son gidişini hatırladı. Kar kümeleri üzüm bağlarından Sıladağı'na doğru çekilmişti artık. Ali'nin içi tepeden tırnağa ateşle doluydu sanki.

Dayıyla yeğen birbirlerinden artık iyice uzaktılar. Ali, Acıpınar'dan bir avuç su içti, sonra yamaçtan aşağı vurdu gitti.. Anası tam bir yıl yolunu gözledi durdu.

Kemal çay kıyısına indi. Ortalığı ayaz kaplamıştı. Akşam karanlığında da olsa, söğütlerin dibindeki üç gölge arasından kolay seçti yeğenini. Sarılıp öpüşmediler, ama sarılıp öpüşmenin ötesinde bir sıcaklık duydular karşılıklı.

«Dayı, senin başına takılmayı istemezdik ama..»

«Benim başım önemli değil. Ben sizi düşünüyorum. Gelsen gelsen ya bana ya da eve gelirsin diye tahmin ediyorlar. Hele eve hiç gitmeyin.»

«Sıkıştık dayı. Sınıra ineceğiz. Ama güvenilir bir yerde bir kaç gün beklememiz gerekiyor...»

«En güvensiz yerde güvenilir bir yer nasıl olur?»

Üç söğüt ağacı kuru kuru sallandı. Dört karaltı titrediler. Birbirlerinin sıkıntılı yüzünü seçmeye çalıştılar kar aydınlığında. Kemal, birden kararlı konuştu:

«Sizi saklayabilecek bir tek yer var.»

«Söyle dayı.»

«Hacı Emir..»

«Hacı Emir mi? Nasıl olur dayı, bizi ilk ele verecek adam nasıl güvenilir olabilir?»

«Evet, sizi saklayabilecek tek kişi o olabilir.»

Yeğen, dayısının yüzünü daha ayrıntılı seçmeye uğraştı. Uğraştığına da eziklik duydu: bu yüze her zaman güvenmişti.

«Bütün kasabalı, köylü tetikte. Sizi bir tek o saklayabilir. Beni de artık yok sayın. Ben önemli değilim, siz yanarsınız. Bir saate kadar haber gelir.»

Ayrılırken de sarılmadılar, yine aynı sıcaklığı duyarak.

İki gün kadar sonraydı. Genç bir köylü, kasketini iyice alnına yıkmış, sırtında heybesi, dükkânların önünden geçti. Mavi boyalı, iki katlı evi buldu. Altındaki dükkâna girdi.

Rahmi, «İpragaz» bayiliğini alalı bir hafta olmuştu. Kasabalı bir karı kocaya bütan gazı ocağının nasıl kullanılacağını gösteriyordu.

«İşte görüyorsunuz, ispirto gaz derdi, çalı çırpı derdi yok. Çevir düğmeyi, çal kibriti...»

Köylü genç kıyıda bekliyor, sessizce onları izlerken bir elini sinirli sinirli oynatıyordu.

Dükkânın raflarına transistörlü radyolar, pikaplar, lüks lambaları, daha bir yığın eşya sıralanmıştı.

«Yakında buzdolabı getireceğim, çamaşır makinesi getireceğim... Hayat rahatlık üzerine kuruluyor artık. Geçti o eski devirler» diyordu Rahmi, para alırken.

Karı koca gittikten sonra köylüye döndü :

«Buyur hemşeri..»

«Yumurta getirdim»

«Yumurta satmıyorum artık. Karşı bakkala götür. Burası mağaza oğlum..» dedi bozulmuş bir yüzle.

Köylü genç etrafına bakındı. Kısık bir sesle :

«Bu yumurtayı Ali gönderdi» dedi.

Rahmi birden irkildi ve köylü gencin üzerindeki elbiselerin iğretiliğini o zaman farketti. Dışarıya bir göz attı korkuyla. Benzi sapsarı olmuştu.

«Nerede o ?»

«Hacı Emir'in islim damında.»

«Neye geldin, ne istiyorsunuz ?»

«Dardayız. Bir köylü kuşkulanmış, başına para konanlardan biri dolaşıyor diye haber götürmüş Hacı

Emir'e. O haber saldı, başlarının çaresine baksınlar dedi. Ali, abimdir, tek umudum onda dedi.»

Rahmi, boş bir bisküvi kutusuna bir şeyler doluşturup alelacele gencin eline tutuşturdu.

«Çabuk çık. Söyle ona, durmasın buralarda. Kendi başını yaktı, bizimkini yakmasın. Benim elimden bir şey gelmez. Söyle durmasın buralarda..»

İki katlı ev, mağaza, başına yıkılacaktı neredeyse Rahmi'nin...

ANA - BABA

Ocağın önüne yanyana çömelmişlerdi. Kadın önlerindeki pekmez sahanına mısır ekmeği ufalıyordu. Oynaşan yalımlara dalmış kocasına baktı, sonra ufalanmış ekmekle pekmezi birbirine karıştırıp sahanı ortalarına sürdü. Dilinin ucunda, günlerdir içinden kopup gelmiş sorular birikmişti. Sorup rahatlayamıyordu.

Sahandakini ağır ağır yediler. Sonunda kadın yüreğini boğarak sordu :

«Küçüğümüz, Ali'miz gelecek mi bu kış, herif ?»

Adam karısına baktı.

«Ola ki gelir»

«Giden yıl gelmişti bu vakitler. Bahara ne kaldı, neden görünmedi bu yıl ?»

Adam ağır ağır doğruldu, dışarı çıktı. Gece yağmış olan taze kar gözlerini kamaştırdı. Yamacın temiz havasını içine çekerek ahıra doğru yürüdü. Çukurdaki köy, siste yitmiş gibiydi. Hacı Emir'in iki katlı konağı ise sise aldırmazcasına başını yükseltmişti.

Ahıra girdi. Bir kaç burma doğradı satırla. Önce ikicanlı ineği yemledi. İsteksizdi inek. «Anlaşıldı, yal

pişirmek gerek sana» diye söylendi. Sonra düveyle eşeği yemledi. Hep düşünceliydi.

Üç dört gün önce, büyük oğlu Rahmi gelmişti kasabadan. Sinirli görünüyordu. Babasını anasından ırak bir köşeye çekmiş :

«Baba, üç gündür oğlunun adı radyolarda okunup duruyor. Hükümete karşı gelenlere karışmış. Adımızı batırdı itoğlu it. Kasabada kimsenin yüzüne bakamaz olduk. Ben demiştim sana, okutma bu iti diye. O zamandan belliydi ne olacağı. Sen kalk da hükümete karşı dağa çık..» demişti.

Adam başını karla kaplı Sıladağı'na çevirmiş :

«Allah allah, nasıl barınıyorlar bu kış kıyamette dağ başlarında ?» diye söylenmişti.

Büyük oğlu, babasından umduğu tepkiyi göremeyince şaşırmıştı. Böyle bir durumda bile kimden yana olduğunu belli etmiyordu babası. Kasabadaki mağaza özentisi dükkân, iki katlı ev, kurmaya çalıştığı hayat beyninde ağrıyarak kasabaya dönmüştü Rahmi.

Adam ahırdan çıktı. Çukurdaki köye bir göz attı, kışdamına girdi. Karısından barut torbasını istedi. Eski av tüfeğini doldurmaya başladı. Kadın, eli belinde, odanın ortasına dikelmiş, kuşkulu gözlerle kocasına bakıyordu :

«N'oluyorsun ki herif ?»

«Bir şey yok, görüyorsun ki tüfeği dolduruyorum.»

«Kurt mu var ortalıkta ?»

«Kurt var ya!»

«Demek gelir bugünlerde Ali'miz. Bahara da bir şey kalmadı. Bıldırki gelişinde inek daha kuzlacı mı değil mi, belli değildi. Söyle herif, gelecek mi uşağım?»

«Gelir herhalde...»

Adam tüfeği duvara asmayarak yatağın altına

koydu. Dışarda sis koyulaştı. Adam bir seferberlik türküsü söylemeye başladı.

Kapı da bu sıra döğülmeksizin ardına kadar açıldı. Gelenler selamsız sabahsız doldular içeri, sırtlarında üniformalarıyla.

Önce islim damı basılıyor. İz bırakmadan yok olmuşlar. Arkadan ev. Veli eniştenin sakalı kana bulanıyor, o yaşta sapasağlam olan dişlerinden ikisi de dipçikle kırılıyor. Bu yüzden sesi ıslık gibi :

«Önce saklayıp sonra oğlumu ele vermek ha! Geberteceğim o deyyus Hacı Emir'i. Sonra da tek tek o soysuz köylünün hepsini..»

Kemal, önce Veli eniştesinin tüfeğini kaldıracak elinin altından, yapar mı yapar dediklerini. Sonra da gidip çarşının orta yerinde Rahmi'nin suratına tükürecek.

«Bu işe karışmadığın iyi oldu Kemal Efendi, seni devamlı kolluyorduk, gelse gelse dayısına gelir diyorduk» demişti olup bitenden sonra çavuş, Kemal'e. Sonra da karakolun kapısından gizlice atılmış o buruşuk kâğıt parçasını göstermişti.

İmzasızdı. Ama Rahmi'nin o eğri yazısını hemen tanıdı Kemal.

1973 - 75

«ELEMİ ATMAYAN DAĞLAR...»

Soluk mantosu sırtında, daha evin merdivenlerini inerken yorgun olurdu.

Sınav heyecanları bir yana, arkada bıraktıkları ayrı bir derttir içinde. Kim bilir, Şefik'le Ayşe o çıkar çıkmaz üstlerini açmışlardır. Kocası onları neyle doyuracaktır uyandıklarında. Zaten salonu ayak uçlarına basarak geçer her gün. Üvey kızkardeşi karşısında bitecek, odanın dört aydır ödenmeyen kirasını belki sormayacak, ama tavırları yine bir tuhaf gelecek. Kocasının akşam kendisi uyuduktan sonra hiç ders çalışmadığı yer yatağının baş ucundaki Ceza Hukuku kitabının açık sayfaları üstüne Haydar Rifat tercümesi «Hayalî Sosyalizm ve İlmî Sosyalizm»in yarılanmış olarak konmuş olmasından bellidir. Gelgelelim; solgun, zayıf yüzüyle uyuyan kocasına o sabah da öfkelenemedi, acıma-sevgi dolaştı içinde.

Güneş henüz doğmamış olduğu halde, işçilerin ve memurların telaşlı adımlarla bir yöne doğru yürüdüğü sokaklar mayıs grisinde şen şakraktır. Maltepe istasyonuna gelince, bir kanapeye soluksuz çöker Macide. Çünkü karnındaki artık tekme atmaya başlamıştır.

Dışardan öğretmen okulu bitirmelerine giriyordu. Sabahları çok erken yola çıkıp Çapa'ya gitti geldi. Bir takım pratik derslerden girdi o güne kadar. Kimisin-

de çok başarılı oldu. Örneğin «İş» dersinde verilen parçadan öyle güzel bir yama vurdu ki, yüzleri boyalı ve uzun tırnaklı kızlar sıraya girip rica ederek yamalarını ona yaptırdılar. Gelgelelim «Müzik» dersinde bütün notaları aynı tonla, aynı kalınlıkta okuyunca komisyon başkanı öfkeden boğularak «Kızım, sen bu dersten ömrübillah mezun olamazsın» diye bağırdı. Macide, vekil öğretmenlik için baş vurduğunda soyadını öğrenince «Demek sen o delikanlının eşi oluyorsun. Hayır kızım, sana iş veremeyiz, git ekmeğini Millî Eğitimden başka yerlerde ara» diyen kendi şehirlerinin millî eğitim müdürünü canını dişine takarak alt edemeyeceğini düşündü bu müzik sınavı yüzünden.

Buharlı lokomotifin çektiği banliyo treni uzun çığlığıyla gelişini haberledi. Macide ikinci mevkide bir yer bulup oturdu. Başını dayadığı camın içinden yeşil çayırlıklar, bostanlar, apartmanlar, yollar ,eski köşkler, işçi ve memur kalabalıklarıyla dolu istasyonlar geçip gitmeye başladı.

Öteki hattan geçip giden Haydarpaşa - Kurtalan treni ona kendi şehirlerini hatırlattı. İki katlı kerpiç evin en soğuk odasında iki çocuğuyla bir başına geçirdiği son kışı, üçücüye gebe olduğunu öğrenince «it cinsi mi var» diye söylenen, yakmak için odunu, Şefik'le Ayşe'ye ineğin sütünü, gebeyken canının çokca çektiği alt odadaki erikleri, armutları, elmaları esirgeyen kaynanasını, kayın babasının ak sakallı çatık yüzünü, eltisinin küçümseyen bakışlarını...

Yine de, içinde kaynanasının üstüne fazla gitmek istemedi. İşte giden güzlerden birinde bir polis ön kapıyı, bir polis bahçe kapısını tuttu, ötekiler avluya daldılar. Su damını, tandır örtmesini, ayvanları, ahırla samanlığı, köşkteki tahta ambarı, kış damını, diğer bü-

tün odaları aradılar. «Gerçek»ler, «Zincirli Hürriyet»ler, «Ant»lar, «Marko Paşa»lar, «835 Satır»lar, Doktor Hikmetin «Marksizm Bibliyoteği» serileri, bütün Haydar Rifat çevirileri, Sabiha Zekeriya'nın çıkardığı rengarenk cep kitapları, hatta Macide'nin Panait İstrati'leri çuvala doldurduldu. Polisler son olarak kaynanasının çeyiz sandığına yürüdüler. ama kaynanası o kuru canıyla hopladı sandığın üstüne, işaret parmağını polislere değil, onlarla gelen muhtara doğru salladı: «Bana bak muhtar! Çeyiz sandığı bir kadının namusu demektir. Beni ezip geçmeden bunu açamazsınız. Benim Memedim kimin malına dokundu, kimin namusuna dolandı? Alın götürün, ama kılına dokunursanız ben bilirim yapacağımı...»

Şefik daha kırk günlüktü, kundağına sarılı olarak mapusanenin deliğinden içeri verdiklerinde. Kocasının parmaklıkların ardında oğlunu öpüp koklayışını hatırlayınca yüzü aydınlandı.

Haydarpaşa'da bütün tren vapura doluştu. Macide yine sona kaldı. O gün ise hiç ayakta duracak hali yoktu. Vapurun içinde ayakta dikelirken, alnında ter damlaları birikiyor, dizleri kesiliyordu. Derken bir asker utanarak yerinden fırladı, yerini ona verdi. Son gücü bitmiş gibi çöktü kaldı.

Vapur Karaköy'e yanaştıktan sonra Macide her seferinde iskelenin önünden bir simit alır. Köprüye yorgun ve umutsuz gözlerle bakar. Elindeki yavan simidi geveleyerek köprünün yarısına ulaştığında soluğu kesilmiş olur. Köprünün kenarına tutunup Haliç'in kirli, bulanık suyunu dalgalandıran çatanalara, mavnalara bakar. Eminönü'nde bineceği tramvayın numarasını kollar. Çapa'ya ucu ucuna yetişir hep.

O gün ilk olarak bir nazarî dersten sınava girecek-

lerdi. Mümeyyizlerden birisi ona kâğıdını uzattıktan sonra :

«Kâğıt için beş kuruş lütfen» dedi.

Şaşırdı Macide. Bu beş kuruş hiç hesapta yoktu. Çantasında bir tek dönüş için tramvay parası kalmıştı. Vapur ve tren için abonman kartı vardı zaten. Neyle karşılacağını bilerek çantasına davrandı. Onbeş kuruşun beş kuruşunu çıkarıp uzattı. Dudağını dişleyerek sorulara eğildi.

Soruları peşpeşe okudu. Tramvay parasının kalmadığını hatırlayınca ürperdi. Başını kaldırıp baktı. Sürahi, bardak, kâğıtlar ve bozuk para yığını, orada, kürsünün üstünde duruyorlardı. Bilincini yeniden sorular üstünde topladı. İlk soruyu cevaplamaya girişti. («Ama tramvay param»..) Başını kaldırdı yeniden. Ağzındaki tükürük pelteleşmişti. Sürahi-para yığını, sürahi-para yığını...

«Affedersiniz, su içebilir miyim ?»

Titreyerek bardağı doldurdu. «Ya anlarlarsa» diye dönüp mümeyyizlere bakamadı. Su boğazından süzülürken, gözleri el atmaya korktuğu bozuk para yığınına çakılıp kalmıştı.

Masasına döndü. Sorulara öfkeyle baktı. «Ben bu dersten kalacağım» diye düşündü.

«Sen git ekmeğini başka yerlerde ara kızım...»

Öfkeyle gerdi vücudunu, çözümlere zorladı kafasını. Rahatladı birden : («Kâğıdımı doldurur, gidip masadan yeni bir kâğıtla on kuruşu atıp yirmibeş kuruş alırım...»)

Uğradığı ferahlık içinde soruları daha dikkatli okudu. Cevapları daha ayrıntılı yazmaya özendi. Son sayfayı doldurdu. Sonra ikiye bölündü yine. Bir yanı öteki yanını zorladı. Öteki yanı korkusunu haklı çıkaracak gerekçeler buldu.

Kâğıdını verip çıktı. Bütün koridorları, kapı önlerini dolaştı. Liseden arkadaşı Ulviye yoktu. Diğer yüzler de ona yabancı. Bahçeye çıktı. Kapıyı görebileceği bir yer bulup oturdu.

Birden burnunu okulun yatakhaneleri tarafından gelen yemek kokuları doldurdu. Bütün vücudu sarsılır gibi oldu. İçi eridi sanki birden ,o yöne akmaya başladı. Kuru fasulye, patlıcan, patates, pilav... Bir tas cacıkla ekmeğe bile razı. Fakat, beş kuruş. Yutkundu.

Merdivenin altındaki çaycıyı hatırladı birden. Babacan bir adam. Cana yakın birisi. On yılda bir görebildiği amcasına benziyor. Kimbilir, belki o da Erzurum'lu. Yine de, Macide adamın dik dik bakan gözleri karşısında isteğini kolayca söyleyemedi. Söz ağzında eğilip büküldü, beş kuruş borç istediğini, hemen ertesi gün getirip iade edeceğini güçlükle söyleyebildi. Adam kaşlarını çatarak babacanlığını yok etti :

«Verememem kızım.»

Macide, yokluğun acısına utancı da eklediği için kendisine kızdı. Başını dik tutarak yeniden koridora çıktı. «Yürürüm Karaköy'e kadar» diye öfkeyle geçirdi içinden. Bacaklarının sızısını duyarak ürperdi. Sınav salonunun kapısında, iş dersinde yardım ettiği kızlar sınavı tartışıyorlardı. Macide bir süre duvar dibinde onları izledi. Sonra karar vererek yanlarına sokuldu. İçlerinden birine kısık bir sesle isteğini söyledi. Kız «aaa tabii» diye bozuk para dolu cüzdanını açıp önüne uzattı. Macide sadece bir beş kuruş seçip aldı.

Eminönü'nde tramvaydan indiğinde, bulutsuz mayıs gününün şakrak havasını yakından duydu. Sabahki gri deniz masmavi olmuş, hareleniyordu. Kızarmış balık satıcılarının önünden burnunu tutarak geçti. Köprüde yürümeye başladı. Denizden gelen rüzgâr eşarpını savurdu.

Köprünün ortalarına doğru önünü bir kalabalık kesti. Heyecanlandı Macide, Celile Ana'nın bir süredir Galata köprüsünde imza topladığını duymuştu, ama ilk rastlıyordu. O olduğunu yaşlı kadının elindeki pankarttan bildi.

Haksız Yere Mahkûm Edilen Oğlum
NÂZIM HIKMET açlık grevindedir.
Ben de ölmek istiyorum. Gece
gündüz oruçluyum. Bizi kurtarmak
isteyenler bu deftere adreslerini
yazarak imzalasınlar.

Annesi Ressam Celile.

Macide, «ben de ölmek istiyorum» sözünü, lisedeyken gizli gizli defterlerine çekip okudukları Nâzım Hikmet'in şiirlerindeki âsi anlamla bağdaştıramadı. Titreyen elleriyle deftere adresini yazıp imzayı attı. Celile Ana'nın solgun yüzünde bir gülümseme belirdi :

«Sağol kızım..»

Celile Ana'nın etrafındaki gençlerin ağızlarında «Öğleden sonra Çiçek Palas'ta» sözleri dolaşıyordu, ama Macide bunun anlamını vapura binip ellerde dolaşan gazetelerin başlıklarını uzaktan okuyuncaya kadar anlayamadı. «Komünistlerin Nâzım Hikmet için Çiçek Palas'ta düzenledikleri toplantı bugün» diyordu başlıklar, öfkeli ve kindar.

Kimi günler kocası Şefik'le Ayşe'yi yanına alır, Haydarpaşa'ya onu karşılamaya gelirdi. Yeni dillenen Ayşe, onu uzaktan görür görmez iki elini çırparak «Anaç geliyo... Anaç geliyo...» diye bağırırdı. Macide, «Anaç geliyo...» sesini ne Haydarpaşa'da, ne Maltepe istasyonunda duyabildi o gün. Kapıda üvey kardeşi onu karşıladı :

«Aman iyi ki geldin kız. Kocan bunları bana bırakıp gitti. Durmak nedir bilirler mi ?...»

Macide, içlerini çeke çeke ağlayan çocuklarını alıp odaya götürdü. Gaz ocağının üstüne tarhana çorbası koydu.

Gün akıp gitti. Odalar karardı. Gece yarısına doğru Macide daralan içini açmak için kızkardeşinin kapısını çaldı. Kocasının nereye gittiğini, neden geciktiğini onlar da bilmiyorlardı. Macide, çocuklarını yatırdı. Bir kıyıya ilişip düşüncelere daldı gitti. Sokaktan gelen her ayak sesini dikkatle dinliyor, yitip gidişi üzerine kulağını yeni bir ayak sesine uyarlıyordu. Ayak sesleri giderek seyrekleşti. Sonra hiç duyulmaz oldu. Macide, uyanıp ağlaşan çocuklarını tersledi. Seslerinin yükselmesine aldırmadı. Bütün gece boşlukta oturdu. Gırtlağına oturan yumruk acılaştı, bütün vücuduna yayıldı.

Sabaha doğru karanlık düşlerden uyanıp elini yanına attı. Geceki gerçeğin kılpayı değişmemiş olduğunu gördü. Dışardaki adımlar gelici değil, gidiciydi artık. Pencereden baktı. Ortalık iyice ağardı. Sonra güneş çıktı.

Uyanan çocuklar analarının eteğinden çektiler, ağlaştılar. Macide gözlerini istasyon yolundan ayırmadı ve kıpırdamadı. Dışardaki kapıların açılıp kapanışını kolluyordu bir yandan. Derken, kızkardeşinin terlik sesleri gelip kapı önünde durdu. Macide bir solukta açtı kapıyı. Elinde bir gazete, acımalı bir yüzle bakıyordu kızkardeşi.

«Kocan komünistlerin toplantısındaymış kız!»

Sonra gazeteyi atıp savuştu.

«Komünist şair Nâzım Hikmet için dün Çiçek Palas'ta düzenlenen toplantıda milliyetçi gençlerle komünistler arasında kavga çıktı. Otuzaltı komünist göz altında...»

Macide, haberi iki kez, yakalananlar arasında kocasının adını beş altı kez okudu. Sonra pencere önüne gidip durdu. Bir süre düşündü. Dönüp çocuklarına baktı. İçi rahatlamış, onları doyurmanın yolunu araştırmaya başladı.

Bu sırada üst kattaki gramafon «Elemi atmayan dağlar kalmadı..» diye başladı.

Hâfız Burhan da bir Eğin havasıyla güne katılıvermişti.

1974

KAFATASI

Gülseren, acılaşmış boğazıyla, ninesinin yerde uzanıp kalmış cansız vücuduna bakıyordu. Yüzü çürümeye yüz tutmuştu artık. Dişsiz ağzı karanlık bir sırıtmaya açılmıştı. Kurtlarla çakalların etini sıyırdığı elleri, tıpkı öldüğü günkü gibi karnının üstüne kenetlenmişti. Karnı ise çıplak kemikten ibaretti artık. Ninesini ak saçlarından tanımıştı. Ötelerde başka göçmen ölüleri birer kemik yığını halinde yeni uyanan toprağa uzanıp kalmışlardı.

Başlangıçlarda, yerlilerden bir kaç yaşlı erkek, ölüleri gömüyorlardı. Fakat sonraları soğuk ve açlık camiye yerleştirilmiş göçmenleri öyle çok kırmaya başladı ki, koskoca Bağlıca'da kalakalan bir kaç yaşlı erkek ölü taşıyıp gömmekten usandılar. Ölüleri, göğüslerine bağladıkları iplerle Taşlıgever bahçelerine kadar yerde sürükleyip, öylece bıraktılar toprağın üstüne.

Otlar yeşermiş, beyaz, sarı, mor çiçekler belirmişti yumuşak ve nemli toprakta. Önce kızılcıklar sarılar giyinmiş, ardından kaysı ve şeftali ağaçları pembeye bürünmüştü. Göçmenlerin, kışı ve açlığı atlatarak ayakta kalabilenleri, yenilir otlarla karınlarını doyurmak için bahçe aralarına dağılmışlar, yemlik, dereotu, kuzukulağı arıyorlardı. Üç gün üst üste düşlerine girmişti ninesi Gülseren'in, dayanamamış, gelip cesedini bulmuştu. Açlık kollarını güçsüz düşürmese onu böyle bırakmaz, gömerdi. Geride kalan bir kucak kuru kemik de olsa.

Birden içindeki derin bulantıyı duydu. Bunu cesetlerden gelen kokuya bağladı. Burnunu tutarak yürümeye başladı. Midesi yerinden kopacak gibiydi sanki. Burnunu dolduran taze ot, çiçek kokuları gırtlağına çıkardı bulantısını. Gözünde siyah benekler uçuştu. Pembe çiçekler görüyordu, parçalanan mavi gök yüzünü. Geriye kalan yolu çiçekli dallara çarparak kör yürüdü. Son bir defa gözlerinin karanlığını zorlayıp beneklere böldü. Bahar gelince camiden dut ağaçlarının dibine çıkardıkları bir kaç parça eşyanın üstüne sırt üstü uzandığını bildi.

Anasının sesine ilkin yakındaki göçmenler koşuştu. Sonra yerliler kış boyu odun, ekmek vermemeye sımsıkı kapanmış kapılarını araladılar. Seksenlik Hatice Nine gelip üstüne eğildi Gülseren'in. Parmaklarıyla dudaklarını araladı.

«Ağulu ot yemiş bu.»

Duralamadan parmaklarını kızın gırtlağına soktu. Öğürmek istedi Gülseren, ama beceremedi. Başı gerilere düştü. Ağzından yeşil bir su sızdı. Anası üzerine kapandığında, henüz sıcak olan gövdesi sarsıldı, en son Galiçya cephesinde olduğunu haber aldıkları Hasan'ın kendi elleriyle taktığı nişan yüzüğü incecik kalan parmaktan kolayca çıkarak taze çimenlerin üstüne düştü.

Ertesi gün, Gülseren'in de göğsüne bir ip bağladılar. Omuzlarına inen saçları taze otlara, çiçeklere sürtünerek Taşlıgever'e kadar sürüklendi cansız gövdesi. Yaşlı erkekler, güçsüz kollarını zorlayarak pek derin olmayan bir mezar açıp onu gömdüler. Güzelliği kısa zamanda tüm Bağlıca'ya da destan olan Gülseren'in cansız gövdesi ötekiler gibi açıkta kalsın istememişlerdi. Oysa gömüldüğü gece çakallar bu pek derin olmayan mezardan ölüyü çıkardılar. Taşlıgever bahçelerin-

de günlerce çiçek kokularına çürük et kokuları karıştığından kimseler o taraflara inemedi.

Yakup, şehirle ilçe arasında çalışan otobüsten Bağlıca yol ayrımında inerse, geri kalan yarım saatlik yolu içindeki kitaplar yüzünden kurşun gibi ağırlaşmış valiziyle nasıl yürüyeceğini düşünüyordu. İstanbul'dan gelen trenden henüz inmişti. İlçe otobüslerinin durduğu yere doğru yürürken birden valizine Bağlıca'lı yeni yetmelerden birisi yapışıverdi. Önüne düşüp, onu kırmızı renkli bir ford minibüse kadar götürdü.

«Gel abi, gel... Artık dolmuşlarımız çalışıyor Bağlıca'ya. O pis (...)lıların hurda otobüsüne kimse binmiyor artık.»

Yakup şaşırarak dolmuşa bindi. İçinde şehre inmiş bir kaç Bağlıca'lı daha vardı. «Hoş geldin yahu» diye Yakup'u karşıladılar. Az sonra minibüs şehirden çıkıp Bağlıca yoluna düştü. Valizini taşıyan çocuk :

«Abi artık ta Bağlıca'nın içine gidiyor dolmuşlar. Yarım saat yol da yürümüyorsun..» dedi.

Öteki Bağlıca'lılar da :

«He canım, iyi oldu bu dolmuş işi. Atanıza rahmet» deyip sevinçlerini belli ettiler.

Dört ay önce çalışmaya başlayan ilk dolmuş iyi iş yapınca kısa zamanda sayıları üçe çıkmıştı. Bağlıca'nın köy statüsünden çıkartılıp şehrin belediye sınırları içine alındığını baharda Yakup'a yazmışlardı. Yirmi dakika sonra vardılar ki, bir başka Bağlıca.. Yollar delik deşik olmuş, sokaklara elektrik direkleri dikilmiş. Eskiden görünüşleri vahşi nehirleri hatırlatan, suları gürültüyle çağlayan arklara beton kanallar yapılmış...

Valizi elinde, serin yaz sabahını sevinçle içine çekerek yürüdü. Tümü de kerpiç olan Bağlıca'nın evle-

ri, kimi yerde yanyana gelip birbirlerine omuz vermişler, kimi yerde bahçe aralarına tek tük dağılmışlardı. Evlerinin arkasındaki dutluğu görünce şaşırdı. Dutların dalları budanmış, ağaçların tepeleri yeni filizlenmiş sürgünlerdeki yapraklarla birer kümecikten ibaret kalmıştı. Yıl boyu özlediği o gölgelik dutluk, güneş altında cayır cayır yanıyordu şimdi. Sert, ot bitmez toprağı, delik deşik olmuş, su yolları açılmış ve zerzevat ekilmişti.

Açık kapıdan girince avlu da gözüne başka türlü göründü. Ne olduğunu anlayamadan ev halkı başına üşüştü. Ancak hoş beşten, valizindeki Hacıbekir şekeri çıkarılıp dağıldıktan, getirdiği kitaplarla dergilere babası ters ters baktıktan sonra farketti kuyunun yerinde yeller estiğini.

«Taş toprakla doldurduk, içine çoluk çocuk düşmesin diye» dedi babası, sonra duvarın dibindeki su borusunun ucunda sarı pirinç musluğu gösterdi. Gitti, ağzına bir kaç yudum aldı.

«Kuyunun o buz gibi suyu yerine bu ılık suyu mu içeceğiz artık?» dedi.

Ötedeki ayvanda çir ayıklayan seksenlik Fadime Hala :

«Aaaah yavrum ah, bağrımı deldin bağrımı!» diye ağıt söylercesine bağırdı.

Avlunun içinden akan arkın üstündeki su damı da yıkılmıştı.

«Dayıngil buzdolabı aldı, sütü-yoğurdu artık oraya götürüyoruz» dedi annesi.

«Sen gideli eski köye batasıca yeni adetler geldi çağaam» dedi Fadime Hala.

Tandır örtmesinin de yarısı çökmüş, tandırın içine çör çöp doldurulmuştu.

«Ekmeğimiz şehirden geliyor artık çağamı, tandır ekmeği zahmetli oluyormuş. Pekmez, pestil işi zahmetli oluyor diye dutları da doğrattılar. Şimdinin kaltaklarının canı tatlı» diye annesiyle yengesine taş attı Fadime Hala yine.

Öteden amcasının küçük oğlu İlyas bağırdı :

«Hala hala, sen de geçen gün Hatice Halamgilin televizyonuna baktıydın ha!»

«Yürü töremeyesice. Kâbeyi muazzamayı gösteriyor diye kandırdınız beni de öyle baktırdınız, adı batasıca o gâvur icadına. Yukarda allahım biliyor günaha girip girmediğimi..»

«Hatice halamgil televizyon mu aldı ?»

Çocuklar ellerini çırparak :

«He ya, he ya! İçinde her bir şey yürüyor» dediler.

Avlunun çocukları da bir yılda onu şaşırtacak kadar büyümüşlerdi. Kardeşi Erdal bıyık bile bırakmış, amcasının geçen yıl doğan kızı Fatma dillenip ayaklanmaya başlamış, geçen yıla kadar iki saç örgüsünü tutup birbirine düğümlediği Filiz'in göğüsleri Yakup'la konuşurken onu utandıracak kadar tomurcuklanmış... Biten kışı yatakta geçiren Fadime Halası ise, her zaman olduğu gibi baharda ayağa kalkmış, evin en canlı kişisi kesilmişti yine. Olup biten değişikliklerin canını sıktığı belliydi. Babası ise karamsardı :

«Bağ bahçe işi ölüyor artık, kulağasma! Devir zenaatten, ticaretten yana döndü. Sen dört mevsim paralanıyorsun, eline geçen değmiyor, şehirdeki oturduğu yerde benden fazlasını kazanıyor. Bilmem ki halimiz ne olacak...»

Yol yorgunuydu. Eskiden olduğu gibi yine köşkün ucuna serilen yer yatağına uzandı. Sertliğini yadırgayarak yurttaki yatağını hatırladı. «Bir yılda is-

tanbul'lu olup çıktık» diye geçirdi içinden. Yurtta cigara dumanlı odalarda geç vakitlere kadar oturup konuşmaları, dernekteki heyecanlı tartışmaları, fakülteyi, Yenikapı'daki çay bahçelerini, yürüyüşleri, kavgaları döndü döneli ilk olarak düşündü. Buradaysa her şey ne kadar sessiz ve durgundu. İşte suların şırıldayarak akışı, taze gübre kokuları, kavakların rüzgârda hafif hafif kıpırdayışları, avluda gündelik olağan iş sesleri, bahçe aralarından yankılanan sığır sesleri... Dalıp gitti. Gözlerini açtığında akşamdı. Bağlıca'yı alıştığı ziliri karanlığı içinde değil, elektrik ışıkları içinde bulup gündüzki tedirginliği bir daha yaşadı. Evlerinin biraz aşağısına dikilmiş sokak lambasının ışıkları ta gözlerinin içine düşüyordu.

Taşlıgever'deki bahçeye inmeye karar verdiğinde İstanbul'dan döneli üç gün olmuştu. Üç günde her şey olağanlaşarak kendi yerini almıştı gözünde. Buradaki hayata yeniden alışmış, onun bir parçası olup çıkmıştı. Birden bahçeye eşekle gitmeyi düşündü. Ahırda kullanılan idare lambasını aranmaya başladı. Sonradan hatırladı oraya da elektrik çekilmiş olduğunu. Kapıyı itip girdi. Burnunu sevdiği ahır kokusu doldurdu. Elektrik düğmesini çevirdi. Alışkanlıkla eşeğin her zaman bağlı olduğu yere doğru yürüdü. Birden duraladı. Eşeğin yerinde baharda doğan tosun bağlıydı. Şaşırdı. Zihnini yokladı. Çözemedi nedenini. Fadime Hala, ayvanda kurutulmuş tarhanaları koparıyordu bezden :

«Hala, eşek nerede yahu ?»

«Eşek mi ? Ne eşeği çağam ?»

«Bizim eşek. Taşlıgever'e gideceğim de, eşekle ineyim dedim.»

Başını üzüntüyle iki yana salladı Fadime Hala :

«Eşek mi bıraktılar kurbanım, eşek mi bıraktılar. Baharda sattıydı ya baban. Haberin olmadı öyle ya..»

«Niye satıldı eşek yahu? Şehre yük filan neyle indiriliyor peki?»

«Dolmuşlar peydah oldu ya çağam. Şimdi herkes dolmuşla indiriyor yükünü şehre. Üstüne yüklediler mi yallah şehire ossaat. Masrafı faydasından çok dedi de götürdü sattı arap atına emsal eşeğimizi baban. Eşek mi kaldı hay oğul?»

Aşağı odadan bir sepet uydurup yola yaya olarak koyuldu.

Tozlu yol, kerpiç evler, bahçeler arasından uzayıp gidiyordu. Bir köşede, mahalle arkadaşlarından olan bir kaç gençle karşılaştı. Kimisi liseden beklemeliydi, kimisi de üniversiteye girmek için puan tutturamamıştı. Yanlarına sokuldu. Ayak üstü konuşmaya başladılar. Başlıca sorunları üniversiteye girme konusuydu. Yakup:

«Bu durum bozuk düzen eğitiminin bir sonucu, bozuk düzen ise...» diye anlatmaya başladı.

Bir süre sonra çocuklar eski ilgiyle dinlemez oldular anlattıklarını.

«Akşam gelin konuşalım isterseniz» dedi.

«Bu akşam gelemeyiz» dedi birisi «Kaçak var bu akşam, kahvenin televizyonunda Kaçak'ı seyredeceğiz.»

İstanbul'dan gelirken mahalle arkadaşlarıyla ilgilenmeyi kurmuştu. Bir yılın heyecanlarıyla dönüyordu. Dergiler, broşürler getirmişti. Herkes gideceği yerde çalışmalarını sürdürsün, güzün dönünce vardığı sonuçları aktarsın diye karara bağlamışlardı dernekte. Biraz umutsuzluğa düşmüş olarak ayrıldı arkadaşlarının yanından, bahçe aralarına doğru yürüdü.

Şimdi girdiği yol, dişbudak ağaçlarıyla, çalıgülle-

riyle sıkıca örülmüş çitlerin arasından, ceviz ve kavak ağaçlarıyla gölgelenerek ilerliyordu. Yanı sıra arklarda sular çağıldıyordu yine. Ağaçlarda kuşlar cıvıldaşıp duruyorlardı. Deveboğan pınarını geçti. Gölgeler koyulaştı. Sessizlik gizemli bir havaya büründü. Bir yıllık ayrılık, ona her şeyi baştan yaşatacak unutkanlıklar kazandırmıştı.

Bahçe kapısı, iki ceviz ağacının arasındaydı. Dört dilli tahta anahtarı kilide soktu, tıkırdattı, aralıktan kalın sopalardan yapılmış kapı açıldı. Bahçeye adım atar atmaz ayaklarının dibindeki hışırtı tüylerini ürpertti. Sepet bir anda kolundan eline kaymış, bir silaha dönüşüvermişti. Bunun yeşil bir kertenkele olduğunu görerek gülümsedi. Dalları meyvayla eğilmiş elma ağaçlarının arasından otları hışırdatarak yürüdü. Gövdesinin biçimiyle kafasında yer etmiş bir ağacı, bahçenin ilginç bir köşesini, bir kaya parçasını yeniden karşısında bulmanın buruk tadıyla gezindi. Bir yıldır uygar bir kentle şartlanan gövdesi, yarı bakımlı bir bahçede bulunmanın yarattığı tedirginlikleri yenerek, yeniden kendi kaynağına dönmenin sevinciyle ürperdi.

Bir yılın silemediği bir alışkanlıkla bahçenin ortasındaki pınara doğru yürüdü. Dalları çadır gibi sarkmış kızılcık ağacı pınarın yanı başındaydı. Dibinde yine iri taşlar yığılıydı. Taşları üst üste koyarak ev yapmaya koyuldu. Annesi işini bırakarak gelip çıkıştı ona:

«Şeytan yatar kızılcığın altında, bir daha girme oraya!»

Kızılcığın dibini vahşi otlar bürümüştü şimdi. O yana doğru adım atınca, otların arasında bir şey hışırdadı yine. Bu kez de bir kertenkele göreceğini sanırken, kara bir yılan çözülüp ötelere aktı. Ürpertiy-

le geri çekildi. Ağacın altına yığılı taşlardan birinin ötekilere benzemediğini bu sıra farketti. Ürpertisini yenerek o yana doğru yürüdü, o ötekilere benzemeyen taşı almak için uzandı. Ummadığı bir hafiflikle havalandı yerinden. Öte yanını çevirince, süt beyaz dişleri yer yer dökülmüş bir karanlık ağızla karşılaştı. Eline aldığı şey bir insana ait kafatasıydı. Çocukluğunun bu en önemli oyuncağını hatırladı.

Elinde kafatası, pınarın başına oturdu. Bir çöple göz oyuklarını doldurmuş kuru çamurları temizledi. Ağız boşluğundan karıncalar telaşla kaçıştılar. Aklında kaldığına oranla rengi biraz daha da sararmış gibiydi. Dişlerinin çoğu da iyice dökülmüştü.

Kafatası eğri büğrü bir biçimde yuvarlanıp gidiyordu yerde. Ardı sıra koştururken, şehirdeki vitrinlerde gördüğü pahalı oyuncakların veremeyeceği bir zevki veriyordu ona. Annesi, bir kafatasıyla oynadığını görünce bir çığlık atarak babasına doğru koştu. Kiraz ağacına tırmanmış olan babası bakıp güldü sadece.

Kafatası bu kez ona yuvarlayıp peşi sıra koşturma heyecanı vermiyor. Onun nereden gelmiş olabileceği üzerinde ilk olarak kafa yormaya başlıyor. Onun için daha önce bir oyuncaktan öte bir anlamı olmayan kafatası, şimdi başka bir anlam kazanmaktaydı. Ufku, şimdi bunu araştıracak kadar genişlemişti. Bu kafatası nereden gelmiş olabilirdi ? Hatırladı sonra. Birinci dünya savaşı... Hayır, birinci emperyalist paylaşım savaşı/demeyi öğrenmişti son bir yıl içinde. Dernekteki seminer çalışmalarında öğreniyorlardı, nedir emperyalizm, nedir savaşların kaynağı ? Yurtta geç vakitlere kadar tartışmalar oluyordu. Buralardan ilk ayrılışıydı. İlk bir kaç ay İstanbul'da taşralılığın tedirginliklerini yaşadı. Sonraları «sağ-sol çatışmasıdır aman» deyip ke-

nar durmaların anlamsızlığı farkedildi, kızlarla konuşurken utanıp kızarmalar bitti, sahil yolundaki çayevlerinde devrim ve aşk sorunları tartışıldı, yurtta geceleri nöbetler tutuldu, fabrikalara bildiriler dağıtmaya gidildi, yeni yorumlarla sokulunulur olundu hayata, örnekse birinci dünya savaşı değil, birinci emperyalist paylaşım savaşı/nda göçmenler gelmişti Bağlıca'ya. Çoğu açlıktan, soğuktan kırılmıştı. Onlardan birisine ait olmalıydı bu kafatası. Dişlerinin süt beyaz olduğuna bakılırsa, genç birisine ait olmalıydı bu kafatası. Erkekler cephede olduğuna göre, bir genç kızındı ihtimal.

Genişleyen bir ufukla baktı uzun süre kafatasına. Onu eline alıp ölümüne neden olanlardan hesap sormaya gitti. Bir el değirmeninde unufak öğüttü kafatasını. Amerikalı bir milyonerin sabah çorbasına doldurdu. Ilk kaşıkta tıkanıp kaldı boğazına. Almanyalı bir silâh yapımcısının yemeğine serpiştirdi. Vietnam'da savaşan bir Amerikan generaline götürdü bir tabak. Latin Amerika'ya, Portekiz sömürgelerine, İspanya'ya taşındı...

«Vış kız, bu oğlan deli mi ne! Yarım saattir önüne almış bir kuru kelleyi, bakar bakar düşünür...»

Birden kendisine geldi. Bitişik bahçede ot toplayan iki rençber kadındı bunlar. Gölgeler iyice koyulaşmış, bahçelere akşam sessizliği çökmüştü. Bir sopayla bir çukur kazdı. Kafatasını gömdü.

Sepetinde bir kaç meyva, eve döndü. Fadime Hala, ineği arka ayvanın önüne çekmiş, süt sağıyordu.

«Bir tas alıp gel çağam, sana taze süt vereyim» dedi.

Götürdüğü bakır tasa henüz ılık olan taze sütü doldurdu. Çocukken içine sert ve kuru tandır ekmeği doğrayıp yemeyi çok severdi. Fadime Hala unutmamış bunu :

dır ekmeği mi koydular ki doğrayasın sütüne. Eski haller kalmadı kurban, ölmedim ki kurtulayım...»

Geldi, ineğe pişirilecek yal için ayrılmış bayat francala ekmeklerini söylene söylene yal tenceresine doldurdu.

«Hele bak şunlara, tandır ekmeği olsa bunlar böyle telef mi olurdu?»

Fadime Hala, dedesinin kızkardeşiydi. Genç kızlık dönemi savaş yıllarına rastladığından hiç evlenmemişti. Evin üç erkeği birden cepheye gidince bütün işleri o üstlenmiş, odun yarmaktan ceviz çırpmaya kadar her işi yapmıştı. Tırmandığı bir ceviz ağacından sıkışınca erkekler gibi nasıl işediği hâlâ gülüşülerek anlatılırdı. Öteki kardeşleri üvey olduğundan Yakup'un dedesinin yanında geçirmişti ömrünü. Her kış mutlaka yataklara düşer, yaz gelince de dut toplayıp pekmez ya da pestil yapma, bahçeden ot toplama, hayvanların bakımı gibi işlerde evin vazgeçilmez kişisi olurdu. Seksenlik yaşına rağmen, ucu işlemeli yazmalar örtünür, onbeş günde bir saçlarına kına yakardı.

«Hala, bugün Taşlıgever'de bir kafatası buldum. Hani çocukken yuvarlayıp oynardım ya, işte onu. Sen bilirsin, neyin nesiydi o kafatası?»

Fadime Hala, iki elini iki dizine dayadı. Ağıt söylüyormuş gibi bir zaman iki yana sallandı.

«Uuuy çağam, siz o günleri görmediniz. Allah kimselere göstermesin. O Taşlıgever bahçeleri günlerce leş koktu durdu. Bir tek tandır ekmeği derdine ne sabi yavrular, ne toy gelinler kırıldı. Bir gün Erzurum'u gâvur bastı dediler. Haftasına kalmadan dökülen dökülene.. Bağlıca'ya da geldiler. Yerlide hal kalmamış ki, o ne yapsın? Günde beş altı ölünün çıktığını bilirim. Hele Gülseren derlerdi, selvi boylu bir taze vardı ki, bir gün...»

1968 - 75

MİMOZALAR AÇARKEN

Birden,
Kurşun yemiş gibi susar,
göz - bebeklerime karşı.
Susar da açılıp, yol verir şehir,
sade radyolarda bir gamlı hava:
«Elâziz, uzun çarşı...»

Ahmed Arif

Ekspres son ara istasyonda, ekinleri sararmış tarlalar arasında duraklıyor. Sıkıntıyla terini silen arkadaşımın yüzüne baktım. Bu yolculuğa çıktığına pişman gibi. Hayatında ilk olarak göreceği bu şehir, belli ki onda olağanın ötesinde bir heyecan uyandırmıyor. Bense içimde yitip gittiğini sandığım binlerce şeyle yol boyu yeniden karşılaşmanın heyecanı içindeyim. Yıllar önce o şehirde geçirmiş olduğum bir aylık yaşantının görüntüleriyle yüklüyüm bu an. Bugün bana önemsiz gelen pek çok şeyi bir kertede atlayamayıp gözde alabildiğine büyütmelerle geçmiş, acemilik dolu bir ay. Yıllar sonra o şehre yine gidiyorum. Bunca yıldan sonra o günleri yeniden yaşamayı, yeniden yargılamayı kuruyorum. Aydın'ın yüzünde esnemeye yatkın bir sıkıntı. Araya bir petrol katarı girince ekinler görünmez oldu. Bu sırada kımıldıyor bizim trenimiz. Yirmi dakika sonra şehirde olacağız.

Ne ayrılığa
Ne tütüne
Ne hasrete alışkın değildim daha
Bahar sabahları doğu geçidini tutarken.

Bahar sabahları hurda bir otobüs inleyerek çıkardı şehirden. Çocuk, arkada kalan nice şey için hüzünlenirdi. İlkinde babasıyla birlikteydiler. Annesi bir tas su serpmişti arkasından. Gazetedeki sanat sayfasını artık arkadaşları yürütecekti. Nisan sonlarıydı. Yolların, ekinleri boy atmış tarlaların, ıssız bozkırın, vadilerin, telgraf direklerinin, uzak dağların gözden kaçırmak istemediği ayrıntılarına daldı. Bahar yağmurlarıyla taşkın vermiş Fırat'ın üstünden geçtiler. Başı henüz karlı Munzur Dağları göründü ötelerde. Arkada kalanları hatırlayışlar azaldı. Ufukta yeni bir şehir. Çarşının karmaşasına indiler. Bir fayton onları liseye götürdü. Lise müdürü, «mecburî tasdikname»nin nedenini öğrenince şöyle bir süzdü onu. Yeni okuluna kaydı yapıldıktan sonra çarşıya yakın bir otel ayarladılar. Babası biraz para bırakarak geri döndü. Mutfaktan bozma otel odası üçüncü kattaydı. Bakınca şehrin yarısını görüyordu. Çimento fabrikasının bacası duman kusuyordu durmaksızın. Karşıda, ötelerde ıssız yamaçlar ve bir köy vardı. Soldaki tepede ise Harput sise batmış gibi belirsizce seçiliyordu. Pencereden çekilip yatağın üzerine oturdu. İçini bir korku kaplamaya başladı. Sanki her şey birden olmuş, kendisini bu yabancısı olduğu yerde birden bulmuştu. Evinden hayatında ilk olarak uzaktaydı. Ardından hayatında ilk olarak başına buyruk olduğunu düşündü. Sevindi. Odaya elma kokuları taşırarak valizini boşalttı. Bir derginin ek olarak verdiği Che Guevara posterini yatağın baş ucuna astı. İn-

ce, uzun gövdesinin taştığı beden aynalarında kendisini süzerek aşağı indi. Karıştığı güneşli bahar gününde bir yandan karşılaştığı yeni şeylerin altında ezilmekten korkuyordu, öte yandan içi coşkun bir sevinçte çalkalanıyordu. Tıpkı bir yıl önce sakalını ilk olarak traş ettiğinde duyduğu sevinç gibi. Caddelerde liseli kızlar gördü. Bir kaçını, durup ona benzetti. Oysa o şimdi yüz kilometre ötede kalmıştı. Ona yazacağı mektubu gelmeden kafasında tasarlamıştı. Kızın babası daha önce bu şehirde görev yapmış; kız da aynı lisede okumuştu. Bunun kendisini ne kadar heyecanlandırdığını anlatamazdı ki. Arkadaşça yazacaktı sadece. Bir dükkâna girip zarf kâğıt aldı.

Yükselen güneşe karşı durmuş
Bir aşktan
Nergis çiçeklerinden bir nisandı
Sen gündoğusundan geldin
Aşiretli atlıların oynaştığı dağların
Pınarların, koyakların havasını getirdin
Yeşil bir dal gibi sarktın
Delikanlı düşlerime.

Babaannenin evi eski zaman kokar. Arap rakamlı duvar saatinin kendisine özgü bir tıkırtısı vardır. Her şeyi baştan yaşamanın tadı buruk. Babaanne sarılıp öpüyor beni. Sonra da ağlamaya koyuluyor.
«Ah yavrum, sen en iyi arkadaşıydın onun. Bir karıncayı incitecek çocuk muydu Rıfat'ım. Bir belâdır sardılar başına. Son yılıydı bu yıl. bitirip gelecekti okulunu. Güzelce düğününü yapacaktık. Vah benim talihsiz başım! Yavrum üzüntüme bakmayın siz, çıkıp rahat oturun şöyle. Gelin odanızı göstereyim, dinlenirsiniz belki. Otele gideceğiz ne demek kurban olayım.

Vah başıma gelen, sen Rıfat'ımın en iyi arkadaşı değil miydin ? Sen benim de babaannemsin, demez miydin ? Sonra senin otelde kaldığını Rıfat'ım mapustan çıkıp gelir de duyarsa üzülmez mi ? Haydi haydi, gelin size kalacağınız odayı göstereyim, zaten biliyorsun ya, onun odasıdır burası...»

Arka bahçeye bakan odada karşılıklı iki sedir var, Arkadaşım pencereye kadar gitti, babaannenin teneke kutulara diktiği çiçeklere bakmaya başladı. Tomurcukların ucu sarı sarı çatlamış.

«Allah allah, ne bunlar ?»

«Mimoza» diyorum.

Bu kez duvardaki resimlere bakıyor. Babaannenin ilk kocasının kahverengi resmi soluk. İkinci kocasıyla birlikte çektirdiği gençlik resmi hemen onun altında. Beride ilk kocasından olan oğlu (yani Rıfat'ın babası). Okul önünde poz vermiş iki liseliyi işaret ederek :

«Bu sen misin ?» diye soruyor.

«Evet»

Kan ter içinde bir gece
Atlar kişnedi hasret uyandı
Kımıldadı gece üçbin yıl sürmüş gibi
Sesimi tutmasam sanki dağılacak şehir
Fırat'ın sesidir gelen yalnız
Taştı daha yaşanmamış sevdalara
Karşımda Guevara
Elimde Nâzım Hikmet
Başımda ise mayıs
Belalı aydır
—Güze belki yetecek ömürleriyle—
Kuşların ölümsüzlüğe aldandığı.

Çocuk yeni okulunda yalnız ve tedirgindi. Yıl sonu, öteki çocuklar birbirleriyle iyice kaynaşmışlardı ar-

tık. Ona da yakınlık gösteriyorlar, eski okuluyla burası arasındaki program farkından dolayı çıkan tartışmalarda öğretmenlere karşı onu savunuyorlardı, ama o yabancı duruyordu hep. Hayaller kuruyordu. Hayaller, daha okul bahçesinde ilk ders zilini, akasya diplerinde söyleşip şakalaşan ötekilerden ayrı, mağrur bir görünüşle dipte düzgün beklerken başlamıştır ve uzayıp giden okul koridorlarında sıkıntısı artmıştır. Derslerde ise kol saati önemlidir, bir de ders kitaplarının sonunda şiirler karalamaya yarayan boş sayfalar. Arada bir dışa dönmek gerektiğinde ise onu ilgilendiren tek şey lisenin aşağısındaki istasyona giren trenlerdi. Boş derslerde oraya gidiyordu. Trenlere tutkundu O ince yapılı kız da geldiği şehrin istasyonunda oturuyordu. Bir kıyıya ilişip istasyonu seyrediyordu. Gar binasının çatısına yabani güvercinler konup kalkardı. Geldiği şehrin uzak bir mahallesindeki iki katlı kerpiç evlerinin çatısına da yabani güvercinler yuva kurardı her bahar. Uzakları seyretmek için çatıya tırmandıkça onların dem çekişlerini duyardı, ama onu görünce «pırr» diye uçuşup giderlerdi. İstasyonun güvercinleri onları hatırlatıyordu. İstasyonda oturup şehrin kitapçılarının tozlu raflarını karıştırarak bulduğu şiir kitaplarını okumayı seviyordu bir de. Soluk benizli, yoksul giyimli insanlarla dolu kara trenler çıkagelirdi. Ona yaklaşıp şehrin yolunu, devlet hastanesini sordukları olurdu. kavruk yüzlü köylülerin. İstasyonun altındaki geçit, bulanık bir derenin yanı başına sıralanmış kerpiç evlerden ibaret bir mahalleye çıkıyordu. Genelev buradaydı. Boş bir ders arasında bir kaç sınıf arkadaşıyla birlikte gittiğinde öğrenmişti. Kapıdaki bekçi teker teker aradı üzerlerini. Sahipsiz dişi köpeklerin, kedi yavrularının gezindiği, uyukladığı bir avluya bakan dört

beş evde çoğu kırkını geçmiş, şiş karınlı, sarkık göğüslü, kat bağlamış tombul vücutlu kadınlar. Kendi şehirlerinde bulunmadığı için ilk kez burada gördüğü genelev onda derin bir düş kırıklığı yaratmıştı. Akşam üstü akasya kokulu istasyon caddesine düşüyordu. Geneleve müşteri taşıyan faytonları gördükçe... (Sevgilim, sevgilim, bakar da yüceltirdim aşkı, aramıza yağlı kirli bir onluk, bir beş dakikacık değil, ölesiye bir arzu, sevgi dolu bir ömür girecek diye...) Duvarlarına acem halılarının asılı olduğu bir kebapçıda pikaptaki mahalli havaları dinleyerek akşam yemeğini yiyordu. Eskiden İstiklâl Mahkemesi salonu olarak kullanılmış öğretmenler lokalinde oturup çay içiyor, radyo dinliyordu. Bazan ise okul dönüşü çarşıya sapıyordu. Çarşı, bezlerinde, basmalarında kırmızı renginin baskın olduğu ilginç bir yerdi. Hele bir silahçı vardı ki, onun önünde uzun uzun tüfeklere, bıçaklara bakıyordu. Sonunda, bir de kını olan bir bıçak satın almış, yanında taşımaya başlamıştı. Otel odasındaki geceleri tedirgin geçiyordu. Merdivendeki ayak sesleri, aşağıdaki garajlarda, tamircilerde sürüp giden gürültüler, bozuk musluktan damla damla düşen suyun sesi uyutmuyordu. Sırtını Guevara'nın resmine dayayıp Nâzım Hikmet'i okuyordu döne döne. Cengiz Ayttmatof'a tutkundu. Bir de «Cemo» romanına. O ince yapılı kıza da okutmuştu. Bazan babasının tanışı olan bir arzuhalci onu ziyarete geliyordu. Oturup işçi partisi üzerine konuşuyorlardı. Karşı binanın çatı katında oturan aileye uzak sevgilerle bakıyordu. Yamaçtaki köyün ışıkları kırpışıp duruyorlardı karanlıkta. Ertesi gün okula gidecekti yine, engizisyon kilisesine. Hafta sonuna kadar sürecekti bu işkence, hafta sonları otobüse atlayıp eve dönüyordu. (Kıza yazdığı mektubun okul idaresinin eli-

ne geçtiğini öğrenince bu hafta sonunun bir an önce gelmesini nasıl da istemişti.) Derken Rıfat'la arkadaş oluverdiler. Okulda devrimci dergileri açıktan okumaya cesaret edebilen bir kaç öğrenciden biriydi. Demiryolu makasçısı olan babası epey önce bir kazada ölmüş, anası başkasıyla evlenmişti. Güler'e tutkundu Rıfat. Kıza açılamıyordu bir türlü. Birbirlerini teselli ediyorlardı. Bir akşam onu evlerine götürmüştü. Babaannesiyle oturduğunu o zaman öğrenmişti. Babaanne, çocuğun şehre yabancı olduğunu, liseye sürgün geldiğini öğrenince çok üzülmüş, teselli etmeye çalışmıştı. Sofra hazırlamıştı onlara. Çocuk kıymalı ıspanaktan hoşlanmadığını ağzından kaçırınca «vah yavrum» diye dövünmüş, hazırda ne bulduysa getirerek çocuğun önüne yığmış, onu utandırmıştı. Geç vakte kadar oturmuşlar, çay üstüne çay içmişlerdi. Rıfat üstelemiş, babaanneye Şeyh Sait isyanında vurulan, yedek subay olan ilk kocasını, günlerce kan kızıl akan Dicle'yi, baskınları, daha eskileri, Ermeni katliamını anlattırmıştı. İlk kocasını anlatırken göz yaşlarını tutamamıştı babaanne. Çocuk geç vakit kalkmaya davranınca bırakmak istememişler, hatta ona yatak bile yapmışlardı. Güçlükle razı edip dönmüştü otele.

Geceler.. Afyon çubuklu Çin geceleri
Dünyalar ıpıssızdır sanki
Kara bavullardan sızar
Cinayetlerden arta kalır uyku
Benim kirpiklerimde prangalar
Geceler.. Geceler bora
Ayrılıp gidişlerin kınıdır
Akasya kokulu istasyon caddesi
Bıçak ise sıyrılıp kınından
Daha yaşanmamış sevdaları
Sıyırıp kanatır ucuyla.

Sabah uyanınca, salondan gelen saatin tıkırtılarından anlıyorum babaannenin evinde olduğumu. Aydın uyuyor daha. Pencerenin önünde gerindim. Mimozalar şiirleriyle önümdeler. Babaanne mutfakta kahvaltı hazırlıyor. Sofrayı bahçedeki dut ağacının dibine kurduk. Aydın'ı uyandırdım. Serin yaz sabahı içimizi sevinçle arındırıyor. Babaanne sorular soruyor, bazan çıkışıyor, az yediğimizden yakınıyor. Bu sırada kapı çalınıyor. Gidip açıyorum. Karşımda genç bir kız.

«Babaanne evde mi acaba?»

Sonra teklifsizce içeri giriyor. Babaanne :

«Gel bakalım gelin hanım» deyince anlıyorum kim olduğunu.

Güler ellerimizi sıkıyor. Yıllar önceki okul formalı görünümünden bu yana çok değişmiş. Babaanneye bırakmadan :

«Beni hatırladın mı» diye soruyorum.

«Aaa, sen ha...» diye doğulu esmer yüzü aydınlanıyor. «Dört beş yıl oldu değil mi? İyisin ya? Ben işte gördüğünüz gibiyim. Rıfat'la yazışıyoruz sürekli, senden de mektup alıyormuş. Başına gelenlere üzüldük evet, ama ne yapalım. Siz de biliyorsunuz ya işte. İnanın ben gayet iyi dayanıyorum, bir kere bile ağlamadım inatlarına. Bilmem duymuş muydun, öğretmenim şimdi. Demek sen yarım bıraktın öğrenimini. Üzüldüm bak. Edebiyat yüzünden mi yoksa? Dergilerdeki şiirlerini okuyorduk Rıfat'la...»

Gülüyorum.

«Şiir yüzünden öğrenim bırakılır mı hiç?» diyorum.

«Ah, seni unuttuk mu sanıyorsun? Şiirlerini okudukça, bizim usandığımız bu şehirde bile neler neler varmış der, şaşardık. Hatta bak o sevgilisi için ne

güzel şiirler yazıyor' diye Rıfat'ı kızdırırdım. Nişanımıza bekledik seni. Gelseydin Rıfat'ı da son olarak görebilirdin. Nişanımızdan hemen bir hafta sonra, İstanbul'a iner inmez tutukladılar onu. Tabii Rıfat sonradan anlattı bana, birbirinize sevdiğiniz kızları anlatırmışsınız, birbirinizi teselli edermişsiniz.. Sahi seninkinden ne haber ?»

Onu yıllardır görmediğimi söylüyorum. Şaşırıyor, başını sallıyor :

«Seni vefasız seni. O şiirler yalan demek.. Vaktiyle oturdukları evin önündeki o dolaşmalar.. İstasyonda oturup hayal kurmalar.. Rıfat anlatırdı bunları bana»

«Her şey zamanlar değişiyor» diyorum. Sen unuttun mu Rıfat'ı günlerce deli ettiğini, 'seninle böyle bir şey olamaz' diye kestirip attığını.. Okuyasın diye sana getirdiği kitabı bile kaldırıp sınıfta savurmuştun...»

«Ya siz, ya siz ? Havalarda uçardınız ayol. Gelip anasının bellettiklerinden ibaret bir dünyası olan, doğuda büyümüş bir kıza Guevara'lardan, Vietnam'da memesi kesilen kızlardan söz etmek ne demekti ? İlle oku diye verdiğiniz 'Ve Çeliğe Su Verildi'deki devrimci kız yüzünden az kalsın beni temelli yitirecektiniz. Çok garipsemiştim çünkü o kızı, 'bu işler böyleyse ben yokum' diye kitabı bitirmeden geri getirmiştim. Tabii ne burjuva özentiliğimi bıraktınız, ne şuyumu, ne buyumu.. Sizi gidi acemi devrimciler! Şimdi bakıyorum ne kadar değişmişsin. Rıfat ne kadar değişti. Coşkularınız duruldu demiyeyim, yerine oturdu belki. İyi bir sınav verdiniz diyebilirim, yenilgiler sürüyorsa da. İyi bir sınav verdik...»

«İyi bir sınav verdik. İşte şimdi oldu. Verdik diyebilmek yani..»

«Eee, şehri bu gelişinde nasıl buldun ?»
«Şiirsiz bu kez» dememe gülüyor yine.
Dün Aydın'ı da alarak şehri dolaşmıştım. Kaldığım otelin tabelası sökülmüştü, bina da boştu. Girişine ise bir yedek parçacı yerleşmişti. Binanın arkasına dolanıp kaldığım odanın balkonuna, penceresine uzun uzun bakmamı arkadaşım garipsedi ve sonunda dayanamayıp kolumdan çekti. Öğretmenler lokali de bir kaç yıl önce valinin emriyle zorla yıktırılmış, bu olay gazetelere de geçmişti. Lise binası, istasyon, çarşı, çıkartmalı evlerinde şiirler bulduğum sokaklar yaz sıcağı altında ölgün, durgundular ve işte hiç bir özellikleri yoktu. Her şey sakin, dengeli, somuttu. Olağanüstü hiç bir yanları yoktu. Düşler boşlukta eriyordu. Bütün gece yitmiş duyarlıkları arayarak kıvrandım.
(«Acaba o zaman aylardan mayıstı, lise açıktı, istasyon caddesi akasya kokularıyla taşıyordu, o bina öyle bomboş değil, onsekiz numaralı mutfaktan bozma tek kişilik odasında benim kaldığım bir oteldi de ondan mı bana her şey öyle olağanüstü görünmüştü ?»)
(«Her şey eskiden de böyleydi, aradan geçen zaman içinde sen onları böyle düşselleştirdin.»)
(«Belki de araya giren uzaklıklar..»)
(«Ya o bir ay. Benim hayatım için büyük bir dönemeç değil miydi ?»)
(«Senin dışındaki hayat aynı mı kaldı sanki ? Eskiden şu bahçede otururken dört bir yandan yankılanan hüzünlü klarnet sesleri, içli Harput mayaları, yüksek havalar nerede şimdi ? Kulakların neden yadırgıyor dolmuş müziğini ?»)
Artık yeni bir duyarlık bulmak için bakışlarımı yeniden dışa veriyorum. Güler «Nedir bu devrimciler arasındaki ayrılıklar» diye sormuş, Aydın da bu ayrılıkların kaçınılmaz olduğunu anlatmaya girişmişti..

Ama işte yine beş yıl öncesini, arka cebimde taşıdığım bıçağı, haki renkli, sekiz düğmeli, arkadaşlarımın gıpta ettiği «gerilla ceketi»mi, işçi partisinde oturup Bolivya'lardan konuştuğumuz, Che Guevara için şiirler yazdığımız, molotof kokteyli yapmaya heves ettiğimiz günleri hatırlıyorum.

Babaanne, bir ara sözlerin kesilmesini fırsat biliyor :

«Çocuklar, akşam üstü Harput'a çıkalım isterseniz. Sen de gelirsin değil mi Güler ?»

Güler'den «olur» yanıtını alınca bana dönüyor :

«Sen görmüş müydün Harput'u ?»

Yeşil söğüt dallarının
Gök yüzünün, mavi durulukların
Sarktığı gözlerin için
Bu yıkık şehir
Geceye duman kusan fabrikalar
Güvercinlerin dem çektiği istasyon
Asi Fırat, külhani dağlar
Alfabemdi benim.

Gelişinden üç gün sonrası mayısın ilk günüydü. Şehir halkı, «bahar bayramı» için, şehir girişinde yetiştirilen ormana, Hazar Gölü'ne, Harput'a gidiyordu akın akın. Sınıf arkadaşları göl kıyısına onu da çağırmışlardı, ama o henüz onlarla senli benli olmadığından gitmek istemedi. Elleri ceplerinde, bir süre şehirde dolaştı. Sonunda bunca merak ettiği Harput'a gitmeye karar verdi. Seferberlik sırasında askerliğini Harputta yapmış olan dedesi orayı anlatır, oranın türkülerini söylerdi. Az sonra bir arabada. Harput yolundaydı. Araba dik ve dolambaçlı yokuşu tüketip tepeye vardığında her yan insanlarla dolmuştu. Sadece bedenle-

ri ayakta kalmış kalenin ovaya bakan en ıssız ucuna gidip oturdu. Aşağıda yemyeşil ova, ötelerde Hazar'ın mavisi, karşıda türkülerden bildiği Mastar Dağı, aşağıda maket gibi duran şehir yüreğini tanımsız coşkularla kabarttı. Hafif bir yağmur çiselemeye başladı az sonra. Aldırmadan saatlerce oturdu orada, coşkusuyla hüznü birbirini kovaladı durdu. Taş yığınlarından ibaret olan Harput onu düş kırıklığına uğratmıştı. Derken yanına ak sakallı bir adam geldi. Çocuk sorunca «Ah yavrum ah, buralar elli sene önce böyle miydi, o camiler, o bedestenler, o medreseler ver veran oldu gitti» diye uzun uzun eski Harput'u anlattı durdu. İkisi de hüzünlenmişlerdi. Ama biraz sonra çocuk üstündeki «gerilla ceketi»ne bu hüznünü yakıştıramadı ve «Yahu amca, bak şu yeni şehire» diye eliyle aşağıyı gösterdi, «o düzlükte yaşamak varken kim gelir de çıkar bu tepeye, ne faydası olur ki bunun? Fabrikası var, çarşısı var, istasyonu var. Harput ölüp gitmiş artık, diriltsen ne olacak?» Adam gamlı gamlı başını sallayıp «hee kurban hee» demekle yetindi.

Atlar kişnedi, gece kımıldadı
Teker teker uyandı pencereler
Önümde çıplak, ıssız, kimsesiz dağlar
Önümde madenleriyle varlıklı bizim dağlar
Bu gidilecek yol boş yatak benim
Eşiklerden toplanmayacak adımlarım
Ardımdan kimseler göz yaşları örmeyecek
Munzur'da doğan kuzular
Merhaba.

Harput'ta ayakta kalabilmiş bir kaç yapıyı geziyoruz, Ulucaminin sütunlarla çevrili avlusunda beyaz

güvercinler bizi ürperten kanat çırpınışlarıyla havalanıyorlar. Babaanne Arap Baba'yı ziyaret etmek istiyor. «Bizim mistisizmle işimiz yok» deyip Aydın'la dışarda bekleyecek oluyoruz, ama Güler, «Gelin ilginç bir şey göreceksiniz» diyor. Türbedar kadının açtığı küçücük kapıdan, bir mağaraya girer gibi çömelerek ilerliyoruz. Loş odanın buz gibi soğukluğu ürpertiyor. Türbedar kadın sandukanın baş ucundaki mumları yakarken babaanne dualar mırıldanıyor. Türbedar sandukanın yeşil örtüsünü kaldırıyor. Bir vücudu gizlediği belli olan ikinci yeşil örtüyü de kaldırınca gözlerimiz hayretle açılıyor. Sandukanın içinde iskeletle mumya arası bir ölü var. «Hayret, nasıl dayanmış bu böyle» diyor Aydın.

Dışarı çıkınca gün ışığı gözlerimizi kamaştırıyor. Bir süre göremiyoruz etrafımızı. Neden sonra babaannenin gözlerini yaşlı görüyorum.

«Niçin ağlıyorsun babaanne?»

«Hiç» diyor kesik kesik «ölüyü... ölüyü görünce onu hatırladım işte. Geçer şimdi canım..»

«O» dediği ilk kocası.

Güler yanıma yaklaşıyor:

«Biliyor musunuz babaannede Rıfat'ın dedesinin günlüğü var. Rıfat'tan bile saklamış. Israr edersek belki bize okur..»

Atlı heykelin bulunduğu yamaca gidiyoruz. Burada bir gazino var. Önünde çoğunluğu Ankara ve İstanbul plakalı otomobiller. Yanda tepe gibi yığılı bira ve coca cola kasaları. İçimden «gelişmeye bak» demeye kalmadan ,gazinonun yeşil parmaklıklarla bir yanı «aile kısmı» olmak üzere ikiye bölünmüş olduğunu görüyorum. «Aile kısmı»nda kadınlı erkekli «seçkin» bir kalabalık. Bir masa bulup oturuyoruz. Burası boşluğa

doğru sanki bir balkon gibi uzamış olduğundan ufku olanca görkemiyle kucaklamış durumda.
«Beş yıl önce köhne bir kahvehane vardı burada.» diyorum, «pikabında bu müzik yerine mahalli havalar çalınırdı. Her şey ne kadar değişmiş..»
«Demek artık kapitalizm girmiş buralara» diyor Aydın, «bence bunda şaşacak, hayıflanacak bir yan yok..»
«İyi ama, bizim yapı taşımız o müzikti, bu değil» diyorum, «sen ne dersen de arkadaş, o zamanlar burası daha anlamlıydı benim için.»
«Çok şair ruhlusun»
«Onun şairliği eskidendi» diyerek çıkışırcasına gülüyor Güler.
Harput'a akşam karanlığı çöküyor, yamaçlardaki mezar taşları insanları andırmaya başlıyor artık.

Şahlandı atlar, boy verdi şafak
Bir ayağı daha kopuk kırkayağın
Mayıs güneşi kana buladı şehri
Bir yanını tren düdükleri yırtıyor
Başladı imalat ve tamirat sesleri
Şantiyelerde türküler söylüyor işçiler
Uzaklar feryatlar içinde
Munzur Dağları, Dicle, Fırat
Alınmadık murat kalmayacak.

O mevsimde gözlerinin değdiği her şey binlerce çağrışım taşıyordu. Yüreği bütün ufku içine alacak kadar genişlerdi.. Ve taşardı derin soluklar halinde. Mayıs sabahları ufukta beliren şehir ateşlere salıyordu beynini. Fırat'ın üstündeki kayalıklar kadar yaşlıydı sanki, hatırasında binlerce efsane taşıyan. Yeni bir şehir gördükçe, istasyonlarda bulundukça, çiçeklenmiş

bir dalı kokladıkça, dağ yollarında yürüdükçe dili yetmezdi neler duyduğunu anlatmaya. Ve aşkı vardı. İncecik, alelâde bir kızdı, kompleksli filan bir memur kızı. Fakat çocuk onda neler görürdü, sesinde binlerce çağrışım, binlerce güvercin görürdü, endamında selviler, alnında ferahlıklar görürdü. Ve şairdi çocuk. Şiirlere kanı sızardı. Coşkularını anlatmaya kıvrandıkça pelteklesip kalırdı dili ak kağıt üstünde. Ve acemi bir partizandı. En yoğun kavga coğrafyasına doğduğuna inanırdı. Ta Bolivya dağlarında yanan ateşlerle ısınırdı. En ufak kıvılcımda parlayan benzindi. Usulca inip de yüreğini burkan gecelerde kederden duramadığı olurdu. Akşam üstleri ıssız tepelerde yiten yolları eski kalelerin yollarına benzeterek kendi yolunu yitirecek kadar düşlerde gezerdi. Adı iğri bir yazıyla yazılmış «Şark Palas Oteli»ndeki gündelikçiler seyyar satıcılar, hamallar «hele gakgoş» derlerdi. Tahta kurusu ezikleriyle dolu, çorap kokulu odalarda oturup konuşurlardı uzun uzun. Sonra Hozat'lı Keko bağlamasına el atardı. «Dersim dört dağ içinde»yi, «Hozat gençleri intikam alsın»ı bütün çarşı durup dinlerdi.

1925 YILI NOTLARI

(...) Kanunusâni

Ortalık kar - boran. Bende derin bir hicran sıkıntısı. Halbuki ömrümün varı Behiye'm yanıbaşımda işte. Alışamadı köy hayatına nâzenin. Ama her vakitki gibi güzel, şefkatli gene. Dağlar, her yan bembeyaz kardan. Diz hizasını açtı çoktan. Bahar erişse, varsak gene yamaçlara, kekik, yarpuz kokularına. Behiye de meftun bahara. Ocakta tezek yakıyoruz. Duman içinde kalıyor mağarayı andıran köy evi. Halkın çoğu cahil,

lisan bilmez kürtler. Geceleri kurt sesleri geliyor ta bize kadar.

Bu hicran sıkıntılarının sebebi ne?

(...) Kanunusâni

Dışarda yine kar kar kar. Bugün hiç yoktan münâkaşa ettik Behiye ile. Ağladığını görünce kalbim derinden burkuldu. İkimiz de boğulacak gibiyiz. Atlılar dolaşıyor köylerde. Tepeden tırnağa silahlı atlılar. Yan yana gelip bir şeyler konuşuyorlar bizlerden saklı. Nasıl aşıp geliyorlar bu kar tabakasını. Mevcutları artar gibi. Sonra o güzel başını tutup sineme bastırdım. Bize ilk geldiği günü hatırlıyorum. Üzüm bağında, uzun entarisi, çıplak ayaklarıyla koşuşunu. Pestil için hazırlanan bulamacı çırpmasını, bulamaç beyazlaştıkça kahkahalar atmasını. Gözgöze gelmelerimiz, sonra, bir ay sonra nişanımız. Okulun bitiverişi. Düğünümüz. İşte yine atlılar. Silahlarıyla kardan adamlara dönmüşler atlarının üzerinde. Endişelerim artmakta. İhanetler, kıyamlar hissetmekteyim. Cümhuriyetimiz daha iki yaşında. İlanında nasıl da sevindi idik. Yaşatmalıyız onu. Fakat bu kıyam, bu ihanet kokusu. «Şeyh Sait» adı dolaşıyor ortalarda. Kimdir bu adam?

(...) Kanunusâni

Kar fırtınasına rağmen, güç bela inebildim kasabaya. Mustafa Kemal'e isyanı telledim.

(...) Şubat

Göz yaşları dinmiyor Behiye'nin. Biliyorum vuracaklar beni. Korkmuyorum hayır, korkmuyorum boyunu, endamını bilmediğim ölümden. Bu cümhuriyet ya-

şamalı. Bu fakir, bu cahil insanlar ilmin ışığına muhtaç. Bu tahrikler bitmeli. Kaynıyor ortalık. Ruhumda fırtınalar var. Çare bulmaz sıkıntılar içindeyim.

(...) Şubat

Dündü. «Bu gece bir şeyler olabilir» dedim Behiye'ye. «Bu gece beni vurabilirler» diyemedim. Gene de korktu. Mor bir akşama karşı oturup çay içtik karşılıklı. Dalmışım. Uzaklara, bir bahar akşamına hicret etmişim. Davarlar çıngırak sesleriyle dönüyorlar. Dere değirmen çarklarını döndürüyor. Toprak hamile bir kadın gibi. Toprak bereketli. Birden kendime geldim. Behiye kalkıp gaz lambasını yakmış. Ocağa iki tezek daha attı. Sonra seviştik ta fecre kadar. Her an kapımızın kırılmasını, namlular önünde doğrulmayı bekleyerek. Saygıyla okşadım hamile karnını. «Ona anlatırsın herşeyi, babasının cümhuriyet için başını feda ettiğini, vatanına faydalı olması icabettiğini» dedim kaç defa. O an geldiğinde dimdik olmalıydım. Gelmediler. Fecir vakti kasabaya inmeye karar verdim. Artık ne olursa olsun. Defterimi Behiye'ye bırakıyorum. Ona iyi bak, ona her şeyi anlat Behiye.

«Kasabaya gidişinden bir zaman sonra vurulduğu haberi geldi» diyor babaanne. Gözyaşlarını silerek defteri usulca kapatıyor, üzerine tavus kuşu resmedilmiş çeyiz sandığının en dibine yerleştiriyor. Sonra üzerine yeniden işlemeli bohçaları dolduruyor. Bohçalarda onun elbiseleri, çamaşırları vardır, babaanne defalarca gözyaşlarıyla ıslatmıştır onları. Rifat, «dedem vatanı için, cumhuriyet için öldü de babam neden topu topu bir makasçı olabildi» dediğinde babaanne kızar köpürür, ilk kocasına toz kondurmazdı.. «O fakir insanlar,

cahil insanlar kurtulsun diye öldü, sizin gibi bu işin gevezeliğini yapmıyordu» diye çıkışırdı. Rıfat, «eee, o insanlar şimdi artık cahil, fakir değil mi yani?» der, babaanneyi iyice kızdırırdı. Sonra kapıyor sandığını babaanne. Genç kızlığından beri süregelen o koku da siliniyor burnumuzdan. Pencerede sarışın sarışın ışıyan mimozalar...

«Dağlar dağımdır benim
Gam ortağımdır benim
Söyletme çok ağlarım
Yaman çağımdır benim»

Çocuk, içinde gizli bir sevinç taşıyarak gitti, bir ay sürgünlük yaşadı o şehirde. Dönüş yolu iğde kokuyordu. O günden sonra içindeki tohum yeşerdikçe gurbeti bildi, badem acısının gezgini oldu hep.

1969 — 75

KASABADA

Gazetenin yazı işleri müdürü, ayaklarının dibine indirdiği valiziyle yorgun yorgun dikelen muhabire baktı.

«Hoş geldin. Röportajın iyi gitmiştir herhalde. İlginç haberler olmalı...»

«Ne yazık ki değil. Umduğumu bulamadım. Çok ölü bir kasaba. Üstelik yollar kapalı olduğundan beş gün takıldım kaldım orada. Kahrımdan öldüm. Maden işçileri filan da gayet memnun hayatlarından. Doğru dürüst iki lâf bile etmediler benimle...»

Yazı işleri müdürünün yüzü değişti. Şaşkınlıkla baktı muhabirine. Sonra teleksin az önce geçtiği haberi uzattı.

(.....) kasabasında, maden işletmesinde çatışma çıktı. İşçilerin arasına katılan bir genç tabancayla vuruldu. Kasabada olaylar...

Muhabir, merakla haberin gerisini okudu. Vurulanın adını öğrenince dudaklarını ısırdı.

«İnsan böyle önemli haberi atlar mı? Bir şeyler sezinler baştan...»

«İnanın ben hareket ettikten sonra olmuş herşey. Vurulanı tanıyorum. Anlamalıydım...»

«Neyi?»

1.
Küçük Burjuvalar

Bir kere daha istasyona indim. Artık başlıca işim istasyona inip memura yolun açılıp açılmadığını sormak. Kasabada sıkıntım çoğalınca, yol artık açılmıştır, belki de bu sıkıntı bir süreden beri boşunadır umuduyla istasyona iniyorum. «Açılmadı henüz» diyor memur, bıkkınlıkla.

Döndüm, çarşıya çıkan yokuşu tırmanmaya başladım. Yolun iki yanına sıralanmış evlerin yüzü karanlık. Yanımdan geçen tek tük insanların yüzü gibi. Zaman ikindiyi biraz geçmiş olduğu halde gökteki kara bulutlar yüzünden akşam duygusu veriyor. Bir hafta önce, büyük şehirde, tekdüze de olsa gürültülü bir yaşantı içinde yalnız kalamayan bir insandım. Attığım adımlar bile bu yalnızlığa alışamadı. İçimde sövgü de yok. Beş günde bütün sövgüleri tükettim.

Altı yedi bakkal dükkânı, bir o kadar kahvehane, birinde benim kalmakta olduğum iki otel, bir kaç lokanta ve mağaza özentisi dükkan, yollar daha ilk karda kapandığından geçen aydan beri bir köşede yattıklarını öğrendiğim hurda otobüsler, çürük sebze kokuları, kürtçe türküler... Çarşı bunlarla başlayıp çabuk geçiliyor. Geçilince de suyu donmuş bir çayın derin vadisiyle çarşı ve kasabanın bu ucu bitiyor.

Vadinin bütün ayrıntılarını ezberlediğim derinliğini görünce dönüp çarşının öte başına doğru yürümeye başladım.

«Ne o bey, sen burda mısın daha? Biz gittin sanıyorduk...»

«Burdayım ya. Yol kapanmış.»

«Demek yetişemedin son trene. Yol kolay kolay a-

çılmaz. Çevirme köprüsü yıkılmış çünkü. Gidemediğine bizim arkadaşlar üzülecek.»

«Neden?»

«Hani resmimizi gazetene basacaktın ya. Sahiden çıkacak mı? Kimse inanmıyor.»

«Elbet çıkacak. Boşuna mı geldik buralara...»

«İnşallah çıkar. Hadi bana eyvallah beyim...»

Maden ocağında çalışan işçilerden biri. Kayıtsız adımlarla uzaklaştı benden. Hepsi böyle. Geldiğim günlerde bazı lâflar ettim. Bilinçlendirmek için. Oralı bile olmadılar. Bayağı umutsuzluğa kapıldım, bir zamanlar halkın bilinçlenmesi üzerine yaptığımız tartışmaları hatırlayıp. Herifler kayıtsızlar bayağı. Hattâ yabancı oluşuma filan bakıp biraz saygı bile duymuyorlar. Hemen senli benli konuşuyorlar.

Beş gün önce, ilk geldiğimde, gazetelerin iki günlük gecikmeyle buraya ulaştığını öğrenince canım sıkılmıştı. Üç gündür hiç gelmiyor gazeteler. Yanıma aldığım tek kitap —Kafka'nın «Şato»su!— çabuk bitti. Aklıma birden kitapçı dükkanı aramak geldi.

«Burada Mecit Efendi kitap satar. Aşağı yürü, sola dön, köşedeki bakkal.»

Bir kaç tozlu okul kitabıyla bir sürü eski — yeni yazı din kitabı çıkardı tezgahın üstüne bakkal, tespihini ilgisizce sallayarak.

Akşam karanlığı iyice bastırdı. Kasaba ışıklandı. Tıklım tıklım dolu kahvelerden birine girip, güçlükle bir köşe buldum. Herkes tavlasına, iskambiline dalıp bunlardan bir duvar örmüştü. Ben bu duvarın dışındaydım hep. Uğultudan radyonun verdiği ajansın ancak bazı sözcüklerini anlayabildim. Radyonun çevresi, her kahvede olduğu gibi, bir kaç yaşlı particinin yeri. Ajans bitince bazıları kalkıp gittiler. Bayan şarkıcının

ilk şarkısı gırtlağında tıkanıp kaldı. Garson radyoyu kapatmıştı. «Dinliyordum» demedim, umursanmayacağımı öğrenmiştim.

Kahveden çıktım. Bulutlar çekilmişti. Ayazın soğuğu üstüme yüklendi. Otele doğru adımlarımı hızlandırdım. Önünden geçtiğim «Memurlar Kulübü» de ağzına kadar doluydu. Kaymakam, doktor, yargıç, işletmenin mühendisleri, memurlar, öğretmenler her akşam burada toplanıyorlardı. Gelirken, yazı işleri müdürü, madencilerle yapacağım röportajdan işkillenmesinler diye oralara yanaşmamamı söylemişti. Gazetemiz sıkı bir muhalefet yürütüyordu. Oysa konuşabileceğim, sıkıntımı dağıtabileceğim insanlardı onlar. Ödünç kitap verebilirlerdi hiç değilse.

Otel dışardan soğuk geldi bana. Salonda yanan odun sobası odalara yetmiyor. Otelde kalan iki bekar memur, kasabaya inmiş bir köy ağasıyla iki adamı, otelci, sobanın başında konuşmaya dalmışlardı. Selamımın karşılığı zor çıktı dudaklarından. Beni kuşkuyla süzüp yeniden kendi duvarlarının içine döndüler. Köy ağasının bozuk şiveli konuşması önemle dinleniyordu.

Yatağın soğukluğu dişlerimi tıkırdatmaya başladı. Belirsiz bir sürenin sonunda açılacak bir mezara gömülmüştüm. Yıllar önce, bir şehre giderken mayıs ayında içinden geçtiğim bu kasaba gözüme başka görünmüştü. Şimdi soğuk bir mezar. Oysa gövdem sıcak daha. Kafamdan düşünceler akıp gidiyor. İlk gençlik yıllarımda sevdiğim bir kız vardı. O kız, bu kasabada doğmuştu. İçinden geçip giderken, kasaba bana bunu hatırlatmış, bir gün buraya gelip dar gelirli bir memur kızının kasabalı duyarlığını sezmeyi kurmuştum. İlk gençlik aşklarında böyle tuhaf saplantılar oluyor. Yazı işleri müdürü bir röportaj istediğinde kafamda

hemen bir vadide yankılanan tren sesi, yamaçtaki kasabanın karşıdan görünüşü, voleybol oynanan bir okul bahçesi, kaymakamın evi önünde mandolin çalan küçücük bir kız, camlara dizilmiş çocuklar canlandı. O geçiş anında belleğim bu fotoğrafları çekip saklamıştı Büyük şehrin tekdüze havası artık sıkıyor, duygusallığı yetmiyordu. Kaçış isteği kolay belirdi.

Duygusallığı pekiştirmek için otobüs yerine treni tercih ettim. İlk hayal kırıklığına ise yolculuğun başında uğradım. Ekspresi artık buharlı lokomotifler değil, dizeller çekiyordu. Yol boyu soluk ve sararmış fotoğraflar, cansız duruşlar gibi yanıp söndüler. İlk gençliğimi geçirdiğim, o kızı tanımış olduğum şehre geldiğimizde hepsi bitmişti. Benim gibi şiir denemeleri yapan bir arkadaşımla, Ali'yle ara sıra gelip oturduğumuz istasyon kahvesinin, varoşlarından geçip gittiğimiz şehrin özelliksiz, sıkıcı bir görünüşü vardı.

Uzunca bir yolculuktan sonra, kasabaya iner inmez kanaldan aşağı baktım. Yıllar önce, kasabadan geçerken, pantolonlarının paçasını sıvazlayıp maden artıklarını küreklerle sudan çıkaran iki işçi görmüştüm. Röportaja onları konuşturarak başlayacaktım. Beni çok etkilemişti bu görüntü. Resimlerini çekip altına bütün gün suyun içinde çalışmak zorunda kalışlarına dair en etkili sözleri yazacaktım. Oysa su akmıyordu artık. O kapkara sular donmuştu.

Maden ocağına gittim sonra. Güleç yüzlü işçiler tasarlamıştım. Söylediklerimi kapmaya hazır. Kuşku vardı yüzlerinde. Güç konuştular. Resimlerinin gazetede basılacağını öğrenmek bir kaçını heyecanlandırdı sadece. İşim çabuk bitti.

Sonra köprü yıkıldığından demiryolunun kapandığı haberi...

Kasabada dolaştım durdum ve özlenmiş hiç bir duyarlık bulamadım. Birden o kızla epeydir aynı şehirde yaşamakta olduğumuzu hatırladım. Babası emekli olunca ev alıp büyük şehre yerleşmişlerdi. Eski bir aşkın duygusallığını hatırlamak için o kızı değil de, bir zamanlar yaşamış olduğu bir kasabayı aramayı tuhaf buldum. Hiç bir şey yoktu işte. İşte sıcak gövdem soğuk bir mezarda.

Ertesi gün öğleye kadar çıkmadım yataktan. Öğle vakti lokantaya doğru giderken kasabanın ne kadar ölü olduğunu düşünüyordum. Kar en çok bu kasabada bir kefene benziyordu.

Lokantada, karşı masada yemek yiyen iki kişi dikkatimi çekti. Öğretmen olduklarını tahmin ettim. Yemeklerini yiyip birlikte çıkarlarken konuştuklarını duydum.

«Okula mı gidiyorsun?»

«Hayır, kitaplığa uğrayacağım. Okunacak kitabım kalmadı. Bir iki roman alayım diyorum..»

İşte sıcak yüzü rastlantının. Bir kitaplığın sözü geçmişti. «Köprünün canı cehenneme» diye geçirdim içimden. Yemeği yutarcasına yiyip kitaplığı sordum.

Bir ara sokakta, tahta merdivenle çıkılan ikinci katta bir yer. Buz bağlamış tahtalar çıtırdadı. Merdivenin başında, elindeki kitaplarla çıkan deminki öğretmene rastladım. Sıcak bir hava çarptı yüzüme. Bir kaç dolap dolusu kitap. Sanki kasabadan ayrılıp başka bir yere girdim. Kitaplık görevlisinin masasına doğru yürüdüm. Bu bir bayan. Yüz hatları hiç de yabancı değil. İkinci kez rastlantının sıcak yüzü. Az sonra bir sandalyede oturuyordum.

«Boş ver beni. Kendinden söz et sen .Hangi rüzgar attı böyle?»

«Gazetecilik rüzgarı.»

«Allah allah? Bir gazeteciyi çekecek ne olabilir bu pis kasabada?»

«Madencilerle röportaj...»

«Ha, maden buldun demek? Eskiden de böyle insanı şaşırtacak şeylerle uğraşırdın. Demek gazeteci oldun. Fakültede demişlerdi...»

«O da yürüyor bir yandan...»

«Peki Hülya?»

«Hiç haberim yok uzun süredir. Şimdi bunları bırak da, sen... Bu kasabada kitaplık memuru?»

«Tuhaf mı buldun? Aldırma, can sıkıntısından işte. Evlendim. Eşim maden işletmesinde mühendis. Evde canım sıkılıyordu, bu işi icat ettim. Yılda bir batıya gidiyoruz, onun dışında burdayız hep. Kocamın dünya umurunda değil. Yerinden kımıldamak istemiyor. Sürünüyoruz... Sürünüyorum daha doğrusu...»

«Hayret, beş gündür buradayım, senin burda olacağını hiç tahmin edemezdim...»

«Edemezdin değil mi? Sanki ben seni bekliyor muydum? Neydi o günler. Bakıyorum epey durgunlaşmışsın, görünüşünden belli. Eskiden her söze iddiayla başlar, didişmedik arkadaş komazdın...»

«Asıl siz kızlar, kibirden yanınıza varılmaz, konuşulmazdı...»

«Hayat burnumuzu kırdı ama. Bir mühendislik diplomasına kanıp düştük buralara işte. Aldırma dedim ya baştan. Sahi Hülya...»

«Bırak bu konuyu artık...»

«Hayır, onu demedim. Adresini soracaktım. Kızla iki yıl arkadaşlığımız oldu. Yıllardır aramadık birbirimizi. Belki adresini biliyorsundur...»

«Ne yazık ki bilmiyorum. Kimbilir, evlenmiştir belki de...»

«Demek öyle. Şaştım. Oysa bir ara nişanlanacağınızı bile duydum. Biz Ankara'ya gittikten epey sonra. Neden ayrıldınız?»

«Bilmem, aklımda değil...»

Aramızda bir süre sessizlik oldu. Onun bana bir şeyler sormak istediğini sezinledim. Heyecanlanıyor, dudakları kıpırdayacak oluyor, sonra gözleri dalıp gidiyordu. Neden sonra soluğunu tuttu, titrek bir sesle:

«Onu görüyor musun hiç? Ali'yi...»

«Ankara'da olsa gerek. Onu unutmadın demek. Oysa nasıl da ilgisiz gibi davranırdın. Ama o seni unutmuştur herhalde.. Gençlik olaylarında adına rastladım bir kaç kez. İlk gençliğin romantik heyecanları kalmıyor canım. Bak ben, Hülya'yı deli gibi sevdiğimi sanırdım, yıllardır aynı şehirdeyiz, bir kere bile aramadım..»

Bembeyaz olmuş bir yüzle beni dinliyordu. Derin bir iç geçirdi. Bir günahın kefaretini fazlasıyla ödemiş gibi bir hali vardı. Çaresiz görünüşü bana sıkıntı verince bir kaç kitap seçip kalktım.

«Akşama beklerim. Gel bize, mutlaka gel. Kocama aldırma, seninle içmek ister o. İstasyona inen yolda, sağ koldaki mavi ev...»

Kapıyı açıp dışarı çıkınca yine kasaba. Çarşıyı geçip odama girdim. Kirli yatağa elbiselerimle uzandım. Saatler yavaş işliyordu. Yatağım ısınınca okumayı denedim, sıkıntım daha da çoğaldı.

Kalkıp istasyona indim. «Belki yarın» dedi memur. Buzların üstünde yürüyerek istasyonun altındaki çay vadisini arşınladım bir zaman. Kasabayı nefretle süzdüm uzaktan. Çay kıyısındaki kayalar, çıplak söğütler, karşı yamaçlar ne kadar sessizdi. İç çekişlerim motor homurtularını, fren gıcırtılarını, vapur düdüklerini, camlara çarpan uğultuları arıyordu oysa. Ama demir-

yolu hattı, yamaçlarda bir çizgi halinde sessizdi epeydir. Çöken karanlık bu çizgiyi siliyordu.

Mühendisin evine gidip, ayyaş bir adamla, batıyı özlemiş bir kadının gevezeliklerini dinlemekten başka yapılacak bir şey yoktu bu akşam.

Kapıyı o açtı. Kıyafetini değiştirmişti. Geleceğimden emin bir hali vardı.

«Girsene içeri.»

Portakal kokusu gelen salonda kocasıyla tanıştırdı. Alnı açık, şişmanca, bön görünüşlü gençten bir adam. Kumaş kaplı bir koltuğa yerleştim. İşte bir kez daha kasabadan ayrılmıştım. Ya da dışında dolaşıp durduğum duvarların içindeydim şimdi. Koltuklar, halılar, avizeler, adi tablolar, örtüler, biblolar varmış meğer duvarların içinde. Bütün bu dekor ve evin sıcacık havası rahatsız etti beni. Mühendis hangi gazetede çalıştığımı, gazetenin ne kadar sattığını, buraya ne yapmaya geldiğimi sordu homurtuya benzer sesler çıkararak. O ise gelişimden duyduğu sevinci belli ederek beni ağırlama telaşıyla mutfağa gidip geliyordu.

Yemek boyunca hep o konuştu. Eski günlerden söz etti hep. Radyodan yükselen alaturka şarkıda, önümdeki yemeğin kokusunda, onun sesinde yıkılıp gitmiş bir şey vardı. Bilmem kaçıncı kez büyük şehrin kalabalığını özledim.

Yemekten sonra mühendis havadan sudan söz ederken, o çarşıda her istediğini bulamadığından, öteki memur karılarıyla pek dostluk edemediğinden, halkın pek cahil ve pek görgüsüz olduğundan yakınıyordu. Gürül gürül yanan sobanın sesi, çayın kokusu göz çukurlarıma uykuyu doldurdu. Sıkıntıyla esnedim. Mühendis de sıkılmıştı. Karısına ağzıyla, gözüyle işaretler vermeye başladı. Bir süre böylece benim görmezlikten geldiğim bir tartışmayı sürdürdüler. Sonunda o söyle-

nerek doğruldu, mutfaktan bir şişe votka ve portakal suyu getirdi. Sanki ağlayacak gibi somurtmuştu. Masayı tekrar donattı. Mühendis bardaklarımızı doldurdu, üstüne portakal suyu ekledi.

«Susuz içenler de var bunu. Ben içemem. Bilir misiniz, rus içkisidir bu..» —bir kahkaha attı— «Eh, ben votkayı susuz içecek kadar kızıl değilim!»

Mühendisin içtikçe dili açıldı. Daldan dala atlayıp durdu.

«Biliyor musunuz, 'Mein Kampf'ı okuyorum bu ara almancasından. Hitler büyük adam azizim. Halkı idare etmenin bir dahisi. Güçlü olmanın önemini onu okuyunca kavradım...»

Acaip bir karışıma bürünmüş suratına baktım mühendisin. Kendinden geçmişti adeta. O ise ağlayacak gibi somurtmuştu. Votka vücudumu tutmaya başladığından, her şeyi hoş görüyordum şimdi. Uç noktaya kadar gitmekle yitireceğim bir şey yoktu. Mühendis içtikçe zavallılaştı ve güçlü olma özleminin derinliklerine daldı. O ise bakışlarıyla «durum işte bundan ibaret» diyordu. Umursamaz ve katıydım bu bakışlara karşı.

Odalardan birinden gelen çalar saatin sesi gece yarısını bildirdi. Benden özür dileyerek ve homurtularına aldırmaksızın, kendinden geçmiş kocasını yatağına götürdü. Salona döndüğünde ben vedalaşmak üzere ayaktaydım.

«Aaaa, imkânsız» dedi.

«Anlamadım»

«Bu gece bizde kalacaksın. Hiç olmaz. Otelde, bu lanet kasabanın otelinde sen nasıl kalabilirsin ki?»

Sarhoş kafayla etkili itirazlarda bulunamamış olacağım ki, çarşafı sabun kokulu bir yatak, bir kat pijama belirdi önümde. O «iyi geceler» dileyip hüzünlü bir

bakış attıktan sonra çekildi. Yatağa sırtüstü uzandım. Uzun süredir özlemini çektiğim sıcaklık ve sarhoşluk kirpiklerimin üstündeki ağırlığı çoğaltmıştı.

Gece yarısı bir tren sesiyle uyandım. Telaşla fırlayıp salona geçtim. Pencereden bakmaya çalıştım. Birden arkamda hafif ayak sesleri duydum.

«Ne oldu, ne var?»

«Tren sesi. Yol açılmış olmalı...»

«Yanılıyorsun, tren sesi filan duymadım ben..»

Tren onu yalanlarcasına uzun uzun öttü karanlıkta. Aramızdaki uzaklık karanlığı yoğunlaştırarak büyüyordu.

Kasabanın karanlık sokaklarından geçerek otele geldim. Eşyalarımı toplayarak istasyona indiğimde şafak sökmüştü.

«Beş dakikaya kadar hem batıdan, hem doğudan birer tren geliyor» dedi memur.

İlkin batıdan gelen tren soluğunu tutarak girdi istasyona. Trenden inenlere bakarken birden heyecanlandım. Sırtında parka, siyah sarkık bıyıklarıyla Ali! «Bu kadar rastlantı ancak kötü yazılmış romanlarda olabilir» diye düşündüm.

Yanımdan geçerken kolunu tuttum Ali'nin. İlk bakışta tanıyamadı. Neden sonra sarılıp kucaklaştık.

«Yahu ne işin var bu kasabada?»

Çevresine bakındı.

«Maden işletmesinde çok iyi arkadaşlar var. Sendika kurmak için çalışıyorlar... Fakat başlarında faşist bir mühendis varmış. Biz önceki gün Ankara'dan geldik. Yarın da şehirde miting var...»

«Ben de gazete için röportaj yapmaya gelmiştim. Hepsi kaba saba, cahil herifler. Adamla doğru dürüst iki lâf bile etmiyorlar...»

Birden elini kaldırıp salladı. Arkama bakınca ik. maden işçisinin bize doğru geldiklerini gördüm. Ali'yle sarılıp öpüştüler. Beni götürecek tren de istasyona girmişti. Ali'nin elini sıktım alelacele, kompartımana çıktım. Trenimiz hareket ederken, o iki elini iki işçinin omuzuna atmış, kasabaya tırmanan yokuşa doğru yürüyordu. Pencereyi indirip Suna'nın da bu kasabada olduğunu, hatta o mühendisin karısı olduğunu haber vermeyi sonradan akıl ettim. Ama trenin gürültüsünden sesimi duymadı.

2.
Yanık Dantelalar

«İnsanların hüneri çoktur
insanlar
sevilmeden sevmesini bilir»

Nâzım Hikmet

— Ayıktın demek ? Dur kıpırdama. Ben su akıtırım ağzına. Ameliyattan çıktın kurban. Kurşun aldılar böğründen. Bütün gün derin uykulardaydın. Dün getirdiler. Nihayet kendine gelebildin. Vakit gece yarısı. Yaman bir kar var dışarda. Bütün koğuş uykuda. Ölümcül hastalar bile. Bir ben uyumuyorum. Kaç gecedir yitirdim uykularımı. Sıla hasreti zahir. Leşimiz bu Ankara'larda mı kalacak diye korkarım. Seferberliklerde bile yerlere serilmeyen canımız.

— Yurt. Yurdun leş gibi kokan sekiz kişilik odası. Ranzalar. Sislere gömülü kahvehaneler. Çok üşüdüğümü hatırlıyorum. Yalnız gidilmiş sinemalarda burkuntular. Fakültede dersleri tam izleyemiyordum. Girebildiğim derslerde tuttuğum notlar yarım, sıkıcı. Her yerde arıyordum onu, taşradan taşmış anılarla. Bir bankanın sarışın bakışlı memuresi miydi yoksa sakal başları yüzüne sarkmış bir delikanlının sevgilisi miydi artık.

Bulamazdım onu. Bulsam ne değişecekti, görünecek cesaretim yoktu ki! Hüzün Ankara'sı! Sisli bir sabah kızlar ve oğlanlar sevdalar için geçerlerken — bana öyle gelirdi — banka camlarından içeriye bakardım. Rakamlara isteksiz dalmış memurelerden hiç birisi o olmazdı. Tükenen paramın hesabı içinde caddelerde yürürdüm. Demiryolu köprüsünden bir tren geçerdi. Taşra fışkırırdı bir kez daha. Fakültenin boğucu havasını yadırgatırdı içimde soluk alıp veren taşra. Bazı akşamlar, hatların üzerinden yürüyerek gara giderdim. Lokomotiflerin boğuk boğuk bağırışlarına adım adım yaklaşırken önlenemez büyüklüğe ulaşırdı hatıraların kırmızı biber acısı.

— Bu yatakların rahatlığıdır beni uyutmayan. Seferberlikte kuru toprak üstünde bile uyurdum. Nolaydı, köyde, ocağın başında olaydım şimdi. Sen de garipsin öyle mi Ankara'da. Kurban, derdiniz neydi ki kurşun sıktılar böğrüne?

— Gecikiyordu tren. Bekleme odası kalabalıktı. Sobanın etrafında çevrelenmiş olup biteni konuşuyordu herkes. Yakındaki kahveye gittik. «Yarın mutlaka geleceğiz» diyordu işçi arkadaşlar. Bir ara dışarı çıktım. Soğuk. Rüzgar bağrımdan içeri dolmaya başladı. Kasabaya tırmanan yokuşun kenarındaki sokak lambaları kırpışıyorlardı. Karanlıkta çukurlara düşe düşe yürüdüm. O mavi evi bildim. Koridor. Dipte bir sandık. Hesaplar karalanmış kağıtlar belirdi kibrit alevinde. Bir şiir defteri. Onun eğik el yazısıyla. Şarkı sözleri. Mektuplar. Fotoğraflar. Renkli kartpostallar. Telleri kopuk bir mandolin. Kapağı kopmuş, cildi dağılmış bir roman: Çalıkuşu. Ve yanık dantelalar. Kararmış, dağılmış yanık dantelalar... Göremediğim bir yerdeki çalar saat on kez vurdu. Makasçı fenerini almış, makas değiştirme-

ye gidiyordu. Aceleyle doğruldum. Odaya girdim. Elimdeki kitabı gördü. Çalıkuşu'nu. «Nasıl o karşı -devrimciyle evlendin ?» dedim. Yüzüme anlamsız anlamsız bakıyordu. «Gizli taşıdım derdimi, kimselere aşikâr etmedim. Bir bakıma rahattım, sana güveniyordum. Hayatta kendi yolunu bulmuştur ve şimdi mutludur, benim başka görevlerim var zaten diyordum. Nasıl yaptın bunu, bir karşı- devrimciyle nasıl evlendin ?» Kanı çekilmişti yüzünün iyice. Bitişik odaya geçtim. Beriki oturmuş Ezra Pound'un şiir kitabını okuyordu. Beni görünce dehşetle doğruldu. Üstüne üstüne yürüdüm. «Bugün kasabada seni görünce ürktüm. Pos bıyıklarına, parkana rağmen tanıdım seni, onların, işçilerin arasında görünce. Hatta parkanın şişkinliğinden tabancan olduğunu da bildim. Korktum. Açtım tabancamın emniyetini. Evet, bir çiçekti o, soldurdum ben. Büyük bir incelikle ördüğü o kar beyazı dantelalarını karartan da benim. Fakat inan ki senin o bir yanınla takılıp kaldığın alaturka şarkılar gibi değil hayat. Seninle yapamazdı o. Ama istemedim seni görmesini. Hayır, istemedim seni görmesini...» Yeniden onun suskun yüzüne baktım. Yıllardır onun Feride mi, yoksa Madam Bovary mi olduğunu düşünmüştüm. Yüzü yine cevapsız bırakıyordu sorularımı. Gecenin içinden trenin sesi. «Dikkat et, tuzak kurdular yoluna» diyen sesini duymama kalmadan...

— Toprağımız kıt. Oğullarım da ırgatlık etti benim gibi. Yedi torunumdan bir tek Haydar'ı şehre okumaya salabildik bıldır. İyi okuyordu. Ama şehir yerinin tuzağı bol olur. Kimi dedi bir kıza tutuldu, kimi dedi solcuların ayağına gider oldu. Köy çocuğunun neyine gerek kurban bunlar?

— Bahçelievlerde bir ev tutmuşlardı. Bizim taşra lisesinin beyaz yakalı, uzun etekli siyah önlüğü yerine

Ankara Kız Lisesinin sarı saçlarına yaraşan lacivert formasını giymeye başlamıştı. Yatağının baş ucuna ormanlı, denizli bir tablo asmıştı. «Az para harcayacaksınız çocuklar» demişti babası. Dörtyüzelli lira kira ödüyorlardı. İki yıl üniversite girişlerde başarı kazanamayan ablası özel okula gidiyordu. Böylece anlıyordu Suna, artık o çok sevdiği Reşat Nuri'nin kitaplarını alamayacağını, babasının tayini Ankara'ya çıktığında heveslendiği hafif müzik konserlerine gidemeyeceğini... Oysa ben Kocabeyoğlu pasajında az mı aramıştım onu. Belki onu görebilirim diye liselerarası müzik yarışmasına gitmiştim kalkıp. Tepinen burjuva çocuklarını aralayarak onu aramıştım.

— Köye döndüğü bir gün, aldım Haydar'ı yanıma, Munzur'un yamaçlarına çıktık bir gün. Oğlum şehir kızı sevmek bir bela iştir köy delikanlısına. Töreleri töremize uymaz, ahlâkları ahlâkımıza. Kendini boşa yakıp kül etmeyesin kurbanın olayım. Hele hükümete asi olmak hiç muhkem iş değil, bilesin. Vaktiyle kan kızıla boyandı bu yamaçlar, dedim. İlk sözlerme gözleri dalıp yutkunurken son sözlerime celallendi ilkin, sonra gülmeye vurdu. Dede ah dede, de bakalım seferberliklerde niye vuruştun? Düşmanı yendik kurban dedim, kurtardık şanlı vatanımızı. Ya o dişinle, tırnağınla söküp attığın düşman şimdi gene içinde kol geziyorsa? Ben güldüm bir vakıt. Bre tıfıl, dedim, öyle olsa büyüklerimiz yine seferberlik ilan etmez, davullar vurdurtup asker toplamaz mıydı? Ah dede ah, dedi, şimdinin düşmanı topsuz tüfeksiz geliyor, yüzüne gülerekten giriyor içeri. Gülmeye vurdum ben de, inanmazlandım. Söyle dede, o vakitten bu vakite hayatında ne değişti, yine isli ocak önünde, karasaban ardında değil misin dedi bu sefer. Bre kavat, bu yaştan sonra içime kurtlar mı sokacam deyip sırtına şaplak indirdim.

— Sonra hüzün Ankara'sı yıkıldı. Üşümeler bitti. Siyasal yurduna geçmiştim. Artık düğün salonlarından taşıp gelen akardeon sesleri, caddelerden geçen sarışın kızlar önemini yitirmişti. Sorularıma cevaplar buluyordum. Fikir kulübünde yaman tartışmalar oluyordu. Laboratuvara kapanıp Alberto Bayo'nun kitabındaki tarife göre molotof kokteylleri hazırlıyorduk. Arkadaşlarımızdan öldürülenler oldu. Nail, İlker, Mustafa... Birer birer düştüler. Ne yalan söyleyim, daha bir vakit yürüyüşlerde, cenaze törenlerinde yolun kıyısına dizilip bizi seyredenler arasında onu aradım kaçamak. Fikir Kulübüne gelip giden, cigara tüttüren, tartışmalara katılan, seslerini kalınlaştırarak kadın sorununu tartışan kızlar arasında onun da olmasını isterdim. Söke'ye, Akhisar'a filan, tütün, haşhaş mitinglerine giderken otobüste yanımda o da olsun düşlerdim. Verdiğimiz kavgayı ona anlatmayı isterdim...

— Yiğittir benim kara gözlü Haydar'ım. Elimde büyüdü, Munzur Efsanesini dinleye dinleye. Yaaa, işte böyle dedi bana. Amerika Amerika. Bakındım yanıma yöreme, ula kavat hani Amerikan gâvuru dedim. Gâvur maşalarını kullanıyor behey dede, dedi. İşte Bedri Ağa'dır lâfın gelişi bir maşası, kanımızı, iliğimizi emen. Buğdayımızı daha yeşil iken ucuza kapatan Cercis Efendidir bir maşası. Saydı bunları bir bir. Birinde de ta Ankara'dan, İstanbul'dan gelmiş yiğitler getirdi yanıma. Dede sen birinci kurtuluşu yaşadın, biz gençler senden daha çok şey öğreneceğiz dediler. Ettikleri laflardan pek bir şey çıkaramadım ya, iyi çocuklardı, kanım kaynadı hepsine...

— Öbürsü gün diyorduk. Kar yağıyordu dışarda. Arif'in sancısı tutmuştu. İzmir mitinginden geliyorduk. Yeni evli İsmet durgundu. «Sen kal» demiştik, dinlenmemişti. Toplantımız gece yarısı bitmiş olmalı. Karlı yol-

lara dağıldık. Serdar'ın ablasının getirdiği şerbet içimizi ısıtmıştı. «Ben maden işçilerini getirirım mitinge» dedim. Vedalaştık «öbürsü gün» diyerek. Onlar yukarı gittiler. Rampada yavaşlayan trene atlarken birden onu düşündüm. Az kalsın trenin altına düşecektim. Vagonun tahtaları buz tutmuştu. Mendilimi yaramın üstüne bastırdım. Sabaha doğru ağardı gökyüzü. Kar durmuştu. Sadece çıkan dumanlardan biliniyordu köyler. Öbürsü gün...

— Gece yarısı getirdiler seni. Baktım, köye yanıma gelen o gençlere benzettim seni. İyi dedim, bu da Haydar'ımın arkadaşı sayılır. Zaten öyle olmasaydı getirip fakirler koğuşuna atarlar mıydı diye düşündüm. Geldim bu halleri gördüm de, yahu biz Haydar'ın günahını boşa alırmışız. Geçende tıfıl bir hekim o yana bu yana çevirdi beni, tıp tıp vurup dinledi. Baba, ciğerlerinin filmini isterim, ama para ister filim işi, paran var mı paran dedi. Ben seferberlikte vuruşmuşum kurban dedim de yüzüme gülüp geçti.

— Birden kan parmaklarımda aynalarda parkamda /kan/ dar vakit dağ yollarında dar geçitlerde kaldım bir başıma sulara yankısı vurdu adının birden sen / sen yoktun yok garlar vardı birden akşam çanlar çalıyor tok bir sesle bir teselli gibi /teselli / bir pamuk kanla ıslandı / kan / sen geçerken yağmurlar yağardı birisi vuruldu telefonlar çalıyor canavar düdükleri haber verdiniz mi hayır o bilmesin kanı / kan / şarkılardan artakalan bunca çiçek ki tozludur orada sonuna varacaktım bir sevdanın yani bakıra ülkemin bakırıdır petrolüdür birden köşede polisler ellerinde tabancalar herkes gitti bir yerlere kapılandı yağmur kanla ıslandı / kan / açmayın ışıkları bir sancı gibi o pası söküyorduk Akdenizden Marmaradan Karadenizden tütünden haşhaştan

petrolden fırça ve kırmızı boya getirin el emeğinden ak sütten alnımızın terinden fabrikalardan pankartlar hazır mı Marmaris'ten ve Hoşap Suyundan molotoflar nerede faşistler saldırabilir arımızdan namusumuzdan haykırıyor alanlar çabuk olun teneşir celalisi ölüm /kan /elveda çalıkuşu çünkü «ölüm nereden ve nasıl gelirse gelsin savaş sloganlarımız kulaktan kulağa yayılacaksa ve silahlarımız elden ele geçecekse ve başkaları mitralyöz sesleriyle ve de savaş naralarıyla cenazelerimize ağıt yakacaksa ölüm hoş geldi, safa...»

— Ne oldu ? Neden sesin çıkmıyor ? Öldün mü yoksa?

— Kapağı açtım. Azrail falan uzatmadı başını. Yine de bir ölü kaldırıldı aşağıya.

1969 — '75

YARI AYDINLIKTA

Çektiği telgrafta bir hafta sonra orada olacağını bildiriyordu karısı. Sonunda bir araya gelebilecekleri için sevinçliydi Adnan Bey. «Hemen ev bakmalı» diye düşünüyordu okula doğru yürürken. Ev tutmak için karısının gelmesini beklese de olurdu. Yine de gelip evi hazır bulması daha iyi olacaktı herhalde. Yeter ki şöyle ufacık, kutu gibi, ama iyi bir ev olsun. Yanından geçen öğrencilerin verdiği selamları göremeyecek kadar dalgındı.

Doğudaki bu şehre bir yıl önce atanmıştı. Karısı da aynı şehre atanmasını istemişti, gelgelelim banka bu yetenekli memurunu bırakmak istemiyordu işlerin sıkışık zamanında. «Olmazsa genel müdüre çıkarım» demişti Sevim. Ne olacağı belli olmaz diye ilk geldiğinde ev tutmamış, bir otele yerleşmişti Adnan Bey. Nasıl olsa karısının geleceğinden, otelde öyle uzun boylu kalmayacağından umutluydu. Ne var ki karısının atanması uzadı, o da otelde kaldı o güne kadar. Bekarlık günlerini ansıyarak avutuyordu kendisini, ama gövdesi artık bir başkasının sıcaklığına alışmıştı. Kolları bacakları her yatağa girişinde o sıcaklığı arıyordu. Bir yılı otel odasında geçirdi. Sadece yaz tatilinde iki ay için beraber olabildiler. Daha önceki şubat tatilinde de buluşacaklardı, ama tatile tam iki gün kala bir kardır başladı, ertesi gün de kapanıverdi yollar. Trenler bile işle-

yemedi. Adnan Bey, şubat tatilini otel odasında ağlayarak geçirdi. Mektuplar bile gelmiyordu. Kar telefon tellerini de koparmıştı. Yollar açıldığında tatilin bitmesine bir kaç gün kalmıştı. Rapor alıp gitmeyi düşündü. Başkent neresi, bura neresi? Adnan Bey, zaten otelde kaldığı için hayli masraf ediyordu. Karısını özlemişti ama masrafı da sevmiyordu öteden beri. Kimi zaman «keşke görevinden ayrılıp gelseydi» diye düşünmüştü karısı için, ama öte yandan da aylığını düşünüp böyle olmadığına sevinmişti.

Şimdi artık bunların hiç birisi önemli değildi. Karısı haftaya geliyordu. Okul dönüşü bankaya uğrayacak, karısını alacak, evin yolunu birlikte tutacaklardı. Eskiden bankanın önünden geçerken, karısının içerdeki mor gömlekli memureler arasında olduğunu düşleyerek duyduğu yapay heyecanlar artık gerçek heyecanlara dönüşecekti. Karısı eskisi gibi karşılardı onu yine. Yani kendisi de çalışmak zorunda olduğu için kocasını küçümseyerek, öte yandan da evde kalmış bir banka memuresi olmadığına, çok şükür yüksek öğrenimli bir koca bulabildiğine sevinerek, öteki kızlara karşı. Karısının kendisine hep böyle ikircikli bir değer verdiğine inanırdı Adnan Bey.

Öğretmenler odasına gözlerinin içi gülerek girdi. Fethi, Rasim, Tülay bir masada oturmuş konuşuyorlardı. Merhaba bile demeden telgraf aldığını, karısının haftaya geleceğini anlattı.

«Belli zaten» —dedi Fethi— «sevincin gözünden okunuyor..»

Hep böyle alay ederdi zaten her şeyle Fethi.

«Gözün aydın desene ulan» dedi Rasim.

Sınıfa girerken içinden durmaksızın «gözün aydın Adnan» diyordu. Masaya geçti. Kitabın yapraklarını çe-

virmeye başladı. Bu kitabın düzenlenişine bayılmıştı. Kitaptaki örnekleri mevsimlere göre düzenlemişlerdi. Sözgelimi güzün, güze ilişkin şiirler, yazılar...

Divan şiiri üstünde öyle çok durmuyordu. Yaprakları çevirdi: Cahit Sıtkı Tarancı. Yüreği aşkla, sevinçle dolu Adnan Bey'le çelişiyordu «Otuzbeş Yaş» şiiri. Oysa en sevdiği «ozan» dı Cahit Sıtkı. Şimdi «Otuzbeş Yaş» şiiri yerine «Başka Güzel» şiiri olacaktı. Yine de Cahit Sıtkı'dan söz ederken konuyu öteki şiirlerine de getirdi, onun ölüm teması kadar aşk temasını da en iyi işleyen şair olduğunu öne sürdü. Böyle söylerken pencereden okulun bahçesine bakıyor, sararmış çınar yapraklarıyla yüzü dolmuş olan havuza gözleri takıldıkça içi burkuluyordu. Ezberden «Başka Güzel» şiirini okumaya başladı. «Her seferinde harika olurdu yaşamak/Hele evlilik/ Sen her gün başka güzel olsan» diye bitirirken öğrencilerin yüzüne merakla bakarak bir ilgi aradı. Eni konu dalgacı yüzleri görünce burkuldu. («Tanrım, ne kadar duygusuz bir gençlik bunlar. Oysaki en duygulu dönemlerinde olmaları gerekir...») Arka sıralarda bir öğrencinin ikiye katladığı «İşçi — Köylü» gazetesini okuduğunu görünce yüzünü buruşturdu. O an ağzının tadını bozmak istemediğinden çıkışmadı.

«Görüyorsunuz, ölüm temasını sıkça işlemesine karşın, ne kadar yaşam dolu, aşk yani sevi dolu bir ozandır Cahit Sıtkı. Cahit Sıtkı'yı okuyun çocuklar. Cahit Sıtkı büyüleyici bir ozandır sözün kısası. Cahit Sıtkı...»

Adnan Bey o gün girdiği bütün sınıflarda Cahit Sıtkı'yı anlattı. Ondan şiirler okudu durdu. Artık bütün öğrenciler karısının geleceğini biliyorlardı.

Bir hafta sonra, akşama doğru istasyonun yolunu tuttu Adnan Bey. Ev işini çözümlemiş, karısının yolla-

dığı eşyaları bagajdan alarak iyi kötü yerleştirmişti. Mutlulukları için her şey hazırdı.

Kasım ayına girilmişti artık. Şehrin üstüne bir pus çökmüştü. Adnan Bey, elleri paltosunun ceplerinde yürürken, önünden geçtiği evlerin camlarına bakıyor, sevincine anılar karışıyordu. Bir zamanlar bir doktorun kızına tutulmuştu. Lisede öğrenciydi daha. Kızı kendisinden kat kat üstün görüyor, bir türlü açılamıyordu. Tam bir kış her gece evlerinin önünde beklemiş, tül perdelerin gerisinden onu gözlemişti. Akşam olunca evlerin ışıklı pencerelerine bakıp iç çekmek huyunu o zamanlar edinmişti. Akşam saatleri bastırınca, özellikle kış aylarında şehir ona gizini çözemediği bir ürküntü veriyordu. Hangi şehirde olursa olsun bu saatlerde huysuzlanırdı. Yalnızsa ağlayacak gibi olurdu. Çoğu kez doktorun kızını düşünürdü. Ama artık önemli değildi. Şimdi karısına aşıktı. Fakültedeyken tanımıştı Sevim'i. Bir yandan okuyor, bir yandan bir şirkette memurluk yapıyordu o sıralar. Maaşının bir kısmını artırarak, biriktireceği parayla bir edebiyat dergisi çıkarmayı düşünüyordu. İlk maaşını alır almaz bu amaçla bir kısmını yatırmak için bir bankaya girdi rastgele. Sevim'i ilk olarak orada tanıdı. Kızı ilk görüşte beğenmişti, ama doktorun kızından bu yana kızlardan korkar olmuştu. Kız, bir ay içinde tam yedi kez gelip küçük miktarlarda para yatırmasından, çekmesinden bir şeyler sezinlemişti. Bir gün yakınlık göstererek yakasındaki rozetin hangi okula ait olduğunu sordu Adnan Bey'e. Meğer o da edebiyatı severmiş, hani çalışmasa o da edebiyat fakültesine girmek istermiş. Yine de Adnan Bey kıza karşı ürkekliğini sürdürdü. Bu bir sandviç büfesinde rastlantı sonucu karşılaşmalarına kadar sürmüştü. Adnan Bey, başını kaldırıp da kızı görünce, onun da ay-

nı durumda olduğunu düşünmeksizin, ucuz tarafından karnını doyurduğunun o kız tarafından görülmüş olmasından dolayı bu karşılaşmaya lanet etmişti. Kız ise, elinde sandviç tabağı, gelip hatırını sormuştu. Bunun üzerine o da kıza kazandibi ısmarlamıştı. Gerisi kolay olmuştu. Nişanlandılar. Adnan Bey okulu bitirince de evleniverdiler. Dergi için biriktirdiği parayı bu işe harcadı Adnan Bey. Hem artık mutluydu, edebiyata sığınarak yalnızlığını gidermeyi düşünmüyordu pek. Hem de kendisi artık devlet katında görevliydi, yazdıklarıyla göze batarak aile mutluluğuna gölge düşürmeye niyeti yoktu. Yalnız son bir yıl içinde, bu şehirde yaşadığı dönem içinde çok sert öyküler yazmıştı. Belki yayınlardı bunları. Kış gelince yolların kapandığını anlatıyordu sözgelimi. Ama bu müthiş şeyleri yayınlarken mutlaka takma ad kullanmalıydı.

Danışmadaki memur trenin iki saat sonra geleceğini söyledi. Adnan Bey istasyon kahvesine doğru yürüdü. İki saat sonrasını düşündükçe parmak uçları bile karıncalanıyordu. Peron pek kalabalık değildi. İstasyonlar romantik gelirdi Adnan Bey'e. Fakültede okurken Akdeniz kıyısındaki kendi şehirlerinden başkente taşınışlarını hatırlatıyordu istasyon ona. Bu yaz gitmişlerdi karısıyla birlikte. Babası büsbütün yaşlanmıştı. Kunduralara çaktığı çivileri titreyen dudaklarında zor tutabiliyordu artık. Anası da çökmüştü. Kızkardeşi çocuklarından, sarhoş kocasından yakınmıştı. Gece, yıllarca önceki gibi yer yatağında yatmışlardı, ama sertliğinden sabahlara kadar uyuyamamışlardı. Babasının yakınmaları da bitmiyordu bir türlü. İşsizlikten, parasızlıktan dem vuruyordu. Başlarındaki dam da yıkılacaktı neredeyse. Hani bir kaç kuruş olsaydı bir kıyıcıkta, ama olanı Adnan Bey okusun diye tüketmişlerdi işte. Sıkıldı

Adnan Bey. Yoktu. Bulamıyordu o renkli çocukluk günlerini. Doğrusu acımasızdı hayat. İki üç gün kalıp ayrılmışlardı doğduğu şehirden. Sevim kalalım demişti oysa. Güneşini, denizini çok sevmişti buranın.

Adnan Bey, istasyon kahvesinde bir yandan çayını içiyor, öte yandan masalardaki öteki insanları sıkıntıyla seyrediyordu. Manevra yapan lokomotiflerin düdük sesleri geldikçe içi ürperiyordu. Saatine baktı. Deminden beri yalnızca bir on dakikacık geçmişti. Bakışlarını dolaştırdı. Endişeli hiç bir yüz yok. Üstelik kendisinden başka tek oturan kimse de yok. Herkes gülüşmelerle koşilen konuşmalara dalmış. Derin derine bir acı duydu. Hayatı boyunca hep yalnız kalacak gibiydi. Karısını unutmuştu. Yeni bir düdük sesiyle karısını hatırladı ve içi yeniden sevinçle doldu. Onu düşünmeye başladı. Gözünün önüne getirmeye çalıştı yüzünü, vücudunu, davranışlarını. Mutluydu doğrusu. Bu mutluluğu bozamazdı hiç kimse. Az önce tekliğinden ötürü duyduğu yalnızlık ona acı verirken, şimdi ikili bir yalnızlık, karısıyla gözlerden uzak bir birlikteliği onu mutlu etmeye başlamıştı. Kutu gibi bir apartman katı kiralamıştı. Karısıyla aydınlanacak, karısıyla sıcaklaşacaktı. Geçen yıla inat, bu kış mutlu saatler geçirecekti karısıyla. Karşı masada oturan bir adamın yanındaki küçük çocuğa takıldı gözleri. Çocukları da olmalıydı artık. Olacaktı. Kendi kabuğunda bir insandı o, dış dünya değmesindi ona.

Sıkılmıştı. Kalkıp peronda gezinmeye başladı. Yeniden kendisini tek başına, yapayalnız hissetti. Sonra yeni bir düdük sesi karısını hatırlattı yine. Saate baktı. Bir on dakikacık daha geçmişti işte.

Peron ıssızdı. Kasımla soğuklar başladığından herkes kahveye, bekleme salonlarına doluşmayı yeğliyordu. Yalnızca dokuz on kişi vardı peronda gezinen. Elleri ceplerinde gidip gelmeye başladı Adnan Bey.

Birden karşıdan gelen uzun boylu delikanlıyı gördü. Işıkların yarı aydınlığında tanıdı onu. Öğrencisiydi. Edebiyat derslerini seven başarılı bir öğrencisiydi gerçi, ama kompozisyon kağıtlarına sakıncalı düşünceler yazmak gibi bir huyu vardı. Bir kaç kez «Oğlum, yazdıkların gerçi doğru şeyler» —demişti— «ben de katılıyorum, ama bir daha olmasın. Yeri değil çünkü. Ortamı biliyorsun. Hele başka öğretmenlerine hiç yapma bunu. Bak yanlış anlama sakın... Beni biliyorsun. Ama olmasa daha iyi, hani daha çok senin açından.» Oysa inatçının biriydi çocuk. Daha geçende «Bir güz betimlemesi yazın» konusuna olur olmaz şeyler karıştırmış, köyünden, köylülerin halinden filan söz açmıştı. Bak, Öz Türkçe sözcüklere bir şey demiyordu her şeyi göze alarak. Matematik öğretmeni Rasim «Öz Türkçe ilericileri, siz de» demişti geçende. Pervasız pervasız konuşurdu öğretmenler odasında. Konuşurdu tabii. dam şurasına mertek burasına herifin. Bekârdı ne de olsa. Ailesinin hali vaktinin yerinde olduğu söylenirdi. Bu körpe delikanlıları kışkırtan da oydu. Her şeyin bir yeri vardı oysa, ilericiliğin de. Kendisi şu geçen yıl yazdığı öyküleri hele bir yayınlasındı, yer yerinden oynardı. İlericilik neymiş, nasıl olurmuş anlasınlardı bu götü boklular. Boklarına bakmadan ilericilik yapmak nasıl olurmuş anlasınlardı.

Delikanlıyla yan yana gelince:

«Ne o Selami?» dedi.

«Köye gidiyorum» diye yanıtladı çocuk.

«Gel bakalım, okulu bırakıp köye neden gidiyorsun?»

Yaklaştı çocuk. Okuldan uzaklaştırma cezası almıştı o gün. İlerici derneklerle ilgilenmesinden, okulda ilerici yayınları dağıtmasından dolayı hemen o gün ver-

mişlerdi bu cezayı. Adnan Bey ev düzenleme işi için izinliydi o gün. Adnan Bey, «ben sana demiştim» gibisinden başını salladı.

«Şimdi ne yapacaksın?»

«Köye gidiyorum. Kışı orda geçiririm artık. Baharda dönerim...»

Yapılacak iş çoktu. Ama bunları Adnan Bey'e anlatmayı gereksiz buldu çocuk.

«Çok üzüldüm» dedi Adnan Bey, sert sözcükler seçerek düzeni lanetlemeye koyuldu. Kendisinin de lisedeyken başına çok iş getirmek istemişlerdi. (Bir öğretmenle alay eden bir şiirini yakalamışlardı.) Ama hep direnmesini bilmişti o. (Babası okula gelip yoksulluğunu belirterek oğlunun az bir ceza almasını sağlamıştı. Adnan Bey de süklüm püklüm olmuştu ondan sonra.) «Hayatta daima direneceksin oğlum.»

Bir saat sonra ekspres girdi gara. Adnan Bey, karısını kucaklamakla yetindi. Valizini aldı. Bir taksiye doğru yürüdüler. Öylesine bir telaş içindeydi ki bir sürü acemice hareketler yapıyordu.

Trenin penceresindeki Selami onun bu hallerine içinden güldü. Tren düdük çaldı ve ağır ağır yürümeye başladı.

1971

GAZELE KARIŞMAYAN GÜNLER

TİJEN

«Sen bizim oralara gelsen, bir gün bile duramaz, kaçarsın» demiştin. Bir ay var ki sizin oralardayım Serif. İlk günler alışmak gerçekten zor oldu. Tahta sedir üstünde sert yatakta uyumak, yemeği herkesle aynı kaptan yemek, blucin pantolonla dolaşıyorum diye yadırgı bakışlar, gaz lambasının sönük ışığı, erkenden yatıp gün ışımadan kalkmak. Alıştım sonra. Senin Damdösiyonlu kız inek sağmayı, bulgur köftesi yuvarlamayı, pestil bulamacı çırpmayı bile öğrendi. Aramızda bunca uzaklık olduğu halde, burada seni daha iyi tanıyor, daha iyi anlıyorum.

Geldiğimde yapraklar dökülmeye başlamıştı. Evinizin önündeki bahçe gazellerle kaplıydı. İlk günlerim çetin geçti. Yadırgadım beni inceden inceye süzen, bakışlarında hiç bir şeyi ele vermeyen senin insanlarını. Ne uzak bir selam, ne bir gülümseyen yüz. Gün boyu gazelleri hışırdatarak bahçede dolaşıyordum. Köşeye sıkıştırıyorlardı bizi. Üstümüze üstümüze geliyorlardı. Günlerim gazellere karışıp yitecek sandım.

ŞERİF

Henüz birbirimizi tanımadığımız zamanları düşünüyorum. Bir zamanlar, henüz onyedi yaşlarında bir

Damdösiyon öğrencisiyken, Joan Baez'in bir plağının kapağındaki aydınlık yüzünden, Ülkü Tamer'in şiirlerinden, Jimenez'in «Platero ile Ben» inden, Paul Newman'ın o sakin gülümsemesinden ibaret bir dünyan vardı senin. Nişantaşı'nda, dayının evinde kalıyordun. Adana'da portakal bahçeleriniz vardı, babanlar orada oturuyorlardı. Taşralı oluşundan belki, Damdösiyon'lu öteki kızlardan ayrılan bir yanın vardı. Erkek arkadaşlarla gezmekten, danstan, eğlenceden çok sanatı seviyordun. Sergilere, edebiyat toplantılarına gidiyor, çıkan dergileri, kitapları izliyordun. Şiir yazıyordun. Öteki kızlar sana takılıyorlar, zevklerini anlamıyorlardı. Çevrendekilerin yapmak istediklerini gelip geçici bir heves saymaları seni kızdırıyordu. Sen ise inatla bir şeyler yapmaya çalışıyordun.

Bir gün dayın seni sevindiren bir haber getirdi. «Tanınmış» edebiyatçılardan Aydın Çığır seninle konuşacak, şiirlerini dinleyecekti. O günü heyecanla bekledin. Cafe Boulevard'da buluştunuz. Aydın Çığır, kırk yaşlarında, Paris görmüş, elinden piposunu düşürmeyen, top enseli, uzun favorili bir adamdı. Raflarda tozlanıp gitmiş, şiirle hikaye karışımı bir biçimle yazılmış bir kitabı vardı. Asıl işi mimarlıktı. Heyecanlı bir sesle okuduğun şiirlerini dinledi. Bazı tavsiyelerde bulundu. Birlikte resim sergilerini dolaştınız o gün. Bu değer veriş sonsuz heyecanlandırdı seni. Geniş ufuklarda kanat çırptın. Kibar, nazik ve kültürlü bir adamdı senin gözlerinde Aydın Çığır.

Bir sonraki buluşmanızda bir tomar kitap getirdi sana. Camus'nün «L'Homme Revolte», Sartre'ın «L'Age de Raison», Rimbaud'nun «Les İllumanations», Lautreamont'un «Chant de Maldoror», Cendrars'ın «Documentaires» adlı kitaplarının Fransızca orijinal baskıla-

rı, ayrıca sürrealist şiir antolojileri.. Artık ciddi ciddi çalışıyor, bir yerlere varmak istiyordun. Buluşmalarınız sürüp gitti Aydın Çığır'la. Sahile indiğiniz bir gün şiirlerini artık yayınlamanın zamanının geldiğini, arkadaşı olan bir dergiciyle konuşacağını söyledi. Sonsuz sevindin. Aydın Çığır «böyle sevinmek sana ne kadar yaraşıyor, bir bilsen!» dedi. Uzanıp yanaklarını avuçları arasına aldı. Sonra dudaklarından öptü. Birlikte garsoniyerine gittiniz. Aydın Çığır'ın Paris'ten getirdiği plakları dinleyerek varoluşçuluk konusu üzerinde tartıştınız. Sen coşkudan havalarda uçuyor, heyecanla tasarılarından söz açıyor, şiirler okuyordun. Aydın Çığır «heyecanlarını anlıyor ve aynı heyecanları seninle ben de yaşıyorum minik kuşum!» dedi. Başını adamın göğsüne dayadın. Aydın Çığır sevgi sözleri fısıldayarak kanapeye uzattı seni. O kadar usta ve nazikti ki, kadınlığa adını atarken acıyı bile hissettirmedi sana. Yalnız herşey bittikten sonra adamın kalkıp kayıtsızca piposunu yakışı şaşırttı seni. Ama mutluydun.

Sonraları sık sık buluştunuz yine. «Minicik kuşum» diyordu sana. Şiirlerini okurken, hazdan geçmişcesine saatlerce oturup seni dinliyordu. Seni sanatçılarla tanıştırmaktan kaçındığını hissettin. «Kıskanç ve dedikoducu heriflerdir hepsi» diyordu. Üstelediğin halde seni üyesi olduğu İşçi Partisine götürmekten de kaçınıyordu. Bir zaman onun gösterdiği doğrultuda yazmaya çalıştın. «İnsanoğlunun anlamsız yazgısını işlemeye çalış» demişti. O sıralar Nâzım Hikmet'i de ilk olarak okumuştun. Şaşırdın. Aydın Çığır'a söz ettin. «Büyük şairdir» dedi yarım ağız. «Tabiy eskidi artık. Bir de fazla doktrin kokuyor. Birey gerçeğine kapalıdır.»

Bir gün beklenmedik bir şey oldu. Aydın Çığır'ın bürosuna uğramıştın. İçerdeki odadan sesler geliyordu.

«İçerdeki çıkınca girerim» diye dışarda oturup beklemeye başladın. İçerdeki Aydın Çığır'ın yakın arkadaşlarından birisi olmalıydı. Yüksek sesle şakalaşıyorlardı. Bir ara Aydın Çığır'ın sözleri kulağına geldi:

«Sen benim pilici gördün mü hiç ? —diyordu arada gülerek— Bir görsen. Daha onyedi yaşında. Şiir yazma heveslisi, kuşbeyinli bir kız. Fakat göreceksin, nefis bir parça azizim.»

Merdivenleri deli gibi indin. Bütün şiirlerini yırttın. Aydın Çığır şaşkına dönmüştü. Her yola baş vurdu. Dayını kullanarak evlenmeye kalkıştı. Oralı olmadın. Damdösiyon bitmişti. Güzün İktisat Fakültesine girdin.

TİJEN

Senin İstanbul'daki ikinci yılındı. Naylon kaplarda satılan yoğurtların tadına, kızların sigara tüttürmelerine, saatlerce otobüs beklemelere henüz alışamamıştın. İlk yıl, pislik içinde yüzen bir özel yurtta kaldın. Geçici işler bulup çalıştığından derslerin kötü gitti o yıl. Eski giysilerinden utanıyordun. Sonraları bir kot pantolon, bir de parka sorunu ters çevirdi. Pos bıyıklar da bıraktın. Tamam. Kavgalara hazırdın. Mitinglerde, yürüyüşlerde, boykotlarda vardın. Fikir Kulübüne gidip geliyordun. Fakülte kantininde çalımlı çalımlı yürümeyi, masaların üstüne yan gelip oturmayı da bellemiştin. Fikir Kulübüne sürekli gelip gitseler de kızların devrimciliğine fazla kulak asmıyordun. Hele iyi giyimli, boyalı, süslü kızları nefretle süzüyordun. O güne kadar hiç kız arkadaşın olmamıştı. Doğup büyüdüğün şehirde olağan değildi böyle şeyler. İstanbul'da ise düzelte mediğin şivenden dolayı kendine fazla güvenin yoktu bu konuda, daha ilk adımda yenilgiyi kaçınılmaz görüyordun. Bu yüzden kızlarla ilgilenmek iflah olmaz bir

burjuvalıktı senin gözünde. Ertesi yıl hâlâ birinci sınıfın derslerini izliyor olduğundan aynı sınıfa gidip gelmeye başlamıştık. İlk üç ay aramızda herhangi bir konuşma geçmedi. Sana göre ben yadırgı giyimli burjuva kızlarından biriydim. Ben ise, gözlerinde cinsel açlıklar okunan kaba saba Anadolu'lu gençlerden herhangi birisi saymıştım seni.

Bir gün, iş olsun diye, yabancı yayınlar satan bir kitapçıya dalmış, raflardaki kitaplara bakıyordun. Bir ara, sırtında «Cuba» yazan bir kitaba uzandın. İçinde Fidel'in, Che'nin resimleri bulunan bir kitaptı bu. Sağa sola bir göz attın, sonra parkanın altına sokuverdin kitabı. Yeniden başını kaldırıp baktığında gözgöze geliverdik. Bir kaç kitap almak için uğramıştım. İster istemez gülümsedim sana. Sen de gülümsedin rengin kızarmış olarak. «Merhaba» dedim yanına gelerek. Az sonra kapıya doğru yürüdük. Ben aldıklarımın parasını ödederken, sen utanarak yere baktın. Cebinde topu topu üçbuçuk lira para vardı, olsa çıkarıp ödeyecektin aşırdığın kitabın parasını. Dışarı çıkınca kitabı elinde sallayarak kendini savunmaya geçtin hemen:

«Niye para vereyim dedim»

«Neden ama?»

«Bacı, komprador bu herifler. Bir tek kitaptan bile yığınla para vuruyorlar. Her kitapçıya yapmam bunu. Burjuva... Yani şey, vurguncu kitapçılara yaparım..»

Yaptığın savunmayı yeterli bulmadıkça dilin dolaşıyor, yeni şeyler söylemeye çalışıyordun. Ben güldüm:

«Doğrusu iyi fikir. Bir dahaya ben de deneyeceğim. Farketmediklerinden emin misin?»

«Tabii, ruhları bile duymuyor » derken rahatlamıştın.

Ertesi gün sınıfta karşılaşınca dostça selamlaştık. «Sosyal Siyaset» dersinden sonra yanıma geldin. Üni-

versite öğreniminin ülke gerçeklerine ters bir biçimde verildiğini, fakültede burjuva iktisatının okutulduğunu, burada öğrendiklerimizin o kadar önemli şeyler olmadığını anlatmaya başladın. Sözünü kestim:

«Bu kolaya kaçmanın bir yolu galiba. Sizler, kendi tembelliğinize bahane uyduruyorsunuz gibi geliyor bana. İşte şimdi çıktığımız «Sosyal Siyaset» dersi... Grev hakkı, asgarî ücret, toplu sözleşme... Önemsiz şeyler mi bunlar sence? Her şeyi açık açık öğretiyorlar işte, benim için çok yararlı oluyor!»

«Gel benimle» dedin birden.

Birlikte okulun yanıbaşındaki büyük inşaata gittik. Öğle paydosundaki yapı işçileri seni daha önceden tanıyor olmalıydılar ki dostça selamlaştınız. Soğan, peynir ve ekmekten ibaret sofralarına bizi de buyur ettiler. Söz arasında bana döndün :

«Bizim profesörün belirttiğine göre en son saptanan asgâri ücret ne kadardı bakalım?»

Bir şey anlamayarak, derste öğrendiğimiz miktarı söyledim. Bu kez işçilere dönüp aldıkları ücreti sordun. Aradaki farkı öğrenmenin bende nasıl bir izlenim doğurduğunu anlamak için yüzüme baktın. Yeniden işçilere sordun:

«Sendikanız var mıydı? Ben biliyorum ya, bu arkadaş da öğrenmek istiyor.»

«Biz bugün var, yarın yokuz. Ne sendikamız olsun? Varsa bile bizim haberimiz yok.»

«Yemek parası?»

İşçilerden birisi gülerek önlerindeki peynir ekmeği işaret etti.

«Sigortanız?»

«.....»

Bana döndün, elinle az ötemizdeki fakülte binasını işaret ettin :

«İşte orada okuduğumuz dersler, işte hemencecik burada hayatın ta kendisi. Üç aydır gidip geliyorsun, bu işçiler dikkatini çekti mi hiç? Okuduklarının hayattaki karşılığını aramayı akıl ettin mi?»

Yüzüne baktım. Konuşmandaki hoyratlığa kızacak gibi oldum. Sonra Aydın Çığır'ın o kibar, nazik halleri geldi gözümün önüne. O zaman karşımdaki esmer yüzüne karşı bir sıcaklık duyuverdim.

ŞERİF

Artık sınıfta birbirimizi aranır olmuştuk. Gelgelelim ben çekingen davranıyordum. Seninle konuşurken, göz ucuyla öteki devrimci çocukları süzüyor, bir burjuva kızıyla senli benli olmamı nasıl karşıladıklarını anlamaya çalışıyordum. Bir kaçı sorduklarında «boşverin, alt tarafı bir burjuva kızı» deyip geçiştirmiştim. Kimi zaman okuldan birlikte çıkıyor. Yenikapı'ya inip sahildeki bir çayevinde oturuyorduk. Karşılıklı birbirimizin varlığından hoşlanıyorduk, ama henüz teslim olmuş değildik tümüyle. Beraberliklerimiz taş atmalarla, çekişmelerle geçiyordu. Örneğin sen «beni de Fikir Kulübüne götürsene» diyordun. Ben «bu kılığınla götürmem» deyince şaşırıyor, kızarıp bozarıyor, «devrimcilik kılık kıyafetle mi oluyor?» diye çıkışıyordun. Yetmiş yılının baharı yaklaşıyordu. Ülkede olaylar hızla gelişiyor, fabrikalar, köyler, üniversiteler dalgalanıyordu.

Yenikapı'dan döndüğümüz bir gün yağmura tutulduk.

«Bize gidelim, evim yakın» dedim.

Duraladın. Aydın Çığır'ın garsoniyerine gittiğiniz günü hatırladın. Sonra yağmur altında adımlarımızı açtık. Bir odasında tek başıma kaldığım Kumkapı'daki ahşap eve geldik. Odamın küf kokusuna, memleketten

getirip yapraklarıyla tavana astığım beş altı ayvanın kokusu karışıyordu. Ayakta durarak odamı süzdün. Dağınık yatağım, portatif bir masa, iğreti kitaplığım. Gittin, duvara rastgele karaladığım Nâzım Hikmet'in, Ahmed Arif'in mısralarını okudun. Masanın başında durarak kitapları, dergileri karıştırdın. Sonra :

«Bak sen, teypin de varmış. Seni gidi burjuva!» diye bana takıldın.

Bu sözü hemen ciddiye aldım ben:

«Helal işçi parasıyla alınmıştır o. Abim Almanya'dan getirdi.»

Masanın üstündeki kaset bantları karıştırmaya başladın.

«Ruhi Su... Hafız Burhan... Celal Güzelses.. Mükerrem Kemertaş.. Fahri Kayahan.. Enver Demirbağ... Necati Coşkun.. Hiç duymadığım isimler. Dolmuş müziği mi bunlar ayol?»

Başını çevirip yüzüme baktın. Bozulmuştum ben. Bantlardan birisini teype yerleştirdin.

«Yoo, hayır! Seni tanımak istiyorum» diyordun «Sevdiğin şeyleri ben de bilmeli, ben de sevebilmeliyim!»

Odayı bir uzun hava doldurdu.

Geç vakte kadar oturup Anadolu havaları dinledik. Ayvalardan birisini doğrayarak suda kaynattım. Sıcak sıcak içtik. İlk kez içtiğin bu şeyi beğenmiştin.

«Çocukluğumda karnım ağrıdıkça anam bundan yapardı bana» dedim.

Sonra bizim oralardan söz açtım. Her taşralı gibi, doğup büyüdüğüm yerleri düşte yaşıyor, bu nedenle güzelliğini galiba abartarak anlatıyordum. Sen:

«Ah, benim en büyük arzum öğretmen olup Anadolu'ya gitmekti» dedin.

Güldüm, yeni hatırlamış gibi:

«Sen bizim oralara gelsen, bir gün bile duramaz, kaçarsın» dedim, deminki yüceltmelere ters düştüğüne bakmaksızın bu kez bizim oraların bakımsızlıklarından söz etmeye başladım. «Hem bıraksana böyle romantik düşünceleri... İstiyorsan, burada da yapabileceğin bir çok iş var, Anadolu'ya gitmen şart değil ya...»

Oda yavaş yavaş kararmıştı. Birbirimizi göremez olmuştuk. Ama birbirimizin sesini duyuyor, birbirimizden ısınıyorduk. Birden:

«Ne tuhaf...» dedin «İlk kez bir doğuluda böylesine inceliklere rastlıyorum.»

Karşılıklı yücelme duygusundan hızlı bir düşüşü yaşadım ben, bu sözlerini nereye koyacağımı bilemedim ilkin. Araya boşluk girmesin diye:

«Aman ne büyük bağış!» diye başladım «Benim öteki doğulu arkadaşlardan ne farkım varmış anlayamadım? Pekâlâ ben de senin çevrendekiler kadar nazik ve ikiyüzlü değilim...»

Bana gönül bağlamıştın ama bu beklenmedik kırgınlıklarım seni şaşırtıyordu.

TİJEN

Sonra ilk kırgınlığımız...

Ben de seni kalmakta olduğum dayımlara çağırıyordum. Bir gün, çekingenliğini başka şeylere bağladığımdan, ısrar ettim. Bayağı tersledin beni:

«Ne yani, beni çevrendekilere gösterip orijinallik mi satacaksın?»

Boş gözlerle baktım sana. İncinmiş bir gururla yürüyüp gittim. Anlıyordum, «burjuvalığımdan» dolayı bana güvenemiyordun. Fakülte olaylar yüzünden kapanmıştı o sıra. Onbeş gün kadar birbirimizi göremedik. Sonra bir akşam Nişantaşı'ndaki eve çıkıp geldin.

Saygılı ve ürkektin. Etrafı çekinerek süzüyordun. Benim odaya geçtik. Söze nereden başlayacağımızı bilemeden karşılıklı oturuyorduk. Kalkıp pikaba bir plak yerleştirdim. «Ne bu cızırtı» dercesine yüzünü buruşturdun hemen.

«Rodrigo'nun gitar konçertosu» dedim.

Omuz silktin.

«İspanyol iç savaşında ölen devrimciler için bestelenmiş» dedim.

Bunun üzerine kulak kesildin. Bitince :

«Güzel ama, meselâ ne gibi şeyleri anlatıyor bu» dedin.

İçimden gülerek plağı baştan aldım.

«Ha bak şimdi, burada dünyanın dört bir yanından gelen cumhuriyetçileri anlatıyor. Duyuyorsun değil mi, bak adım sesleri. İşte burada savaşı anlatıyor. Bak burası Madrit'in düşüşü...»

Dalmıştın. Dayanamayıp attığım kahkahayla irkildin.

«Biliyor musun, İspanyol saray müziği bu!»

«Niye dalga geçtin benimle?»

«Öyle demesem dinler miydin ki? Hem doğruluk payı var dediklerimde, bir şarkıcı bunun bir bölümünden İspanyol devrimcileri için şarkı yapmış. Görüyorsun saray müziği falan ama pekâlâ devrimci bir biçime de dönüştürülebiliyor!»

Kuşkucu ama uysal bir yüzle bakıyordun bana. Pos bıyıklarını sıvazladın. Buzlar erimişti. Başımı göğsüne koyabilirdim. Gelgelelim bu hareketime şaşırarak baktın. Yutkundun. Sonra çekingen çekingen elini uzattın. Yüzümü okşamaya koyuldun. Elin titremeye başlamıştı. Ben öylece kalakalmak, doygunluğu o halde yaşamak istiyordum. Belki sığınmak istiyordum sana. Sen

solumaya başlamıştın. Elini aşağılara doğru kaydırdın. Şaşırıp yüzüne baktım. Elini bluzumun içine daldırdın.

«Şerif!»

Kollarında beni sıkıyordun. Eğilip öpmeye çalıştın.

«Canımı acıtıyorsun!»

Beni kanapeye uzatmaya çalıştın. Artık kendimi kurtarmak için çabalıyordum. Seni iterek kanapeden kaydım, az ötede durup şaşkın gözlerle baktım. O zaman anladın, utanarak toparlandın. Kekeleyerek:

«Özür dilerim...» diyordun.

Gidip iki bardak limonata getirdiğimde dengen büsbütün bozulmuş, öylece oturuyordun. Yanına oturup rahat bir bakış attım yüzüne. Gelgelelim kitap aşırdığın günkü ferahlamayı duymadın, çünkü bu kez ben suça katılmıyordum. Başka konulardan söz açmak, bu sıkıcı konuyu unutturmak istedim. Oysa sen rahat değildin. Kendini suçluyordun.

«Bak sana ne anlatacağım» dedin birden «Bir zamanlar bir köpek bulmuştum, çocukken. Bir yaşlarında falan. sevimli bir köpek. Ama o güne kadar sokakta kalmış, açlık çekmişti hep. Önceleri, önüne koyduğumuz yemeği bir dakikada silip süpürüyordu. Elinden alınacağından, tekme yiyeceğinden korkuyordu belki. Onun için bir an önce yiyip bitirmeye bakıyordu herhalde. Sonraları alıştı, normale dönüştü yemek yemeleri...»

«Eeee?»

«Açım anlıyor musun. O köpek gibi. Bir an o köpek gibi oluverdim işte...»

«Saçma! Belki de sen tabiata uydun ama ben uyamadım, ne bileyim. Bunu düşünmüyor musun?»

Dolup taşan yüreklerle bakıştık. Her ikimiz de karşımızdakini yüceltme tutkusundaydık. Tam dorukta, söylenebilecek sayısız sözden hiç birisini seçemeyerek

sarıldık. Gitar konçertosunun o muhteşem kadansı bir fırtına gibi patlayıverdi bu sıra.

ŞERİF

Nisan ayının yağmurlu bir günü, Kumkapı yokuşunu yuvarlanırcasına iniyordum. Odama soluk soluğa girdim. Islak parkamı çıkarıp rastgele savurdum. Kasetleri karıştırdım. Çaykovski'nin «Patetik Senfoni»sini bulup teype yerleştirdim. Bana kasetler getirdiğin bir gün «hüzünlü günlerinde bunu dinlersin» demiştin. «Hüzünlü olabileceğimi de nereden çıkarıyorsun, hele sen varken!» diye cevaplamıştım. Sen de gülmüş «Mutlu aşk yoktur» demiştin «Aragon'un şiiridir bu... Hiç bir şey elinde değildir insanın hiç bir zaman/Ne güç ne güçsüzlüğü ne yüreği/Kollarını açtığını sanırken bir bir haç olur gölgesi/Bir garip acılı kopmadır günleri./ Ve ezer mutluluğu sımsıkı tuttuğunu sanan/Mutlu aşk yoktur... Tamam mı Şerif'im!» O gün gülmüş, alay etmiştim seninle. Bu kez kendimi yatağa attım, başımı kederle yastığa gömdüm.

Bitmişti artık her şey. Bedenim kıvrandırıcı zehirlerle sarsıldı. Her yanım alev alev yanıyordu. Öfke ve kıskançlık bütün vücudumu ezip geçiyordu.

Taksim civarında bir yürüyüşteydik o gün. Polisle çatışma çıkınca bir ara sokağa dalmıştık. Ortalık sakinleşinceye kadar beklemek için arkadaşlarımın kaldığı Tepebaşı'ndaki bir eve gittik. Evdeki tek arkadaş ikimizi bir odaya koydu, «siz keyfinize bakın» dedi.

Kaçışırken sıyrılan diz kapağını oksijenle silmeye başladım. Üstüne pamuk koyup bantladım. Bitirince sevgiyle tuttun elimi. Bu kez incitmekten korkuyordum seni. Sedire uzanıverdik. Oda soluklarımızla taştı. Sonra sevişmemiz bir yerde kalakaldı. Daha öteye de gidebileceğimizi hissettirmeye utandın.

Toparlandık. Karşılıklı çay içerken ikimiz de sonuna kadar götürememiş olmanın sinirliliğini yaşıyorduk. Ben, başka seçenek göremediğim için buna katlanırken, sen bu sorunun aşılmasının sana bağlı olduğunu düşünüyordun. Olağan bir sesle, Aydın Çığır'la aranda geçenleri anlatmaya başladın. Benim yüzümdeki hayreti farketmemiştin. Yüzüm alt üst olmuş, gırtlağıma yükselen zehir acısına katlanarak seni dinliyordum.

«Budala! Sonradan benimle evlenmeye bile kalktı. Oralı bile olmadım...»

Sen bitirince hemen atıldım, soluyarak sordum: Adam kimmiş... Ne iş yaparmış... Neler konuşmuşsunuz. Kaç kere buluşmuşsunuz... Bir yığın ayrıntı.

Bunları ilkin doğallıkla cevapladın, sonra kuşkulandın birden:

«N'oluyorsun kuzum, kıskandın mı yoksa?»

Utanarak iç dünyamı sakladım. «Kadın ve Sosyalizm»i birlikte okumuş, namus kavramını birlikte tartışmıştık. Oysa yüreğim hızla zehire yenik düşüyordu. Her şey bitmişti benim gözümde.

Amcam ilk gençliğinde bitişik köyden bir kız almış. Kız ilk gece bakire çıkmayınca geri götürüp ailesinin üstüne atmışlar. Bütün Bağlıca'nın bilip söylediği bu hikayeyi dinleyerek büyüdük biz. Adı bir başka gençle söylenmiş bir kızı aldı diye Raif'in ardından bütün Bağlıca «kodoş» diye eğlenmişti. Bizim oralarda bir kızla evlenilmeden önce geçmişi ince ince araştırılır, eli kazara bile erkek eline değmesin istenirdi.

Ayrılırken, durgunluğuma bir anlam veremedin. Bu konu üzerinde daha önce genel olarak konuşmuştuk ve ben böyle şeylerin önemli olmadığını söylemiştim. Çünkü geçmişte senin hiç bir erkek arkadaşının bile olmadığına inanıyor, böyle bir sorunu kendimden

uzak görüyordum. Bu yüzden bu konuda serbest düşünceli görünebilirdim!

Uzandığım yatakta vücudum acıyla sarsıldı. Bitmişti artık.. Bu bitişi sana açıklayamayacak oluşun acısını yaşadım. Hüzünlü bir müzik dalgası yükselip odayı doldurdu, sonra dalga dalga azalıp dinginleşti. Odama ilk geldiğin günü hatırladım. Acıyla kasıldım yeniden. Öfkeyle saldırdım sana: burjuva yaşantılarına, hemen yatıvermiş olmana o herifle. Ardından kendime döndü suçlama: bu nasıl devrimci ahlâk anlayışı? Aydın Çığır'a atladım: şık giyimli, sanattan çakar, kültürlü, nazik birisi eşşoğlu eşşek. Nasıl kanmıştın ona Tijen! Seni hiç bir zaman affetmeyecektim. Acıyla yumdum gözlerimi. Akılcı yollar geliştirmeye çalıştım. Olup bitenden habersizdin henüz. Sürdürebilirdik. Hem bir devrimci için bu tür kavramlar.. Öfkem dorukları tuttu birden. Hemen gidip seni bulmak, kolundan tutup acı ve öfkeyle yüzüne haykırmak istedim. İyi ama ataerkil ahlâktı bu! Affetmeliydin beni Tijen, ben bu feodal kafayla... Ama Lenin ne diyordu: temiz bir bardak dururken neden kirli bir bardakla... Sen, kirli bardak? Çocuksu, saf yüzünü yaşadım. Sıcak soluğun, öpüşler, yuvarlanışlar.. Kovmaya çalıştım. Olacağı yoktu.

Yataktan fırladım. Tepyin tuşuna yumrukla vurdum. Sahil yoluna çıktım, orada saatlerce deli gibi dolaşıp durdum, amcam Seyit'lerin Remzi ile amansız bir çekişmeye girdim.

TİJEN

Araya giren soğukluğu benim sınıfsal konumumu bir türlü benimseyemeyişine bağladım. Bunu seninle tartışmak istedim bir kaç kez. Oysa sen çoktan bir çözüm bulmuştun: yapılacak bunca iş, bunca devrimci görev

varken, böyle şeylerle uğraşmak lükstü doğrusu .Hem neydi o yavaş yavaş burjuva müziğini sevmeler, entellektüelizme bulaşmalar.. Kargışlıyordun artık Rodrigoyu, Çaykovski'yi, Aragon'u... Rahatlamıştın böylece. Zehirden kurtulmuş, arınmıştın kendince.

Gelgelelim, yaz tatilini memleketinde geçirip güzün döndüğünde, beni Fikir Kulübündeki tartışmaları izler görünce şaşırdın. Enikonu da değişmiştim, artık sade giyiniyor, boyanmıyor, süslenmiyordum. Simone de Beauvoir'yi okuyor, cigara tüttürüyordum. En çok buna bozuldun. Yüzüm ise sürekli asıktı. O sıralar yine bazı bölünmeler olmuş, bir grup eski çizgiyi hedef alan bir «mektup» yayınlamıştı. Katıldığın ilk toplantıda eski çizgiyi savunan bir konuşma yaptın. Ben söz alarak «Şerif arkadaşın hâlâ eski bilinçlendirme yöntemleri adına konuştuğunu, günümüzde bunun pasifizm olduğunu» söyledim. Toplantıdan sonra öfken burnunda yanıma dikildin, bir süre ne diyeceğini bilemeden baktın. Sonra:

«Ne zamandan beri özenti kızlar bize devrimcilik dersi verir oldu» deyiverdin.

Birbirimizi öfkeyle süzdük. Yüreklerimiz dorukla uçurumun dibi arasında gidip geldi. Ben orta yolu tutmak istedim:

«Şerif arkadaş! Kendini toparlasan iyi edersin...»

Söyleyecek söz aradın. Gırtlağında tıkanmalar duydun. Beklemediğim bir söz çıktı ağzından:

«Neden sigara içiyorsun?»

Bu beklenmedik ilginin yumuşattığı yüreğimi bastırmak için bir kahkaha attım.

«Anlamadım! Bundan sana ne?»

«Bir devrimci ciğerlerini de korumalı!»

«Bakıyorum, kendi kişisel sorunlarına devrimci kılıklar giydirmeyi iyi beceriyorsun...»

«Benim kişisel sorunum falan yok!»

Bu sırada Fikir Kulübünden çocuklar «Tijen, bir dakika» deyip beni ortalarına alarak götürmüşlerdi. Sen, yüreğine saplanan bıçakla ardımız sıra kalakalmıştın.

Sonra o olay... Okuldan çıktığımız bir gün, polislerin bizim grubu kuşatarak teker teker üzerimizi aramaya başlamaları. Sağa sola bakınıp bir çözüm bulamayışından anladım durumunu. Bir delilik yapmandan korktum. Sokuldum yanına, «bana ver» diye fısıldadım. Kararsız baktın yüzüme «Çabuk ver» diye ısrar ettim. İstemeye istemeye uzattığın silahı çantama koyup polis kordonuna doğru yürüdüm. Kibar bir dille olaylarla ilgim bulunmadığını, acele gitmem gerektiğini belirttim. Dilim etkisini gösterdi, polisler hemen yol verdiler.

Silahını başkasıyla geri gönderdim. İlk karşılaşmamızda önüme dikiliverdin :

«Sen yiğit bir kızsın!»

Dik dik baktım yüzüne:

«Bu da senin bağışın değil! Hem sana herhangi bir şeyi ispatlamak için de bir şey yapmış değilim...»

ŞERİF

Benim için umutsuz günler. Seni temelli yitirdiğimi sanmıştım. Hele Fikir Kulübüne gelip gitmeye, eylemlere katılmaya başlamakla «boş ver, alt tarafı bir burjuva kızı» kolaycılığını da elimden almıştın. Tesellisiz bir boşlukta kalakalmıştım. Fikir Kulübünde öteki çocuklarla senli benli konuşmalarını kıskançlıktan gebererek izliyordum. O romantik, çocuksu yüzlü Tijen silinip gitmişti. Uysal, saldırıların karşısında kendisini koruyamayan, «burjuvasın» sözü karşısında eli ayağı

tutulan Tijen'i arıyordum. Artık kendini korumasını biliyor, o feodal yanlarıma acımasız vuruyordun. Deliye dönmüştüm. Sonunda yenilgiyi kabullendim. Galiba o acı beni adam etti.

İşte o zaman sende yine de bir şeylerin eksik kaldığının farkına varmaya başladım. Romantizmi yenmiştin ama devrimcilik asık yüzle dolaşmak, dik dik konuşmaktan ibaret değildi ki. Sendeki bu şematizmin farkına varınca rahatlamıştım bir bakıma. O sıralar kız arkadaşlarda «Çimento» romanındaki Daşa'dan etkilenme modası vardı. Bir süreden sonra karşına yıkılmış bir yüzle değil, bıyık altından gülen bir yüzle çıkmaya başlamam şaşırttı seni. Yoğun bir tartışma ortamına girilmişti. Erkek arkadaşlar parkalarının yakasını kaldırıp pos bıyıklarını sıvazlayarak kabadayı kabadayı volta atıyorlar, kızlar ezilen cinsten olduklarının farkına varmanın coşkusuyla erkeklere gereksiz yerlerde bile posta koyuyorlar, fikir ayrılıkları, bölünmeler gırla gidiyordu. Gelgelelim yapılan işlerde istikrarsızlık hemen ortaya çıkıyor, keskin sözler kaytarmacılığın cilası oluyordu. Ülkede olaylar hızla yükseliyordu.

Nefreti yenmiş olmam, ilgisizliğim şaşırttı, gururunu kırdı senin. İstanbul yakınlarındaki bir yerde olan toprak işgaline gittiğimiz gün hep yakınlarımda dolaşıyordun. İkindi üzeri haberleri dinlemek için ufak bir el radyosunun başına toplanmıştık. Gitar konçertosunun o en coşkulu kısmı yükseliverdi birden. Göz göze gelmiştik. Ardından cıvık bir kadın sesi «tasarruflarınız için Türkiye (...) Bankası!» deyince ikimiz de kahkahalarla gülmeye başladık. Az sonra, bir ağaç kütüğünün üzerinde otururken gelip yanıma iliştin.

İki ay sonra evlendik. Evlendiğimizden on gün sonra sıkıyönetim ilan edildi. Ben seni bodrum katındaki

ufacık evimizde yalnız bırakıp gitmek zorunda kaldım. Kötü günler geçirdin. Defalarca stenlerle kapına dayandılar. Gözaltına alındın. İzlendin. Sonra bunlar bitti ama sevinemedin, çünkü ben yakalanmıştım. Beni sana göstermiyorlardı. Dayın yüzünü görmek istemiyordu. Baban karanlık öfkelerini iletiyordu. Parasızdın. İşsizdin. Bulduğun işlerden üç gün sonra çıkarılıyordun.

FİRDEVS HALA

Akşamın alaca vakti. Komşu kadınlar toplanmış, ekşili bulgur köftesi yapmıştık. Köfteyi pişirmiş, bizim herifin camiden gelmesini bekliyordum. Bir de baktım Necibe'nin ufak oğluyla avluya girdi. Elinde bavulu, bir İstanbul tangosu. Ben içimden «bu da kim?» demeye kalmadan elime uzandı, adını verip:

«Ben Şerif'in karısıyım» dedi.

«Zahir sen Ticen'sin. Hoş geldin, safalar getirdin, çık şöyle otur» dedim.

Çıktı ayvana, sedirin ucuna oturdu. Sağa bakıyor, sola bakıyor. «Zahir bizi beğenmiyor kahpe» diye geçirdim içimden. Sonra bizim herif geldi. Baktı buna, tanıyamadı, bana sordu:

«Kim bu kızımız, tanıyamadım avrat!»

«Kim olacak herif, gelinin Ticen, bugün İstanbuldan gelmiş»

«Yaa» dedi, bizim herif, tek söz etmedi kıza, «sofrayı getir» deyip çömeldi.

Siniyle köfte sahanını koydum ortaya.

«Sofra bezini ser, kasnağı koy sininin altına kadın, baksana misafirimiz var.»

Kuş gibi yelincek oldu içim. Önceleri zahir kızı geri gönderecek diye ikircikliydim.

«Kızım, haydi buyur gel sofraya» dedim.

Geldi mindere çömeldi ya, eli kaşığa gitmez. Meğer bunlar yemeği ayrı kaptan, üstelik de masada yerlermiş. Baktım ekşili köfteye yüz vermez, zahir sevmez deyip süt ısıttım, tandır ekmeği, taze yağ koydum önüre. Bizim herif neden sonra buna döndü:

«Şerif'ten bir haber var mı?»

Benim yüreğim kuş gibi çırpınır oldu. Büyüğü kaç yıl var ki Almanya'larda sürünür. Yetmedi küçüğü de mahpuslara koydular. Kız boynunu büktü:

«Vallahi bir aydır ben de görmedim, hücredeymiş, bana da göstermediler...»

Bizim herifin canı sıkıldı, tespihini şıkırdattı bir vakit. Sonra kahveye gitti. Bu sabi de oturdu önüme, bir bir anlattı her şeyi. İstanbul'da duramamış, polis rahat vermezmiş. Babasının memleketine varmış. «Ben anarşik adamın avradını kızım diye evime almam» demiş, örtmüş kapıyı bunun yüzüne. O da kaynatam evidir diye kalkmış gelmiş. O gün, bu gündür oturur işte. Bizim herif, öyle ortalarda fazla görünmesin, otursun kıyıda dedi ya gözüm tuttu bunu doğrusu. Tango mango ya, evecen, eli işe yatkın. Kızım sen okumuş insansın, bu işler sana göre değil diyorum, yok ana diyor aynen, her şey üretim içinde öğrenilir diyor, artık ne demekse... Onun dışında oturuyor köşkte, Şerif'in kışdamının takasındaki kitaplarını okuyup duruyor kendi halinde.

TİJEN

Havalar soğumaya başladı. Ağaçlar bütün bütüne çıplak şimdi. Gazeller ıslak. Yakında kışdamına göçermişiz, öyle diyor «Firdos Bibi».

Kimi zaman yadırgayan bakışlar var üzerimde. Kimi kötü bakışlar. Esnaf bakışlar. Bir de şehre indi-

ğim günler dolmuş paramı veren, «Şerif Abimizin karısı» diyen işçiler var. Bana pekmez, pestil, ceviz gönderiyorlar karılarıyla. «Ablamız da okusun» diye şehir den getirdikleri gazeteleri gönderiyorlar. Hayır, gazel lere karışmayacak günlerim burada.

Düşünüyorum Şerif. Süleymaniye'deki odalarına gittiğimizde bize flütüyle enternasyonalı çıkartmaya çalışan elektrometalden Eğin'li Recep, öteki Anadolu'lu işçiler neden bizimle değillerdi ileri atılırken?

Suskun değil buralar. Uzak köylerden gelip buraya yerleşen, bir ayakları şehirde bir fabrikaya girme umudunda, bir ayakları tarlalarda, bahçelerde ırgatlıkta olanlar suskun değil. Gün ışımadan şehir yollarına düşen işçiler, ürünlerini pazara indirenler suskun değil. Sana bir kerecik bile kızmayan dini bütün baban suskun değil. Buralarda, yok olup gitmek korkusunu yeniyorum Şerif. İstanbul'da, o korkulu bekleyiş günlerinde biricik tesellim Kafka'yı okumaktı. Burada eni konu saçma geliyor bana Kafka. Puslu, yağmurlu günlerde bile senin yaşamış olduğun baharları merak ediyorum. Burada seni yaşıyorum. Tıpkı senin orada beni yaşadığından emin olduğum gibi.

Düşünüyorum da, biz yenilmeyebilirdik Şerif.

1975 — 76

BAZI SÖZCÜKLER

Ayvan : Evlerin birinci katında bulunan, iki ya da üç yanı açık, toprak tabanı höllük denen beyaz toprakla perdahlanan (badana edilen), yerden hafifçe yüksek bölme.

Bibi : Hala.

Burma : Bükülmüş, kurutulmuş ot destesi.

Çağa : Çocuk, yavru. (Çağam : Yavrum anlamında)

Çir : İslimlenip kurutulmuş kaysı.

İkicanlı : Gebe.

İslim damı : Kaysıların kükürtle islimlendiği oda.

Kışdamı : Kış aylarında oturulan büyük oda.

Köşk : Evlerin ikinci katında bulunan, iki ya da üç yanı açık, geniş tahta balkon.

Kuzlacı : Gebe.

Mişmiş : Kaysı.

Sapancalık : Bahşiş almak için gelin alayının önüne kurulan engel.

Taka : Kerpiç duvara oyulmuş dolabımsı boşluk.

Tango : Şehirli, yüksek tabakadan kadın.

Yal : Ateşte pişen hayvan yiyeceği.

Yelincek : Hafif.

SERGEN YAYINLARI
ROMAN DİZİSİNİN İLK KİTABI

K A R D E Ş L E R İ N K İ N İ

LÜTFİ KALELİ

ÇIKACAK

SERGEN YAYINLARI
ŞİİR DİZİSİNİN İLK KİTABI

S I R A D A Ğ L A R

TAHİR ABACI

ÇIKACAK

TAHİR ABACI

1951 yılında İstanbul'da doğdu. Çocukluğunu, ilk ve orta öğrenim dönemlerini Malatya'da geçirdi. Şimdi Hukuk Fakültesinde ve Gazetecilik Enstitüsünde öğrenci. Edebiyat dünyasında adını 1969 yılında duyurdu. O günden bu yana Papirüs, Forum, Dost, Soyut, Yeni Dergi, Yeni Adımlar, Yarına Doğru gibi dergilerde şiirleri, hikayeleri ve yazıları çıktı. Bazı yazılarında Sâkıp Coşkun, Mehmet Tahir gibi imzalar da kullandı. Yarına Doğru dergisinin kurucuları arasında yer alarak bu derginin sahipliğini ve sorumlu yönetmenliğini üstlendi. «Gelin Ömrümüz» ilk hikaye kitabıdır. İlk şiir kitabı «Sıradağlar» da şu günlerde çıkacaktır.

NOT :

43. sayfanın başından düşen satır şöyledir :

«Uuuuy gözüm çıka kurban, gözüm çıkaa ! Tan-

Edebiyatın değişik alanlarındaki çalışmalarıyla dikkatleri çekmiş olan Tahir Abacı, bu ilk hikâye kitabında yer alan hikâyelerin çoğunda, son yılların politik ortamı içinde beliren ve farklı değerlendirmelere konu olan öğrenci kökenli «militan tip»in yaşantılarından **eleştirici** bir tutumla yola çıkarak, son yılların toplumsal gelişme dinamiğini, kişilerin iç dünyasını ihmal etmeyen bir bütünleştirmeyle ve usta bir anlatımla sergiliyor. Şiirin olanaklarından yararlanan, romanlaşmaya uygun açılımlarla genişleyen, birbiriyle kesişen çok yönlü tarihsel hatlarla örülmüş bu ürünlerin hikâyeciliğimize yeni bir ufuk getireceğini sanıyoruz. Tahir Abacı, önümüzdeki günlerde çıkacak şiir kitabının yanı sıra, yine bu yıl içinde iki ayrı kitap daha oluşturacak öteki hikâyelerinde ve bir roman çalışmasında da aynı konuyu başka konumlardan ele alarak bütünlemiş olacak.

Kapak Resmi : Kader ALNITEMİZ (Taşbaskı)

ON LİRA